

Planinski vestnik 12

glasilo Planinske zveze Slovenije december 1989

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

december 1989

12

letnik LXXXIX izhaja od leta 1895

vsebina

Marjan Raztresen M. R.	Zgodba o alpinistovem izginotju Dnevi planincev	513 514
Janez Bizjak	Slovensko tisočmetrsko brezno	517
Miran Mihelič	Konvencija o zavarovanju Alp	519
Bojan Pollak	Imeti bogastvo ali bogato živeti?	521
	Perspektiva: hotel pod šolsko streho	522
	Šiša Pangma je »odkljukana«	525
	»Z Everestom se svet ne konča«	526
	Postojanka na osamljeni gori	528
	Veliki vzponi in majhni padci	531
	Skrivnostna dežela v senci Himalaje	533
	Visoki, prijazni afriški Triglav	535
Matej Šurc	Gora se spreminja v Indijanca	538
Ljubo Meden	Dan, ki mi je dal več	541
Božo Malovrh	Jesensko potepanje v troje	542
Tom Vojvoda	Skrb za planinske krave	544
Helena Giacomelli	Srečno, brez nezdod na pot	545
	Odmevi	546
	Iz planinske literature	549
	Društvene novice	550

Slika na naslovni strani: **Jalovec s Siemens**

Foto: Igor Modic

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvořakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfređa, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogelník. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta Tomaž Banovec. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046. Naročnina za četrto četrtletje leta 1989 je 120 000 dinarjev, za tujino znaša letna naročnina 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tiska Tiskarna Jože Moškríc v Ljubljani.

VLASTO KOPAČ — DRUGI ČASTNI PREDSEDNIK PZS

ZGODBA O ALPINISTOVEM IZGINOTJU

MARJAN RAZTRESEN

Vlasto Kopač, arhitekt in sodelavec Jožeta Plečnika, član Slovenskega planinskega društva od zgodnjih tridesetih let, v prvih povojnih letih eden od najvnetejših pobornikov za dejansko vključitev alpinizma v slovensko planinsko organizacijo in eden od prvih povojnih predsednikov te organizacije, je za dr. Mihom Potočnikom drugi častni predsednik Planinske zveze Slovenije. Častno listino je prejel 25. novembra na letošnji skupščini PZS.

Častni predsednik Kopač je bil leta 1948 tudi eden od žrtev na političnih zmontiranih dachauskih procesih. Le malokdo ve, da so prišli ponj, ko se je septembra 1947 vrnil z gorá in da si tedaj nihče ni upal nikogar niti vprašati, zakaj so zaprli takrat prvega moža slovenskega planinskega gibanja.

Ko je bila konec lanskega leta na Gorah nad Zagorjem seja Glavnega odbora Planinske zveze Slovenije, je urednik Planinskega vestnika ob očitkih nekaterih, zakaj se je PV skupaj s še nekaterimi redkimi alpinističnimi odseki in Alpinističnimi razgledi zavzel za takrat zaprtega alpinista in člana planinske organizacije Janeza Janšo, ob odločnem zagovarjanju tega dejanja za primerjavo omenil nekdanjega predsednika slovenske gorniške organizacije Vlasta Kopača: ali so mar zdaj še vedno takšni časi, kot so bili takoj po vojni, ko se ni hotel ali si ni upal nihče zavzeti za svojega člana? Ob nadaljnji razpravi so nato nekateri člani GO menili, da bi bilo treba Kopača zaradi njegovih zaslug v planinstvu imenovati za častnega predsednika PZS.

AKADEMSKA SKUPINA SPD

»Konec leta 1946 sem postal predsednik Odbora za planinstvo pri Fizikalni zvezi Slovenije,« nam je pripovedoval Vlasto Kopač, »in član sekretariata FZS. Dr. Joža Pretnar je s koncem vojne prenehal biti predsednik Slovenskega planinskega društva, prvi povojni predsednik novo imenovanega Odbora za planinstvo je postal dr. France Avčin, potem sem to funkcijo prevzel jaz, za menoj pa je postal predsednik novo ustanovljene Planinske zveze Slovenije Fedor Košir. V to kombinacijo sem prišel, ker sem bil pred vojno kot plezalec aktiven v Akademski skupini SPD na Univerzi, katere prvi predsednik je bil Janez Gregorin — po domače Šteblajev Johan, jaz pa podpredsednik. Ta skupina je nastala leta 1937 zato, ker poleg Skale ni bilo nobene druge organizacije, v kateri bi se zbirali plezalci. Čeprav smo bili študentje člani SPD, je imel naš predstavnik v GO SPD Zdravko Vrhunec le posvetovalni glas, ker so mlade gledali nekoliko drugače kot jih danes, posebno pa plezalce, kajti politika SPD je bila pred vojno usmerjena večji del v gospodarstvo in klasično planinstvo. Naša skupina je plezala v domačih gorah in tudi kulturno delovala na planinskem področju. Med drugim smo leta 1940 izdali panoramsko perorisbo Razgled z Grintovca (obsega 360 stopinj), ki sem jo narisal jaz, z vrha gore pa mi je Rudolf Badjura za vrhove na Koroškem pripovedoval prava slovenska imena. Poleg njega sta pri imenoslovju Razgleda sodelovala še inženir Pardubsky in moj plezalni tovariš Boris Režek.«

*Mirne, zadovoljne, duhovno bogate božične praznike
in zdravo, uspešno, razumevanja polno novo leto 1990,
v katerem naj bi se izpolnile vsaj najpomembnejše želje,
želita vsem sodelavcem, bralcem in njihovim najbližjim*

*uredništvo in uprava
Planinskega vestnika*

Častni predsednik PZS Vlasto Kopač

Lani je Vlasto Kopač poskrbel, da so pri PD Kamnik panoramo ponatisnili in jo prodajajo v Zoisovi koči na Kokrskem sedlu.

DURMITOR — IN NATO VOJNA

»Poleg tega,« nadaljuje naš sogovornik, »je Akademska skupina sestavila prvo kartoteko prvenstvenih plezalnih vzponov v Sloveniji, katere avtorja sta bila Karel Tarter in Zdravko Vrhunec. Kartoteka je bila še pred leti v Planinski zvezi, sedaj pa je med muzejskim gradivom. Nadalje je naša skupina poslala marca leta 1940 prvo zimsko alpinistično odpravo v Durmitor, ki jo je vodil takratni predsednik skupine Gene Paderšič, člani pa so bili Daro Dolar, Tone Dovoljak, Bojmir Filipič, Gene Malovrh in jaz. Opravili smo prve zimske pristope na durmitorske vrhove, med drugim na Bobotov Kuk, s Cenetom sva pozimi prva preplezala greben Bezimeni vrh — Bobotov Kuk; zaradi teh vzponov smo Slovenci zrasli v očeh durmitorskih Črnogorcev, ki so takrat tam tudi pozimi še hodili v opankah in so prvič pri nas videli dereze, cepin in gozdarje.« Zatrjevali so, da »otkako svijet stoji, gore zimi još nitko živ bio nije«.

Ob spominih na Durmitor je Vlasto Kopač povedal prikupno anekdoto o tem, kako je Vinko Paderšič-Batreja, Dolenjec izpod Gorjancev, zdaj narodni heroj, dobil ime Batreja. »Ko smo zjutraj vstajali pod Durmitorjem,« pravi V. Kopač, »je bila navadno še tema in Vinko je vprašal v pristnem dolenjskem narečju: »Ki je mujá batrēja?«, kar je pomenilo ‚kje je moja baterija‘ — in tako je postal Batreja.«

»Takoj po okupaciji Slovenije sem začel delati v ilegalni dokumentni in grafični tehniki KPS v Ljubljani, vse dokler me ni domobranska politična policija 20. oktobra 1943 aretirala na cesti in me januarja leta

1944 poslala v koncentracijsko taborišče Dachau, od koder sem se v začetku junija 1945 vrnil v Ljubljano in spet začel delati v planinstvu. Leta 1946 smo postavili bivak pod Skuto po mojem načrtu in spomenik padlim planincem v Kamniški Bistrici. Bivak smo postavili kot zavetišče za alpiniste, da bi tam lahko dalj časa bivali, vadili in plezali v Skuti in v severnih stenah v Logarski dolini, kar naj bi bila priprava za naše bodoče alpinistične odprave v Centralne Alpe, kajti na odhod v Himalajo takrat še nismo mislili niti v sanjah.«

Konec leta 1946 je bil Vlasto Kopač na občnem zboru Fizkulture zveze Slovenije na Taboru v Ljubljani določen (takrat še niso volili) od Fizkulture zveze za predsednika Odbora za planinstvo. Stvari se je lotil najresneje in najprej dosegel, da se je poleg planinstva začel razvijati in uveljavljati tudi alpinizem, posledica te usmeritve pa je bila, da se je odbor preimenoval v Odbor za planinstvo in alpinistiko, nakar so pri planinskih društvi začeli ustanavljati alpinistične odseke, začeli organizirati gorsko reševalno službo, plezalne in reševalne tečaje, pa tudi »alpinjade«, ki so bile množični pohodi po lažjih plezalnih smereh (eno od teh je po Šiji Brane vodil tudi pokojni doktor Milan Hodalič).

ZAPORNIK V IMENU LJUDSTVA

Popolnoma nepričakovano in ne da bi karkoli slutil, se je Kopačevo planinsko predsednikovanje nehalo. »Ko sem se

namesto komentarja

DNEVI PLANINCEV

Še pred nekaj leti je bilo veliko zanimanje za organiziranje dneva planincev, osrednjega srečanja slovenskih gornikov. Zadnje leto je bil obisk na dnevu planincev sicer rekorden, zanimanje za organizacijo te prireditve pa razmeroma majhno. Zato so na eni od zadnjih sej Glavnega odbora Planinske zveze Slovenije razpravljali o tem, kaj in kakšni naj bi bili v prihodnje dnevi planincev.

Naj spomnimo, da je zamisel o takšnem dnevu nastala leta 1968, ob začetku Češkoslovaške. Takrat so tudi v slovenskih planinskih krogih premišljali o tem, kaj bi bilo, če bi se Sloveniji zgodilo isto, kar se je Češkoslovaški. Tako je dal menda dr. Miha Potočnik idejo, naj bi (za vajo) na določen dan v letu, nemara drugo septembrsko ne-

konec septembra 1947 vrnil z zveznega tečaja za alpinistične inštruktorje, ki je bil v Vratih in Severni steni Triglava in ki ga je vodil Joža Čop, pomagali pa so mu jesenjski alpinisti, so ponoči 2. oktobra prišli sem, v tole stanovanje, v miličniške uniforme oblečeni udbovci in me 'povabili' s seboj. V Centralnih zaporih UDV so mi povedali, da sem v imenu ljudstva aretiran ...»

Deset mesecev pozneje, avgusta 1948, je bil po dolgotrajnih, mučnih in krutih zasliševanjih obsojen na smrt z ustrelitvijo na popolnoma skonstruiranem dachauskem procesu in čez nekaj dni pomiloščen na 20-letno zaporno kazen s prisilnim delom, z zaplenbo imovine in odvzemom državljskih pravic. »Pobrali so mi vso mojo osebno imovino: plezalno vrvo, cepin in nahrbtnik, dereze in plezalno železje pa so pustili, saj niso vedeli, kaj bi s tem počeli. Pobrali so tudi moje risalno orodje in mi ga pozneje v zaporu vrnili.«

Že nekaj dni po znižanju kazni na 20 let so namreč Vlasta Kopača poslali na delo v projektivno risalnico v ljubljanskih zaporih na Miklošičevi cesti. Od tam so ga pozneje poslali na delo v projektivno risalnico v centralnih zaporih na Poljanskem nasipu, kjer se mu je pripetilo nekaj presenetljivega, kar ga je posredno spet povezovalo z njegovimi gorami.

ARESTANT — KARTOGRAF

Nekega dne ga je marica odpeljala v zapore na Miklošičevi cesti, katerih upravnik je bil takrat planinec in oficir Udbe

Stane Kersnik. Tam so ga v upravnikovi pisarni čakali podpredsednik Planinske zveze Pogačnik, po katerem se imenuje Pogačnikov dom na Kriških podih, in geografi dr. Valter Bohinc, prof. France Planina in Kopačev stari hribovski prijatelj prof. Cene Malovrh. Prišli so z željo, da bi Kopač narisal zemljevid, karto Julijskih in pozneje še Kamniških in Savinjskih Alp, ki bi jih izdala in založila PZS.

Vlasto Kopač je to delo z veseljem sprejel: ta naloga ga je vsaj posredno spet povezovala z gorami. Po rednem osemurnem delu v Centralnih zaporih je risal karto Julijcev, se vsak teden sestajal z omenjenimi geografi v Kersnikovi pisarni in v nekaj mesecih izdelal za tisk risbe za karto Julijskih Alp v štirih barvah in v merilu 1 : 750 000.

»Pri tem delu so se sproti pojavljali problemi,« pravi Vlasto Kopač, »kajti Tumovo imenoslovje Julijskih Alp, po katerem sem se ravnal, se ni vedno ujemalo z imeni na vojaških specialkah, po katerih sem delal, popravkov pa so bile potrebne tudi nekatere višinske kote.«

Ko so bile matrice za Julijce izdelane, je PZS želela še karto Kamniških in Savinjskih Alp v enakem merilu. Tej karti je Kopač dodal še peto barvo: zelene gozdove. »Izdolovanje karte Kamniških Alp sem prevzel še s posebnim veseljem,« pravi naš sogovornik, »saj sem bil v Kamniških tako rekoč doma in sem dobro poznal tamkajšnji gorski svet, marsikje do odročne stezice.«

Tako je delal do aprila 1952. leta, ko je nekega dne prišel Stane Kersnik v zapore

deljo, planinci zasedli vse vrhove v Sloveniji in se točno opoldne spomnili, morda kar vsak pri sebi, nasilnih dejanj, tudi okupacij, kar nikakor ni v skladu z listino o človekovih pravicah. Potem se je vse skupaj tako obrnilo, da so se slovenski planinci leta 1969 zbrali na osrednji proslavi na Bavškem Grintovcu, nato pa so bila naslednja leta naslednji kraji prizorišča osrednje slovenske planinske proslave: Prtovč pod Ratitovcem, Kamniška Bistrica, Završnica pod Stolom, Bovec, Mežica, Sviščaki, Kal nad Hrasnikom, Gornji Petrovci v Pomurju, Luče oziroma Loka pod Raduho, Boč, Aljažev dom v Vratih, Krvavec, Lisca, Zasipska planina v Krmí, Miklavž na Gorjancih, Rogla, Mozirska planina oziroma Golte, Ermanovec, Janče in Vogar.

Čeprav je Planinska zveza Slovenije razpisala natečaj za dan planincev 1990, do razpisnega roka ni dobila kandidatov. Tako so na glavnem odboru predlagali marsikaj: da bi, na primer, poskusili pripraviti vsakoletni dan planincev na območju tistega planinskega

društva, ki slavi čimvišjo okroglo obletnico, da bi ga organizirali v manj znanih gorskih predelih in vsekakor na nadmorski višini več kot tisoč metrov, da bi moralo biti do prizorišča osrednje proslave vsaj tri do štiri ure hodá, po možnosti z več smeri — ali pa, kot je dr. Potočnik ponovil zamisel izpred približno dveh desetletij, naj bi na določeno nedeljo planinci »zasedli« vse slovenske vrhove.

Od konkretnih predlogov pa je bilo slišati, naj bi bil prihodnje leto dan planincev nekje na avstrijskem Koroškem, na enotnem slovenskem kulturnem prostoru; prihodnje leto bo namreč 90 let od ustanovitve koroško ziljske podružnice Slovenskega planinskega društva, kar je vsekakor dovolj velik vzrok za takšno slavo v tem predelu.

Verjetno bi morala v tem primeru osrednja slovenska planinska organizacija organizatorjem izza meje priskočiti tudi finančno na pomoč.

Pa saj bi enkrat lahko, saj je doslej tem svojim članicam dala bore malo.

M. R.

na Poljanskem nasipu in mu povedal, da bo Kamniške Alpe lahko dokončal doma — in mu dal roko. »Verjel sem mu, da me bodo res izpustili,« pravi častni predsednik PZS Kopač, »kajti štiri leta in pol mi kot arestantu nihče z druge strani zaporniških zidov ni dal roke.«

SPOMINI NA PLANINCE

Aprila 1952 so ga izpustili domov, vendar je bil še vedno brez državljskih pravic in štiri leta zanj ni bilo službe. Nekaj je zaslužil s tem, da je risal karte in prospekte za Turistično in Avto-moto zvezo Slovenije in Jugoslavije. »Šele leta 1956 sem se lahko honorarno zaposlil v Zavodu za spomeniško varstvo Okrajnega ljudskega odbora, postal leta 1963 direktor tega zavoda in od tam leta 1969 odšel v pokoj.«

Ali mu je Planinska zveza Slovenije, organizacija, katere predsednik je bil, lahko kakorkoli pomagala v najhujših letih njegovega življenja? Iz takratnih in poznejših številčk Planinskega vestnika ni mogoče prav ničesar prebrati o »primeru Kopač«; ko so ga zaprli, je popolnoma neopazno odšel tudi s planinskega prizorišča — kot da ga nikoli ne bi bilo.

Vendar ima iz tistih let nekaj svetlih, neizbrisnih spominov.

»Nikoli ne bom pozabil,« pravi, »ko me je upravnik zaporov nekoč poklical in mi dal paket, rekoč, da so ga prinesli zame Jeseničani. V njem so bile klobase, zaseka, konzerve in sladkor, na ovitku pa so bile z okorno roko napisane tri besede: Od Joža Čopa. Nisem še dobil darila v življenju, ki bi me tako ganilo, kot me je tisto Čopovo.«

Drug spomin je manj prijeten: »Ko sem bil spet na svobodi, sta šli moji karti Julijske ter Kamniške in Savinjske Alpe v tisk — in tedaj je nastal v tiskarni problem, ker je takratni Glavni odbor PZS na predlog enega od članov sprejel soglasen sklep, da moje ime ne sme biti natisnjeno na karti, ker sem bil obsojen na dachauskem procesu in tudi nimam državljskih pravic. Brž ko je Cene Malovrh zvedel za to, je šel s Pogačnikom k dr. Marijanu Breclju, takratnemu predsedniku Planinske zveze Jugoslavije, in mu razložil zaplet na PZS, nakar je Breclj dejal: »Če je Kopač karto narisal, naj se tudi podpiše! — Sicer pa mi je tiskar Jaka iz Šentvida dejal, ko so mu sporočili, da bo treba moje ime na že natiskani karti pretiskati s črno barvo, da bi pretiskali tako, da bi bilo ime kljub pretisku še mogoče prebrati. Zanimiv je konec te zgodbe: ko je Glavni odbor PZS zvedel za Brecljevo mnenje, se je z njim soglasno strinjal...«

Takoj ko je Kopač prišel iz zapora, je šel v »svoje« Kamniške planine in tam mu je eden od bratov Erjavškov, znanih gorskih

Član Akademске skupine SPD Vlasto Kopač

reševalcev, povedal, da je nekdo iz PZS (povedal je tudi ime) o njem »grdo govoril«. »Zanimivo je, da je o tem 'grdem govorjenju' vedel tudi notranji minister Boris Kraigher. Ko je šla moja žena Zora leta 1952 k njemu na pogovor zaradi obnove mojega procesa, ji je dejal, da ga bom lahko sam zahteval, ko pridem ven, vendar bi želel, da ne bi jaz začel kakšne kampanje proti tistim planincem, ki so me klevetali — in je naštel nekaj imen, med njimi tudi tistega, ki je v Stahovici o meni 'grdo govoril'.«

DELO ZA PZS

Vendar ga uradna Planinska zveza po odpustitvi iz zapora ni sprejela niti v delo Gorske reševalne službe, katere organizator in član je bil pred aretacijo, niti v delo Planinske zveze, »dokler ni postal predsednik dr. Miha Potočnik, ki me je spet pritegnil k delu pri urejanju in postavljanju razstav PZS, GRS in odprav v tuja gorstva, oblikovanju praporov, značk, priznanj itd. Podobne naloge sem opravljal tudi v Gorski reševalni službi, ko je bil njen predsednik Bine Vengust. Funkcionar PZS pa nisem bil nikoli več.«

Za svoje delo v planinski organizaciji je bil Vlasto Kopač odlikovan z Redom za sluz za narod s srebrnim vencem, ki mu ga je izročil takratni predsednik slovenske vlade Stane Kavčič, »kar je moje edino državno odlikovanje«. PZS mu je podelila zlati častni znak PZS, Gorska reševalna služba pa častni znak GRS.

Konec petdesetih let je Vlasto Kopač na pobudo dr. Marijana Dermastie začel načrtovati turistično Veliko planino in se v tistih letih, ko je bilo pri nas moderno graditi v hribih (na primer na Pokljuki, Voglu, Pohorju in drugod) velike hotelle,

odločil za graditev manjših lesenih planinskih koč, grupiranih v zaselke, ki se po obliki in konstrukciji naslanjajo na avtohtono pastirsko arhitekturo. Tako stoji zdaj po njegovih načrtih na Veliki planini, ločeno od pastirskega območja, šest turističnih zaselkov s 140 planinskimi kočami s skodlasto kritino, lociranih v skalnatem, z rušjem poraslem svetu, ki ni za pašo.

MORALNA OPORA V GORAH

Uradna Planinska zveza Slovenije je bila v najtežjih časih Kopačevega življenja previdna: ni sicer ničesar ne pisala, ne govorila proti njemu (sem pa ne štejejo posamezniki), vendar hkrati ni ničesar naredila za svojega člana in predsednika.

»Pač,« pravi sedanjí častni predsednik PZS Vlasto Kopač. »Ko sem bil še v zaporu in ko sem za Zvezo narisal Julijce, je PZS, katere gospodarstvo je takrat

vodil Tone Škrajnar, izplačala nekaj honorarja moji ženi, kar je bila tedaj vsekakor dobrodošla pomoč.«

»Tistih težkih povojnih let se je danes oprijel vzdevek 'svinčeni časi', ko so se ljudje bali drug drugega ter vsak zase in za svoje, bili previdni in čuječi v besedi in ravnanju, pa zato nihče ni hotel tvegati. Zame je bila krepka moralna opora tovariški in prijateljski odnos do mene, ki so ga izražali gorjanci in drvarji v Grintovcih, pastirji na Planini, oskrbniki v Kamniških in večina alpinistov.

Šel sem spet v gore, kjer sem si opomogel in se postavil na noge. Lotil sem se svojega poklicnega dela in po malem pisal in risal v Planinski vestnik.«

Gore so našega častnega predsednika pogosto neposredno in še pogosteje posredno reševale, ko je bil najbolj potreben reševanja iz temno sivih življenjskih in duševnih situacij.

DARILO OB STOLETNICI SLOVENSKE JAMARSKÉ ORGANIZACIJE

SLOVENSKO TISOČMETRSKO BREZNO

Le nekaj dni pozneje, ko so slovenski jamarji in raziskovalci krása v Postojni na osrednji proslavi zaznamovali stoletnico organiziranega jamarstva na Slovenskem, se pravi stoletje slovenske jamarске organizacije, se je na Rombonu v Julijskih Alpah, na višini nekaj več kot dva tisoč metrov, zgodilo tisto, kar so slovenski jamarji željno pričakovali že vrsto let: na slovenskem ozemlju je bila dosežena v kraškem breznu globina več kot tisoč metrov. Tako je Jugoslavija postala deveta država na svetu, kjer je jamarjem uspel tak podvig; pred tem so namreč dosegli takšno globino samo v Franciji, Španiji, Avstriji, Italiji, Švici, Sovjetski zvezi, Mehiki in Alžiriji. Dne 21. oktobra letos so italijanski in slovenski jamarji v Breznu velike razpoke (Veliko sbrego) dosegli globino okoli 1100 metrov, vendar se brezno še nadaljuje. Sedanja natančna globina bo znana, ko bodo preračunali vse višine, razdalje in naklone, ko pa bodo sedanje visoke vode odtekle in ko bo zima uklenila Alpe v snežen in leden oklep, bodo jamarji ponovno odšli v brezno in poskušali to globino še povečati.

REKORDNA GLOBINA 1100 METROV

Kot pripoveduje Gregor Pintar, član Društva za raziskovanje jam Ljubljana, ki se je z italijanskimi kolegi udeležil rekordnega spusta in tako osebno prisostvoval novemu jugoslovanskemu globinskemu jamarškemu rekordu, je vhod v to brezno, ki je iznenada postalo slovenski in jugo-

Najgloblje jame na svetu

1. Sistem Jean Bernard (Savoja, Francija) 1535 m, 2. Patjuhin (Kavkaz, Sovjetska zveza) 1508 m, 3. Puerta de Ilamina-Bu 56 (Španija) 1408 m, 4. Sistema del Trave (Španija) 1381 m, 5. Snežnaja (Abhazija, Sovjetska zveza) 1353 m, 6. Sistem Pierre Saint Martin (Pireneji, Francija, Španija) 1342 m, 7. Laminako steak (Navarra, Španija) 1338 m.

* * *

Na svetu je zdaj 20 brezén, katerih globina je večja od 1100 metrov. Pri osedih v Italiji, kjer je kras podoben slovenskemu in jugoslovanskemu, vendar so tam bolj navdušeni jamarji, ki posvečajo več časa jamarškim raziskavam kot naši, so doslej v petih breznih prodrli več kot 1000 metrov globoko.

slovenski rekorder, na pobočju Črnelskih vršičev, ki so del Rombonskih podov. Dokaj majhnemu navpičnemu vходу sledi vrsta sorazmerno ozkih vertikal do globine 230 metrov, ki so prekinjene s številnimi policami in so brez vode, spust pa ovirata le dve ožini v globini 110 in 230 metrov.

»Malo nižje,« pripoveduje, »pa zaslišimo v vzporednem breznu vodo: to je začetek 250-metrске enotne vertikale, katere dno je že v globini 520 metrov. To je najgloblje notranje brezno pri nas, ki preseneča tudi

To so Kaninski podi, polni škrapelj, kotličev in vhodov v brezna, od katerih so najštevilnejša globoka le po deset ali nekaj deset metrov, med njimi pa so gotovo tudi rekordno globoka

z razsežnostmi, saj ima ponekod celo do 50 metrov premera.«

V nadaljevanju se brezno nekoliko položi, močno pa se poveča količina vode.

Od globine 620 metrov se po Pintarjevih besedah značaj jame popolnoma spremeni. Za jezerom, ki ga morajo jamarji prečiti, da bi nadaljevali prodiranje v globino, nalletijo na močan dotok vode, ki priteka iz Italije. Rovi so tod tako veliki in globoki, da jih je mogoče primerjati s kanjonom, po katerem so jamarji v glavnem napredovali vse do sedanje globine 1100 metrov.

Naporno plezanje, tudi navzgor, da bi se izognili najtežavnih mest, pa se bogato izplača, »saj so predvsem rovi, kjer sledimo potoku Kubo, izredno lepi in slikoviti. Številna jezercja s kristalno zeleno vodo in manjši slapovi dajejo pečat naši prav gotovo najlepši visokogorski jami,« pravi Gregor Pintar, pri čemer omenja še dve veliki dvorani, Galaksiko in Kugyjevo dvorano.

Za jamo so poleg izredne lepote in težavnosti značilne še izredne količine vode, saj pretok na dnu znaša po ocenah več

Najgloblje jame v Jugoslaviji

1. Brezno velike razpoke (Rombon) 1100 m, 2. Skalarjevo brezno (Kanin) 911 m, 3. Jama v Vjetrenih brdih (Durmitor, Črna gora) 879 m, 4. Sistem Brezno pri gamsovi glavici — Botrova jama (Pršivec nad Bohinjem) 819 m, 5. Pološka jama (Tolmin) 705 m.

kot deset litrov na sekundo. To je podatek, ki dovolj zgovorno priča o tem, zakaj so raziskave v tej in drugih visokogorskih globokih brezni možne le pozimi, ko je gorski svet ujet v sneg in led, ali pa ob izredno stabilnem jenskem času.

NAJGLOBLJI BREZNI V JULIJCIH

Čeprav so se slovenski jamarji namenili na Slovenskem prvi spustiti do magične globine tisoč metrov, za kar so »določili« Skalarjevo brezno na Kaninu, je naključje hotelo, da so takšno brezno pri nas našli njihovi italijanski kolegi. Potem ko so slovenski jamarji začeli v Skalarjevem breznu dosegati velike globine, so to jamo »zapri« za jamarje od drugod. Mnogo pozneje so italijanski jamarji prosili Jamarsko zvezo Slovenije in njeno komisijo za stike s tujino, naj jim dovoli raziskovanje na Rombonu, kjer je jamarsko v glavnem še nepreiskani svet. Glede na dotedanje različne stike z večino jamarskih skupin iz tujine, ki so prihajale k nam, so jim slovenski jamarji raziskave dovolili, niti Italijani niti Slovenci pa niso pričakovali, da bodo v tako rekordnem času, pravzaprav od letošnje zime, ko so na turnih smukih našli na Rombonu nekaj dihalnikov, iz katerih se je »kadilo«, pa do pozne jeseni prodrli v eno od teh brezen tako globoko, pri čemer pa to še ni dokončna globina, saj se brezno še nadaljuje. Ko so italijanski jamarji prišli do globine 950 metrov in pod to globino videli še več kot 50-metrsko brezno, so o tem obvestili svoje slovenske kolege (pri tem pa so se bali, da bi jim Slovenci odtlej prepovedali vstop v to jamo). Ob slovenskih čestitkah za tak uspeh so se jamarji z obeh strani meje dogovorili, da bodo v globino več kot tisoč metrov (kar bi se zgodilo prvič v Sloveniji in Jugoslaviji) odšli skupaj, kar se je potem tudi zgodilo.

Zdaj sta v Julijskih Alpah dve globoki brezni, ki sta na vrhu seznama najglobljih jugoslovanskih jam: Veliko sbrego na Rombonu s sedaj doseženo globino 1100 metrov in Skalarjevo brezno na Kaninu s sedanjo globino 911 metrov. Obe brezni se še nadaljujeta v globino. Zato ni nobenega dvoma, da bodo v obeh brezni poskušali (najverjetneje še to zimo) prodreti še globlje, morda celo do rekordnih svetovnih globin.

CIPRA 1989

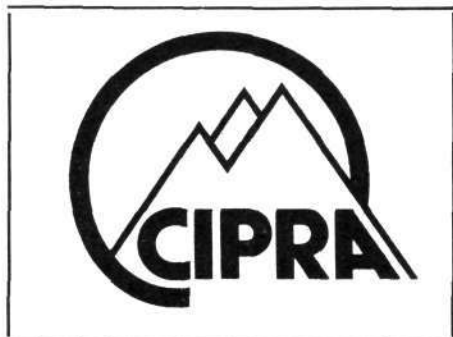
KONVENCIJA O ZAVAROVANJU ALP

JANEZ BIZJAK

Narodni parki, njihovo poslanstvo v navskrižju različnih interesov, zahteve in resničnost — tak je bil delovni naslov letošnjega (28.—30. 9. 1989) letnega zasedanja Mednarodne komisije za zaščito alpskih območij (CIPRA). Tokrat je strokovno srečanje organizirala Avstrija, izbrali pa so informacijsko središče narodnega parka Visoke Ture v prijazni vasi Döllach-Grosskirchheim (Velika Cerknica). Poleg osnovne teme so udeleženci zadnji dan obravnavali tudi osnutek alpske konvencije, kakršno je pripravila CIPRA.

MISLI Z ZASEDANJA

Ne glede na to, ali narodni parki so ali pa jih ni oz. četudi jih ne bi bilo, potrebujejo Alpe (poleg Sredozemlja največji ekosistem in naravni fenomen Evrope)

in z njimi vsa Evropa posebne mirne cone, kamor človek ne sme več posegati. Zaveštno se odpovedati vsakršni dejavnosti na nekaterih območjih in prepustiti naravi, da dela po svojih zakonih, je na prvi pogled težko razumljiv in neživljenjski ekofundamentalizem. Toda le na prvi pogled! Nihče ni nikoli in nikjer dovolil naši generaciji, da z nerazumnimi dejanji in posegi v mogočen naravni sistem že vsa povojna desetletja ruši naravno in ekološko ravnotežje Alp. Miselnost, ki jo obvladuje sindrom »za nami potop«, vodi v popolno razvrednotenje gorskega sveta. Sposobnost in pripravljenost družbe, da zavaruje del narave in pokrajine, kjer živi in od katere živi, je odmerjena s stopnjo in ravnijo njene kulture. Vsaka občina mora oz. bi morala imeti svoje zaščiteno naravno območje. In vsak narod svoj narodni park! Če kaj dá nase!

Da Alpe zadnja leta hitro propadajo in se spreminjajo, je na podlagi analiz in

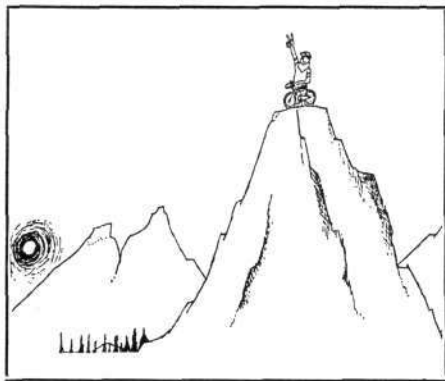
večletnih opazovanj opozoril predstavnik avstrijske službe za plazove. Ni predlagal, ampak je rotil prisotne, naj s svojo glasnostjo vsak v svoji deželi pomagajo, da bodo ukrepi za zaščito Alp sprejeti čimprej: takoj drugo leto in ne šele leta 1991, ko naj bi ratificirali alpsko konvencijo.

Letalski promet nad Alpami postaja iz leta v leto večji problem. Ne le zaradi hrupa (heliski, aerotaksi itd.), ampak zaradi onesnaževanja okolja. Raziskave namreč kažejo vedno več sledov kerozina na alpskih ledenikih. Kaj to pomeni, ni težko ugotoviti, če se zavedamo, da so ledeniki največji rezervati pitne vode v Srednji Evropi. Zahteve po drastični omejitvi zračnega prometa nad Alpami redko padejo na plodna tla. Nasprotno! Dejstvo, da so pred nedavnim, ne da bi vprašali ali seznanili prizadete, razširili mednarodni zračni koridor na liniji München—Jug in smerem čez Karavanke dodali še novo linijo, ki poteka direktno čez vrhove Triglava in Velikega Kleka (Grossglockner), ne pomeni drugega kot neodgovorni cinizem. S tem so prizadeti trije narodni parki Vzhodnih Alp: Triglav, Visoke Ture, Berchtesgaden; po seznamu IUCN norm so parki v Alpah že dolgo ogroženi in vprašljivi. Ker so letalski koridorji stvar mednarodnih sporazumov, bi bilo zanimivo zvedeti, kdo in kdaj, predvsem pa s kakšnimi argumenti in v čigavem imenu je v naši zvezni skupščini pomagal ratificirati to kukavičje jajce.

V Alpah se uveljavlja novo vrednotenje gorskega kmetijstva, kar je razvidno tudi v osnutku konvencije. Kmetijstvo ima visoko v gorah poleg ekonomske tudi ekološko vlogo (ohranjanje kulturne krajine). Razvijati in ohranjati to večpomensko dejavnost v skladu z naravnim ravnotežjem pomeni negovati vse tisto, kar zmoreta dati narava in zemlja brez umetnih dodatkov. Ti sicer pospešujejo in povečujejo rast pridelkov in krme, iz leta v leto pa zemljo vedno bolj izčrpavajo in siromašajo v njeni vitalnosti. Temu pripomore tudi pospešeno uvajanje monokultur, kar zmanjšuje pestrost različnih vrst, prav ta pestrost pa je poseben fenomen alpske pokrajine. Drugačno vrednotenje gorskega kmetijstva zahteva vzporedno družbeno stimuliranje in subvencioniranje. Brez takih ukrepov in regulativov bo alpska kulturna krajina še naprej propadala.

ALPSKA KONVENCIJA

Osnutek, ki ga je letos pripravila CIPRA, se razlikuje od osnutka, ki ga vzporedno sestavljajo vlade alpskih držav. CIPRA predlaga več radikalnih ukrepov, katerih

posledice so velike finančne obveznosti za vsako deželo. Ideja o alpski konvenciji je posledica velikih naravnih katastrof, ki so pred tremi leti pretresle posamezne alpske predele (Valtellina, Južna Tirolska, Adelboden, Bavarska). Zaveda se skupni odgovornosti za nadaljnjo usodo Alp ter nujnost ukrepov, ki naj preprečijo nadaljevanje brezumnega izkoriščanja gorskega sveta, sta botrovali sestavljanju alpske konvencije. K odločnosti in ažurnosti so prispevale tudi dobre in slabe izkušnje številnih resolucij in deklaracij. Konvencija postane obvezna, ker jo sprejemajo na ravni vlad in držav, resolucije pa so stvar dobre volje. Alpska konvencija naj bi postala nekakšna nova »magna charta« za vsakršno poseganje v Alpe.

Vrstni red sprejemanja je že znan. Oktobra 1989 so osnutek obravnavali ministri za varstvo okolja alpskih držav; CIPRA je bila na tej konferenci (Garmisch-Partenkirchen) enakopraven partner. Vse leto 1990 bodo osnutek pilili strokovnjaki (ekologi, biologi, gozdarji, agronomi). Leta 1991 bo konvencijo sprejel ministrski komitej Evropskega sveta, v drugi polovici istega leta pa jo morajo ratificirati vse alpske države. Alpska konvencija bo začela veljati v magičnem letu Evrope 1992. Konvencija je razdeljena v več vsebinskih sklopov, vsak pa ima strokovno utemeljene cilje in ukrepe. Poglejmo nekatere (kratek oris)

● Urejanje prostora:

Za vsak večji poseg v prostor je obvezna poprejšnja ekološka presoja o vplivih, obremenitvah in posledicah na naravo in okolje. Alpe so s svojo bogato naravo in pokrajino skupna dediščina za vso Evropo. Konvencija zahteva, da je treba čimveč območij izločiti iz nadaljnega tehničnega in turističnega urejanja ter jih obvarovati pred nasiljem brezobzirne potrošniške družbe.

● Gorsko kmetijstvo in varstvo tal:

S konkretnimi ukrepi in vabljenimi programi zavarovati obstoj gorskih kmetij; spodbujati in finančno podpirati družinske

kmetije. V ekološko senzibilnem alpskem prostoru posebej stimulirati kmetijstvo tam, kjer pomaga ohranjati zaščitene površine (biotopi, naravne znamenitosti itd.).

● Gorski gozdovi:

Iz vseh gorskih gozdov je treba izločiti vsakršno nadaljnjo turistično izrabo, posebno zimski šport. Gospodarjenje v še zdravih visokogorskih gozdovih mora biti podrejeno izključno varovalni vlogi. Težki tovorni in tranzitni promet skozi gozdna območja Alp je treba prepovedati, ostali promet pa drastično omejiti (omejitve hitrosti, obvezna uporaba katalizatorjev itd.).

● Razvoj naselij:

Konvencija predvideva močno omejevanje gradnje počitniških naselij, počitniških hiš in apartmajev, gradnjo novih tranzitnih cest in urejanje stalnih kampov za avtomobilske prikolice. Ohraniti in varovati stara jedra alpskih naselij, jih po potrebi sanirati in obnoviti. Naselja morajo ohraniti svoj obraz, svojo slikovitost, svojo fizionomijo. Posamezne alpske pokrajine so spoznavne po značilnostih naselij, zaselkov, kmetij.

● Turizem:

V osnutku konvencije zelo slabo kaže za nadaljnji razvoj množičnega turizma. Posebne omejitve so določene za zimski šport (omejevanje nadaljnje gradnje žičnic in drugih smučarskih naprav). V visokogorskem svetu osnutek konvencije (CIPRA) prepoveduje velike športne prireditve (svetovna prvenstva, olimpiade). Prepoved za heliski je predvidena za vse alpske dežele.

● Promet:

V tem poglavju je konvencija zelo radikalna: obvezuje vse alpske države, da preusmerijo težki tranzitni tovorni promet na železnico, v vmesni fazi pa ga močno omejijo (prepoved nočnih voženj, omejitve nosilnosti na 28 ton, občutno povečanje cestnin itd.).

● Varstvo voda:

Konvencija predvideva posebno zaščito obal rek, jezer, močvirij. Sedanja zakonodaja na tem področju bo treba preveriti, nekatere ohlapne ukrepe preklicati in neustrezne zakone ukiniti.

Naslednje leto bo CIPRA zasedala v Sloveniji. Določena je tudi tematika: vodno bogastvo Alp, fenomen življenja in predmet izkoriščanja.

Vsako darilo, ki ga boste dali za božične in novoletne praznike, bo drago — pa še videti ne bo kaj. Kaj ko bi planinskemu prijatelju ali dobremu znanцу podarili naročnino na Planinski vestnik? To darilo bi vsak mesec znova prihajalo na prijateljev dom in ga spominjalo na vas in na letošnje praznike. Na koncu leta bo to več kot 550 strani debela knjiga, ki bo bistveno dopolnila njegovo planinsko knjižnico.

OB 20-LETNICI IZIDA KNJIGE »ČLOVEK PROTI NARAVI«

IMETI BOGASTVO ALI BOGATO ŽIVETI?

MIRAN MIHELIC

»Zato je to delo posvečeno njej, mladini sveta,« končuje svojo knjigo pokojni po vsem svetu znani znanstvenik in borec za ohranitev zdrave narave in duha dr. France Avčin. Začenja pa: »*Mladini, da bi ozdravila človekov bolni svet.*«

Izteka se dvajset let, ko je dr. France Avčin terjal ustanovitev Ekološkega sekretariata, ki bi vsaki nameri za zlorabo okolja lahko rekel dokončni NE! Ta bi napake tudi kaznoval ne glede na to, kateri »bater« jih je povzročil. Lahko si mislimo, da razen Skupnosti za varstvo okolja tega ni nihče jemal resno, kot njegove knjige ne, ki pa so ji ekologi in drugi v onesnaženih ZDA že dajali prav.

Vselej je poudarjal, da je varstvo narave stvar človekove splošne kulture, njegove

Prof. dr. France Avčin

modrosti in ne le trenutne potrebe, saj mu ta pogosto kaže ali »ukazuje« drugačno, zanj trenutno ugodnejše, donosnejše ukrepanje. Zato je marsikdo bil proglašen za »sovražnika ljudstva«, če se je potegoval, recimo, proti graditvi jezua na Soči...

Naravo je profesor Avčin vselej pisal z veliko začetnico. Poudarjal je potrebo po bolj spoštljivem in varstveniškem odnosu, »saj je zemeljska Narava človekov edini pravi »ekos«, je njegov edini možni dom v Vesolju«.

Uničevanje gozdov in Narave sploh je predstavljal tudi kot žaganje veje, na kateri sedimo, saj brez povezave z zdravo naravo naše civilizacije človek ne more

več graditi naprej; »*če se ne bo osvestil pet minut pred dvanaajsto, bo stopil čez rob gnezda življenja... preostalo bo le še, da zgrmi v prepad brez dna.*«

Z grozo je ugotavljal, da je ekologija na Vzhodu ob zatrtih protestih v veliko večjih zagatah kot na razvitem Zahodu, kjer imajo kapital za sanacije, drugje pa... In da je na Zahodu to vsaj »plačana« cena za močan tehnološki razvoj in standard. Že lep čas imajo tam zeleni precej vzgojnih in političnih uspehov, zato nekateri poslovneži škodljive tehnologije selijo na nerazviti Vzhod in Jug, kamor že leta spadamo tudi v Jugoslaviji. Zgrešeni sistemi raje s trdo roko postavljajo takšne tovarne, kot da se umaknejo sodobnejšim političnim in družbenim tokovom.

Dr. Avčin je rad poudarjal, da je osnovna naloga človeka današnjega dne in njegova dolžnost do prihodnjih rodov ne glede na politične in gospodarske težave, da ropanje Zemlje nujno konča.

Poudarjal je, da varstvo okolja ni to, kar hočejo razumeti ciniki le kot vprašanje varovanja vodá, gozdov, redkih živalskih vrst, izbranih naravnih lepote ter znamenitosti, ki jih žrtvujejo »napredku«, kar hočejo razumeti antropocentrični nihilisti v svoji pohlepnosti, ki pogojuje megalomanske gradnje v dokazovanje uspešnosti sistemov.

Da je še do nedavnega bil slep tudi razviti Sever, je cvetenje Jadranskega morja dovolj dober dokaz.

Ko je Ekološki program Združenih narodov leta 1975 predlagal celovito raziskavo ekološko hudo ogroženega Sredozemlja, je »Sever« zahteval poleg drugih tudi izločitev raziskav onesnaženosti reke Pad, češ da se je treba »občutljivim« vprašanjem zaenkrat izogniti, se pravi, jih zamolčati. Naj ima enkrat prav Marx, ki bi temu rekel, da bogastvo raste, lastniki pa ostajajo majhni, kajti bogastvo imeti še ne pomeni biti kvaliteta — duhovno bogato živeti.

Zanimiv intervju je s pisateljem objavil Primož Žagar v Naši komuni št. 1 januarja 1971 pod naslovom »Morilci svoje prihodnosti«. Naj navedem le dve vprašanji in odgovora nanji.

— Če je red v naravi to, da uniči vse tisto, kar ji škoduje, potem lahko rečemo, da bo človek zanesljivo poginil; kaj pravi-te?

Čisto možno, če svojega škodljivega ravnanja ne bo ukrotil in se naravi zopet prilagodil...

— Ali narava že deluje, da bi prekinila tak razvoj?

Da, sedanje bolezni se že lahko tolmačijo kot sredstvo narave, da se znebi svojega največjega uničevalca — človeka, ki ga je sama ustvarila in dognala do višine, ko ji v celoti gledano — postaja nevaren. Vse hoče uničiti, saj človek uničuje vse bratske živalske vrste in tudi vso njihovo hrano, s tem pa tudi svojo hrano.

Človek je nastal v pogojih zdrave narave. Če te pogoje in ravnovesje takšno ravnaje izniči, tudi zanj ne bo več pogojev in ne možnosti za njegovo notranje telesno in duševno zdravje. Ne bo več odporen, imun proti mikroorganizmom in virusom v sebi, kot je AIDS, ki so obstajali in še bodo v pogojih, ki jih človek ne prenese.

Bati se je, da je človeštvo nesramno in okrutno že tudi iz podzavestnega obupa in panike ob nezadovoljstvu nad svojim

babiloniskim stolpom, zaradi stopnje degeneracije in »zmage« nad Naravo, kar kot posledica v bistvu vodi k najslabšim rešitvam.

Dr. Avčin si je izbral svoje zadnje počivališče na pokopališču v Trenti, »tam, kjer tišina šepeta«, tam kjer mu bo planinec prinesel vejico v spomin. »Zate vem, da ne pojdeš mimo praznih rok,« nam je rekel zadnjo svojo jesen.

Spominjam se veselega dogodka, ko so mu iz hvaležnosti za njegovo borbenost proti zaježitvi Soče tistega leta nekega jesenskega večera dolgo v noč prepevali v njegovem drugem domu — majhni hišici v Vrsniku kobariški pevci.

Prištevam se med tiste, ki menimo, da bi ta slovenski razumnik, izumitelj in alpinist, mož velikega duhá, moral imeti svoje spominsko obeležje.

DEVETI TEČAJ ZA GORSKE VODNIKE V MANANGU

PERSPEKTIVA: HOTEL POD ŠOLSKO STREHO

BOJAN POLLAK

Jugoslavija je na pobudo in z velikim prizadevanjem Aleša Kunaverja leta 1980 zgradila kot pomoč prijateljskemu in neuvrščnemu Nepalju šolo. V njej naj bi Nepalci na tečajih, ki bi jih vodili gorski vodniki vsega sveta, pridobili osnovna znanja iz alpinizma in gorskega vodništva. Prvi tak tečaj je bil leta 1979 pod vodstvom Aleša Kunaverja, nato pa jih je bilo še osem, tako da je bil letošnji deveti po vrsti. Tuji inštruktorji so samo enkrat sodelovali na teh tečajih, zato pa so Francozi prevzeli in vodijo tako imenovane nadaljevalne tečaje.

Letošnji tečaj so spet izvedli samo jugoslovanski inštruktorji. Osnovne lekcije so izvajali Darja Jenko, Frane Kemperle, Matvez Lenarčič, Milenko Savić, ki je bil zdravnik, in Bojan Pollak, ki je bil vodja tečaja. Darja Jenko je bila prva ženska, ki je predavala na takem tečaju za gorske vodnike, mogoče celo prva na svetu. Na turah in marsikdaj pri praktičnem delu je pomagal tudi pomožni inštruktor Cene Griljc. Za boljše organizacijo, disciplino itd. je skrbel predstavnik NMA Kamal Bhandari, ki je delo odlično opravil.

Za tehnično organizacijo je poskrbela NMA, Nepalska planinska zveza, ki je izvedbo prepustila eni od številnih trekinških agencij, Adventure Nepal Trekking. Tehnični vodja oziroma sirdar je bil Kancha Tamang. V pomoč je imel še dva kuharja, štiri kuhinjske pomočnike in dva šerpi. Vsi so svoje delo opravili zelo dobro.

Tečaja se je udeležilo 31 tečajnikov. Od tega jih je bilo 30 iz Nepala, eden pa je bil iz Braziliije.

Predstavniki NMA so zelo lepo sprejeli naše inštruktorje že na letališču. Med bivanjem v Katmanduju so se bolj ali manj uspešno trudili reševati probleme. Tudi pozneje je bil odnos zelo prijateljski.

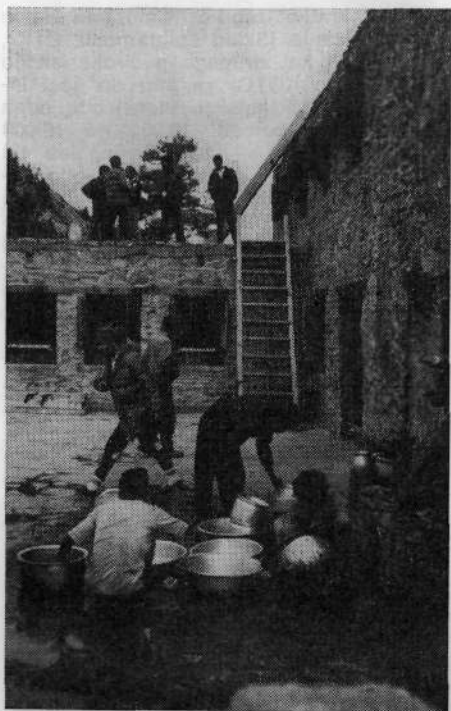
Čeprav je bilo ves čas tečaja zelo slabo vreme — od 26 dni, kolikor je trajal tečaj, je bilo samo tri dni lepo, vse ostale dni je deževalo ali snežilo v gorah —, je tečaj lepo uspel. Tako govorijo tudi rezultati končnega izpita, saj je kar 10 tečajnikov dobilo zlato, 11 srebrno in 9 bronasto značko in samo eden samo potrdilo. Res pa je tudi, da je večina tečajnikov prinesla na tečaj že veliko znanja in izkušenj, saj jih je večina zaposlenih pri agencijah in imajo za seboj že veliko trekingov in tudi odprav. Zato jim bo znanje, pridobljeno na tem tečaju, v njihovem prihodnjem delu resnično lahko veliko koristilo.

Čeprav je bilo kar šest inštruktorjev, jih še vedno ni bilo dovolj. Ni bilo problematično na predavanjih, ko enega predavatelja lahko posluša tudi po več deset ljudi; težava je pri praktičnih vajah, predvsem pa na turah. Če sta samo dva tečajnika na vrvi, ju je še lahko varno voditi; če jih je več, je ta varnost bistveno manjša. Tako gre tudi letos sreči zahvala, da se je tečaj končal brez hujših poškodb.

Naši inštruktorji so pustili v šoli kot darilo NMA pet čelad, poleg tega pa so podarili NMA še pet cepinov. Oboje je prispeval Titan iz Kamnika.

STATISTIČNO POROČILO

Tečaj je potekal takole: Inštruktorji, tečajniki in pomožno osebje so skupaj odšli iz Katmanduja 23. avgusta

Nič kaj ugledna šola v Managnu: kuhinjski pomočniki pomivajo posodo kar na dvorišču pred šolo
Foto: Bojan Pollak

in so 30. 8. prišli v šolo. Še istega dne so pripravili vse potrebno za začetek tečaja. Že v Katmanduju so pregledali alpinistično opremo, v šoli so očistili prostore, pregledali drugo opremo, usposobili električni agregat itd.

31. avgusta in 1. septembra je bil začetek tečaja s teoretičnimi lekcijami, praktične vaje pa so bile vsak dan od 8 do 9 ur (oprema, vrvi, vozli, nevarnosti v gorah, prva pomoč, skalno, snežno in ledno plezanje, samoreševanje, spust po vrvi itd.). Tečajniki so se razdelili v šest skupin za praktično delo.

Od 2. do 6. septembra: Odhod v bazni tabor pod Naur La (~ 4550 m), praktične vaje na ledeniku (~ 5300 m) in v skalah (~ 4800 m), plezanje, varovanje, uporaba derez, cepina, vrvi, spust po vrvi, samovarovanje itd., lekcije iz orientacije in zaščite narave. Postavitev višjega baznega tabora ob jezeru na ~ 5250 m, toda slabo vreme je preprečilo vzpon na Nitje ali Naur Peak. Vrnitev v šolo in počitek.

Od 7. do 11. septembra: Sestanek in razprava o delu, programu tečaja itd. Predavanja in praktično delo: navezava na vrh, improvizacija plezalnega pasu, flora in favna v Nepalju, reševalna tehnika, prečenje ledenikov, reševanje iz ledeniške razpoke, prva pomoč, varovanje, tehnično in prosto plezanje, težavnostne stopnje v plezanju, organizacija ekspedicij in tre-

kingov, gorstva sveta, organizacija in geografija Nepala, zgodovina alpinizma, odnos med vodnikom in vodenim, meteorologija, hrana in prehranjevanje v gorah, alpinistično izrazoslovje, bivakiranje in taboreenje. Tečajniki so očistili kanalizacijo stranišč, ki se je zamašila. Tekma v odbojki med tečajniki in inštruktorji.

Od 12. do 19. septembra: Odhod v bazni tabor pod Čulujem (1430 m višje kot šola, ~ 4770 m). Vse dni je bilo slabo vreme. Praktične vaje: vozli, navezava na vrh, sidrišča v snegu, ledu, zaustavljanje padcev v snegu, uporaba cepina, derez, reševanje izpod plaz, sondiranje s cepini itd. Dne 16. septembra vzpon na Čulu (5930 m, če je šola 3370 m). Vrnitev v šolo, počitek.

Od 20. do 23. septembra: Vaje iz navezovanja na vrh za prečenje ledenika, reševanje iz ledeniške razpoke. Nato dopoldne ponavljanje vse snovi skupaj z inštruktorji, popoldne učenje. Inštruktorji so naredili raziskovalna pohoda do baznega tabora pod Gangapurno in na Pisang Peak.

24. septembra so bili izpiti, zvečer proslava in zaključek tečaja.

25. septembra odhod proti Katmanduju. Tečajniki so šli naravnost v Dumre, vsi jugoslovanski inštruktorji pa prek Toronga v Pokharo in prišli do 1. oktobra v Katmandu. Tam je sledilo pisanje poročil, diplom itd. Nato je bila 6. oktobra svečana razdelitev diplom, kar je opravil sam predsednik NMA, kraljevi svak Kumar Kharka Bigram Shah. Dne 7. oktobra so jugoslovanski inštruktorji odšli domov.

NEPALCI ŽELIJO SODELOVANJE

Za izvedbo takega tečaja je seveda potreben tudi denar. V Nepalju nosi stroške NMA, za naše inštruktorje pa je pri prvih tečajih denar dal Sklad za solidarnostno pomoč nerazvitim prijateljskim neuvrščnim državam. Toda tega zadnja leta ne počne več in je zato potrebno vsako leto posebej zbrati ta sredstva, da se lahko začeto delo nadaljuje. Letos so del sredstev dali inštruktorji sami, večji del sta prispevali Raziskovalna skupnost Slovenije in Zavod za mednarodno tehnično, ekonomsko in kulturno sodelovanje Slovenije, pomagala pa so tudi nekatera slovenska podjetja, ki so razumela, da je bila njihova pomoč poleg čisto humanega namena tudi prispevek k ohranjanju ugleda Jugoslavije, ki ga naša politika sicer vztrajno znižuje. Pri tem je treba posebej pohvaliti Bombažno predilnico in tkalnico iz Tržiča ter Slovenijales iz Ljubljane, ki sta plačali po eno letalsko vozovnico za naša inštruktorja. S svojo pomočjo so veliko pomagali predvsem še Titan Kamnik in Mercator-Eta Kamnik, poleg njiju pa še Jata, Skupnost za ceste Slovenije, Bayer Pharma, Lek, Krka in Mercator iz Ljubljane, Induplati iz Jarš in Svilanit iz Kamnika.

In kako naprej?

V Nepal, torej pri NMA, si še vedno zelo želijo naše sodelovanje. Ugotovili so, da je šola res nujno potrebna, da je sami še nekaj časa ne bodo mogli uspešno izvajati in da smo Jugoslovani kljub temu, da nismo bogati sponzorji, še vedno boljši kot večina drugih, pač po pregovoru »bolje vrabec v roki kot golob na strehi«. Tako bodo letos sami plačali les in verjetno tudi drug material za popravilo strehe. Za prihodnje leto računajo na našo finančno in strokovno pomoč, mi v Jugoslaviji pa moramo dokončno urediti naše sodelovanje, to pomeni redno financiranje udeležbe naših inštruktorjev.

Glede bodočnosti šole se bomo morali letos odločiti, kako naprej. Tako, kot je bilo zadnja leta, ne bo šlo več. Odločno sem proti temu, da v prihodnje še finančno obremenjujemo KOTG s to dejavnostjo, predvsem pa, da tisti, ki gredo v šolo učiti, sami zbirajo sredstva za to, hkrati pa je to kljub temu vse skupaj velika revščina. To je le šola, odgovornost. Delo po ves dan. Ne delajmo sami iz sebe norcev, ker ne cenimo ne znanja, ne dela in vse to plačujemo z miloščino. Dokler ne bomo sposobni dati vsakemu, ki bo šel učiti v to šolo, vsaj 2500 dolarjev za vse stroške (vozovnica, vize, nadomestilo za služka, zavarovanje itd.), nima nobenega smisla, da se gremo to igro. Raje nič kot pa nekvaliteta in improvizacija! Šola je postala možnost za poceni obisk Nepala, s tem pa smo izgubili kvalitetne kadre, ki so bili porok za kvaliteto šole. V bodoče morajo biti finančni pogoji taki, da se bodo prijavljali tudi kvalitetni kadri, ki bodo obdržali visoko raven te šole. Ozi-

Letošnji tečaj za gorske vodnike NMA so izpeljali (z desne proti levi) Matevž Lenarčič, Kamal Bhandari (Nepal), Frane Kamperle, Cene Griljc, Milenko Savič, Darja Jenko in Bojan Poljak

roma na kratko: zagotoviti moramo stalen vir financiranja (Skład solidarnosti, ZTKJ, podjetja ali kaj drugega s široko akcijo PZJ, PZS in KOTG) za štiri do šest inštruktorjev, od katerih mora biti eden zdravnik, kar pomeni 10 000 do 15 000 dolarjev na leto — oziroma poslati tja samo toliko ljudi, kolikor je na voljo denarja, kot je rekel in tudi začel izvajati že pokojni Aleš Kunaver. Edino v tem primeru bomo lahko zahtevali in tudi dosegli trajno kakovost.

Če nam bo to uspelo, bomo imeli šolo v Nepal, če pa ne, je pač ne bomo imeli.

TREKINŠKA HIMALAJSKA POSTAJA

Šola naj bi bila še v prihodnje jugoslovanska, če bo financiranje urejeno na zvezni ravni. Zato bi se v tem primeru lahko vanjo prijavili kadri iz celotne Jugoslavije, ki bi bili izbrani po enotnih kriterijih, kot npr. gorski vodnik ali alpinistični inštruktor zvezne ravni ali alpinist, ki je bil vsaj trikrat na odpravi v Himalaji. Za vse je osnovni pogoj znanje angleščine in da se aktivno ukvarjajo z vzgojo ali čim podobnim. Vsak izbrani mora dopolniti skripta na tistem področju, ki bi ga predaval. Vodja mora biti že prej vsaj enkrat v tej šoli. Poleg drugega mora napisati tudi poročila. Zato ima lahko (ni pa to pogoj) nekoliko višji honorar.

Posebej moramo definirati pridružene člane. To so tisti, ki bi šli tja za svoj denar in bi bili potem v šoli na stroške NMA. Definirati moramo njihov status, pravice, dolžnosti. Na primer: sami plačajo prevoz, bivanje v Nepal, jim plača NMA, zato so v šoli kot »pomožni inštruktorji.« Ne predavajo, nimajo drugih obveznosti kot to, da pomagajo voditi naveze pri vzponih na vrhove, drugače pa so prosti in jih vodja šole uradno rabi kot »izvidnike« za vzpone na vrhove.

Šiša Pangma je »odkljukana«

Še na enem himalajskem osemtisočaku so stali slovenski alpinisti: na Šiši Pangmi, edini osemtisočmetrski gori, ki v celoti stoji v Tibetu na Kitajskem. Desetčlanska odprava, ki je plezala na to goro, se je 16. novembra vrnila v Ljubljano s polnim uspehom in celo prej, kot je načrtovala.

To je bila pravzaprav odprava bliskovitih vzponov: 7. oktobra je desetčlanska postavila bazni tabor na višini 5300 metrov, slabe tri tedne pozneje so imeli naši alpinisti že pospravljeno vso opremo in so se vračali v nepalsko prestolnico Katmandu. V teh nekaj dneh pa so na gori marsikaj naredili.

Bazni tabor je bil komajda dobro postavljen in nekateri so še urejali pomožni bazni tabor bliže steni in v višini 5600 metrov, ko so štirje naši alpinisti za aklimatizacijo priplezali na 7071 metrov visoko goro Nyanang Ri, na kateri do takrat še ni stala človeška noga. Na tej gori so bili S. Belak, F. Bence, P. Kozjek in A. Štremfelj.

Medtem se je aklimatizacijsko pripravljali tudi Viki Grošelj, priplezal na Šiši Pangmi do višine, kjer je pozneje stal skromen šotorček »za hudo silo«, da bi se vanj zatekli fantje, ko bi se vračali z gore, potem pa splezal še na neki šesttisočak, na katerem pred njim prav tako še ni bil nihče.

Dne 17. oktobra, komaj deset dni po prihodu v bazni tabor, se je začelo za-

res, ko sta Andrej Štremfelj in Pavle Kozjek začela v alpskem slogu plezati v osrednjem steburu Šiše Pangme, dvakrat bivakirala in 19. oktobra priplezala na vrh. Dan pozneje sta bila že v baznem taboru. Pavle Kozjek je med vzponom tako rekoč tik pod vrhom dobil *dokaj hude omrzline po prstih nog* in desne roke. Ni izključeno, da bo na nogi potreben operativni poseg.

Že dan po odhodu te dvojice sta se v steno odpravila Viki Grošelj in Filip Bence. Čeprav je imel Grošelj sprva namen plezati po čim lažji smeri, da bi le prišel na vrh, sta se odločila za novo smer in po njej prišla dan za svojima kolegoma na vrh.

Še dan po odhodu te dvojice iz baznega tabora sta za njima odšla v goro Stane Belak in Marko Prezelj, ki pa sta se morala v višini 6500 metrov zaradi Belakove boleznii obrniti. Prav tako zaradi boleznii ni mogel na goro I. Tomazin.

»Kdor prav tistih nekaj dni ni bil zdrav, je pač zamudil priložnost,« pravi vodja odprave Tone Škarja. »Verjetno bi fantje splezali še kaj, če bi ostali pod goro še kakšnih deset dni. Odprava je popolnoma uspela: dva sta priplezala na vrh po prvenstveni, eni od najboljših smeri v Šiši Pangmi, druga dva sta prav tako potegnili na to goro prvenstveno smer do vrha, Viki Grošelj je bil s to odpravo na svojem osmem osemtisočaku, štirje pa so bili prvopristopniki na sedemtisočak.«

V prihodnji številki Planinskega vestnika bomo obširneje poročali o tej slovenski himalajski odpravi.

Vse to velja, če bo NMA še naprej vodila politiko samo dveh tečajev na leto, jugoslovanskega osnovnega in francoskega nadaljevalnega. Vendar bi tudi to morali spremeniti. Prava sramota je, da je stavba prazna več kot deset mesecev na leto in tako počasi žalostno propada. Zato si bodočnost šole predstavljam nekako takole:

- šola se mora sama financirati, torej mora delovati na komercialni podlagi;
- dva meseca naj bi bila na voljo NMA za osnovni in nadaljevalni tečaj, ki bi bil samo za Nepalce;
- osem mesecev bi delovala kot hotel-šola za tujce.

Ko bi bila šola na voljo NMA, bi bila takšna ali podobna organizacija kot doslej. Tu bi bili vključeni tudi mi pod navedenimi pogoji. Razlika v delovanju bi bila ta, da bi bila vsa oprema v šoli in tudi posadka stalna, kar bi bilo enostavneje in ceneje. Takrat šola ne bi delovala na čisto komercialni podlagi.

Ko bi šola delovala kot hotel-šola, bi bilo

v njej stalno osebje: vodja (manager), vodniki, inštruktorji, kuharji, pomočniki, nosači. Ti bi prirejali enotedenske ali dvotedenske plezalne tečaje, osnovne, nadaljevalne, izpopolnjevalne, specialne itd. za tujce, ki bi vključevali tudi vzpone na okoliške vrhove. Lahko pa bi samo vodili na vrhove. Zato bi bilo možno v šoli najeti vodnika in nosače in si tudi izposoditi vso potrebno opremo. Možno bi bilo tudi dobiti »permit« — dovoljenje za vzpon, ki ga drugače daje NMA v Katmanduju. Šola bi nudila tudi normalne hotelske storitve, prenočišče in hrano. Cene ne bi smele biti previsoke, mogoče 100 do 200 dolarjev na teden za tečaj ali vodenje.

V tem delu bi lahko sodelovali tudi naši vodniki, seveda proti primernemu plačilu, ki pa bi ga dalo vodstvo šole. To bi bilo v začetku, dokler si Nepalci ne bi nabrali dovolj izkušenj, skoraj nujno potrebno. Tako bi bila kar zanimiva varianta, da greš najprej na tečaj za Nepalce, kar ti plača Jugoslavija, nato pa ostaneš še nekaj časa kot vodnik in si prislužiš denar, na primer za odpravo.

OD KOD ZAGONSKI DENAR?

Za izvedbo takega programa bi morali šolo preurediti in dograditi. Nad učilnico bi uredili sobe za osebje, kuhinjo bi postavili zunaj dvorišča, tako da bi bila ločena od glavne stavbe. Sanitarije bi morali zgraditi bližje stavbi. Seveda pa bi morali tudi popraviti streho, napeljati vodo in elektriko, urediti vadišča, okolico, morda povečati jezero in izsušiti močvirje.

NMA bi dala vse posle v zvezi s šolo v najem in najemnik bi plačeval najemnino ali določen odstotek dohodka, kakor bi se dogovorili. Toda pri tem je nekaj zelo pomembno. Po moji oceni bi morala miniti tri do štiri leta, da bi taka šola — hotel postala rentabilna. V začetku bi bilo več stroškov kot dohodka in bi bilo potrebno dobiti nekeje začetni kapital, lahko tudi kot posojilo ali delnice ali na kakšen drugačen način. Veliko bi bilo potrebno dati za obveščanje in propagando. Tu bi bilo potrebno še najti najprimernejše oblike, na primer: glede na to, da večina turistov

pride v Nepal z letalom, bi bila lahko v letalu skupaj z drugimi prospekti tudi informacija o možnostih, ki bi jih nudila šola v Manangu. Glede na informacije, ki so mi bile dostopne in na podlagi določenih izračunov iz predpostavk bi po uvajalni dobi taka šola-hotel poslovala z dobičkom. Zanimanja je med turisti že sedaj precej in glede na ceno, ki jo je letos NMA postavila tujcem za udeležbo na tečaju, bi bil tak tečaj z vzponom na vrh cenejši kot vzpon v lastni režiji.

Za takšno nadaljevanje šole bi bilo potrebno izdelati nov projekt, tako razvojni kot finančni in gradbeni. Mogoče bi nam z njim uspelo dobiti denar tudi iz sklada solidarnosti za pomoč nerazvitim državam. Lahko bi poskusili tudi z akcijo po podjetjih. Možnosti je več: kot pomoč, kot sponzorstvo, kot plačilo za reklamno vitrino v šoli, kot protiusluga za vodenje tur v gore, kot posebna reklamna akcija itd. V vsakem primeru pa bodo morali aktivno, ne smo simbolično, v akciji sodelovati poleg KOTG tudi PZS, PZJ in še kdo.

JERZY KUKUCZKA SE JE SMRTNO PONESREČIL

»Z EVERESTOM SE SVET NE KONČA«

Dva sta bila na svetu, ki sta doslej stala na vrhovih vseh štirinajstih osemtisočakov, kolikor jih je na našem planetu, Reinhold Messner in Jerzy Kukuczka. Zdaj je ostal le še en sam: dne 24. oktobra se je v južni steni himalajskega osemtisočaka Lotseja smrtno ponesrečil poljski alpinist Kukuczka.

Po poročilih, ki smo jih dobili pred ključkom redakcije, so truplo poljskega alpinista našli nekaj dni po nesreči ob vznožju stene na višini 5400 metrov in ga pokopali v neposredni bližini baznega tabora pod Lotsejem. Poljaki so odpravo prekinili in se vrnil v Katmandu.

Dne 21. oktobra je Kukuczka skupaj s plezalskim kolegom Pawlowskim postavil šesti višinski tabor na višini okoli 8000 metrov. Naslednji dan sta bivakirala na višini 8150 metrov in še dan pozneje spet 150 višinskih metrov višje. Bila sta popolnoma izčrpana in na koncu z močmi, deloma zaradi naporenega plezanja in deloma (ali še bolj) zaradi življenja na takšni višini. Dne 24. oktobra se je zgodila nesreča, ki je zelo verjetno posledica dveh zaporednih bivakov na višini nad 8000 metrov. Pawlowski namreč ni znal razložiti, kako je njegov soplezalec padel in kaj se je dogajalo neposredno pred tem, saj je sam prišel v bazni tabor popolnoma izčrpan. Po podatkih, ki so nam doslej na voljo, naj bi bil vzrok za Kukuczkov padec orkanski veter, ki je njega odpihnil iz stene, njegov soplezalec pa se je obdržal.

Bil je eden od največjih alpinistov na svetu: Jerzy Kukuczka

ZADNI INTERVJU

Le nekaj dni pred Kukuczko smrtjo je bil v reviji Turista, ki ga izdaja Češkoslovaška zveza za telesno kulturo v Pragi, objavljen s tem alpinistom intervju z naslovom »Z Everestom se svet ne konča«: »Le dva človeka sta na svetu, ki sta splezala na vrhove vseh osemtisočakov v Hi-

malaji, Reinhold Messner in Jurek Kukuczka. Medtem ko je Južni Tirolec za to potreboval 15 let, je Poljaku Kukuczki ta podvig uspel v manj kot devetih letih. Obadva sta za svoj velikanski uspeh dobila olimpijski medalji na zadnjih zimskih olimpijskih igrah v Calgaryju.

Simpatičnega svetlolasega Jirzyja, kot ga kličejo nekateri prijatelji, smo prosili za pogovor.

Navada je že, da poljski gorniki začnejo svojo športno pot v Tatrah ali Beskidih. Ali ste jo v teh gorah začeli tudi vi?

Moja kariera se je prav tako začela v Beskidih. Rodil sem se v Katowicach, kjer sem se kot 16-letni fant spoznal z alpinisti, s katerimi sem potem hodil plezat v Beskide. Tem so sledile Tatre, pa Alpe, Dolomiti in naposled Himalaja.

Kaj vam je dalo gorništvu, s čim vas je obogatilo?

Zelo veliko je tega, mislim pa, da je največji dar to, da sem prizanesljiveje gledal na ljudi, na njihove napake in pomanjkljivosti.

Kako prenašate samoto v velikih nadmorskih višinah? Kako je bilo, na primer, med vašim solo vzponom na Makalu?

Makalu spada med moje najtežavnejše himalajske vzpone. Kar pa zadeva samoto: človek včasih mora biti sam. Prav zaradi tega hodim v gore, na primer v Himalajo. Toliko lepše se mi zdi poter, ko sem spet med ljudmi, med svojimi.

Kaj mislite o dihanju dodatnega kisika iz jeklenk v višinah več kot 8000 metrov?

Med vzponom na Everest sem tudi sam dihal tak kisik, ker je bila takrat pač taka navada, potem pa sem prišel do sklepa, da lahko vegetiram tudi brez tega. Med vzponi na naslednjih dvanajst osemtisočakov nisem več dihal dodatnega kisika iz jeklenk.

Kdo financira vaše odprave?

Doslej je vse naše odprave organiziral naš klub iz Katowic. Denar za potovanja smo si zaslužili sami z najrazličnejšimi deli. Najpogosteje smo delali na visokih dimnikih; čim višji je bil dimnik, tem več denarja smo zaslužili in na temvišji vrh smo potem lahko plezali. Zadnji čas smo bili deležni tudi pomoči nekaterih tvrdk, ki so nas za odprave dobro opremile.

Nekateri plezalci srednje generacije pa tudi športniki, ki se šele uveljavljajo, služijo z reklamami. Koliko zasluži letno vrhunski alpinist ali plezalec?

To je odvisno od tega, kje živi, v kateri državi in deželi.

Katere osebnosti svetovnega gorništvu najbolj cenite?

Zame je najpomembnejša osebnost s tega področja Hermann Buhl, ki je pogosto sam plezal proti vrhovom in tudi stal na njih. Spoštujem tudi Reinholda Messnerja; velik gornik je, ki mu je uspelo kot prvemu na svetu priplezati na vrhove vseh osemtisočakov. Vsekakor moram omeniti še

Walterja Bonattija, ki je splezal zelo veliko težavnih mest v Alpah.

Kaj mislite o Messnerju? Ali sta se že srečala?

Srečal sem se z njim že nekajkrat, najpogosteje v gorah. Pred letom dni pa me je skupaj s še nekaterimi gorniki povabil na svoj gradič nedaleč od Bolzana. Bilo je zelo prijetno srečanje, na katerem smo veliko razpravljali o tem, kam pravzaprav gre alpinizem. Da bi se mu nekako oddolžili, sta Messnerja povabili k nam. Naš katoviški visokogorski klub, čigar član sem, organizira namreč festival z gorniško tematiko.

Vaše uspehe poznamo; kateri pa je bil vaš največji neuspeh?

To je bilo leta 1977, ko sem plezal na Nanga Parbat. Le še 150 metrov sem imel do vrha, ko sem se moral vrniti, ker nisem hotel pustiti samega svojega kolege — alpinista, ki je bil na koncu z močmi. *Ali še obstaja kakšen resen cilj, potem ko ste bili na vrhovih vseh osemtisočakov? Ali vas še kakšen cilj privlači?*

Prav gotovo, ti cilji pa so spet v Himalaji. Poleg teh »uradnih« štirinajstih osemtisočakov je tam še precej stranskih vrhov — Kangčendzenga ima, na primer, kar štiri. Seveda se z Everestom in osemtisočaki plezanje po Himalaji ne konča. Tam je še ogromno prelepih in težavnih smeri, po katerih človeška noga še ni stopala.

NOVI KORAKI V ALPINIZMU

V eni od teh smeri, po kateri je Kukuczka hotel plezati kot prvi, je omahnil v smrt. Njegovo plezanje na himalajske osemtisočake se je začelo leta 1979, ko je splezal na Lotse (8516 m), leto dni pozneje pa je stal na Mount Everestu (8848 m). Oktobra 1981 je v solo vzponu priplezal na Makalu (8463 m), čeprav takrat še ni niti pomislil na to, da bi plezal na vse osemtisočake sveta. Na nekaj naslednjih vrhov je plezal skupaj z Wojciechom Kurtyko. Julija 1982. leta sta prišla na Broad Peak (8047 m), poleti leta 1983 na Gašerbrum II in I, na oba po lepih, novih smereh. Julija 1984 je že drugič stal na Broad Peaku, to pot pa je plezal prek vseh treh vrhov (7700, 8016 in 8047 m). Leta 1985 je z drugimi plezalci prišel pozimi na dva vrhova, na Daulagiri (8167 m) in na Čo Oju (8201 m), na slednjega po izjemno težavni novi smeri, ko je moral pri tem štirikrat bivakirati na višini 7200 metrov. Poleti leta 1985 je nato prispel po novi smeri na Nanga Parbat (8125 m), kar je bil njegov deveti osemtisočak.

Januarja 1986 je kot prvi pozimi priplezal na vrh Kangčendzenge, tretjo najvišjo goro sveta (8586 m), poleti istega leta pa je po južni steni priplezal na K-2 (8611 m) v dvoje in malodane v alpskem slogu. Novembra je sledil tretji osemtisočak tistega izredno plodnega leta, Manaslu (8163 m),

prav tako po novi in težavni smeri. Naposled je prišla zima 1986/87 in z njo predzadnji osemtisočak, na katerega je opravil nedvomno prvi zimski vzpon, Anapurna (8091 m). Naposled je leta 1987 priplezal še na Šišo Pangmo (8046 m) v Tibetu.

Čeprav je bil Jerzy Kukuczka drugi na svetu, ki je splezal na vseh štirinajst osemtisočakov, je ta 41-letni Poljak vendarle napravil v osvajanju vseh najvišjih gorá na svetu korak več kot pred njim Messner.

Na desetih od teh vrhov je bil Kukuczka po novih smereh, na štirih pa je bil na vrhu pozimi. Trije vzponi med temi štirimi so bili prvi zimski vzponi na te vrhove. Pri osvajanju osemtisočakov je po Messnerju postavil mejo kakovosti precej višje, kot je v Delu zapisal odlični slovenski alpinist Tomo Česen, ki citira pokojnega alpinističnega kolego Kukuczko: »Zbiranje osemtisočakov po normalnih poteh bo korak nazaj v alpinizmu.«

PLANINSKA KOČA ALI GOSTILNA NA VREMŠČICI?

POSTOJANKA NA OSAMLJENI GORI

Vsaj od sredine letošnjega leta so posebno v javnih občilih na Primorskem dolge in pogosto žolčne razprave o tem, ali naj bi na Vremščici stala planinska koča ali pa bi bilo vendarle treba storiti vse, da je tam nikoli ne bi bilo. Medtem ko je sprva kazalo, da bi bila skromna planinska koča ob dolgi slovenski planinski transverzalni poti kar prijetno zavetišče, so se prav kmalu oglasili nasprotniki koče in zagovorniki neokrnjene narave (ki jo je tudi pri nas vedno manj), ker da bi postala takšna koča ob cesti takoj čisto navadna gostilna, v kateri bi planince prav težko gledali. Razprave še niso končane, vsaka stran stoji trdno na svojih stališčih, na Vremščici pa je že precej časa zložen velik kup zidakov, iz katerih naj bi nastali zidovi bodoče planinske koče.

KDO HOČE KOČO?

Kolikor imamo na voljo dokumentacije, so najresneje začeli premišljevatí o planinski koči na Vremščici v začetku letošnjega leta. Prve dni aprila je namreč Danilo Sbrizaj iz uprave Planinske zveze Slovenije dobil od Planinskega društva Sežana dopis, s katerim obveščajo PZS, da »nameravamo letos začeti graditi planinsko postojanko na Vremščici. Za gradnjo se je do sedaj močno zavzemala krajevna skupnost Senožeče, predsednik Rado Meden ter še JLA, konjerejsko turistični center Lipica in TOK Vina-Kras, katere kooperant je sedanji ovčerejec na Vremščici.«

V nadaljevanju tega dopisa je rečeno, da je bila lokacijska obravnava že pred leti, pri tem pa so sodelovali PZS, Rado Meden, dr. Branko Šalamun iz Kopra in drugi, da so bila dana vsa soglasja od spomeniškega varstva do JLA, da je pri občinski skupščini vložena prošnja za izdajo gradbenega dovoljenja in da bo projekte izdelal inž. arh. Marjan Vrabc. Predsednik PD Sežana Jože Šonc hkrati prosi PZS za strokovno pomoč.

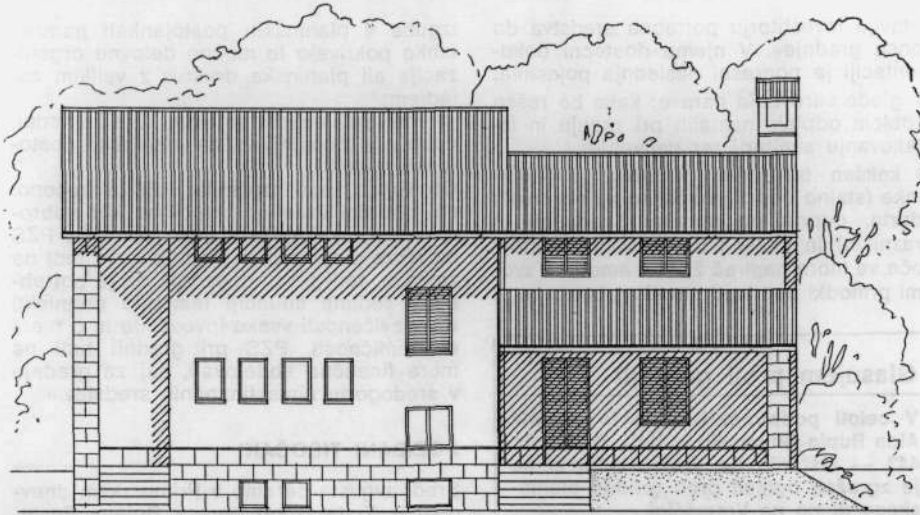
Dne 6. maja letos je bil v Senožečah pogovor o tej gradnji, ki so se ga udeležili

predstavniki Planinske zveze Slovenije in še predvsem njene gospodarske komisije, PD Sežana, Obalnega planinskega društva Koper, krajevne skupnosti Senožeče, JLA iz Postojne in projektant koče na Vremščici. Predsednik PD Sežana Jože Šonc je takrat povedal, da so za to gradnjo »živo zainteresirani slovenski planinci od Maribora do Kopra in tukajšnje gospodarske organizacije«. Dejal je, da je že pripravljen projekt, odobrena lokacija in gradbeni material ter zagotovljena pomoč Senožečev in garnizije JLA iz Postojne.

PRVO POROČILO

Rado Meden, predsednik KS Senožeče, je na tem sestanku potrdil odločenost KS, da bi začeli čimprej zidati, »čeprav KS sama in tudi planinci sami koče ne morejo zgraditi«. Dejal je, da je pri lokaciji od vsega začetka sodelovala PZS ter da sta jo potrdila koprski Zavod za urbanizem in vojna oblast v Sarajevu. »Poudaril je interes TOK v zvezi z ovčerejo,« je napisano v zapisniku s tega pogovora, »Lipice v zvezi z jahanjem za njihove goste, gozdarjev zaradi protipožarne službe, JLA zaradi vojaških vaj in obmejnega območja, planincev, ki bodo v koči dobili možnost prenočevanja na poteh med Mladiko nad Postojno in kočo na Slavniku, primorske mladine, ki se že desetletja zbira na Vremščici na dan mladosti, Slovencev onstran meje in izletnikov iz Trsta. Apeliral je, da bi problem reševali življenjsko, da bomo kočo spravili pod streho še letos.«

Po besedah projektanta naj bi bila koča velika 25 × 9 metrov in bi imela skupno površino 317 kvadratnih metrov namesto prvotno predvidenih 600. Rezervoar za vodo je po njegovih besedah dimenzioniran na streho, greznica pa je triprekatna. Predstavniki JLA Ratko Pavlovič se je na tem sestanku zavzel za čimprejšnji pričetek del. Dejal je, da vojska denarja sicer ne more dati, da pa je pripravljena pripraviti taborišče ter za daljši čas zagotoviti hrano in vodo za 20 do 30 ljudi, po potrebi

Takšna bo koča na Vremščici, kot si jo je zamislil arhitekt Marjan Vrabec

pa za kakšen dan mobilizirati tudi do sto vojakov.

Član gradbene podkomisije pri gospodarski komisiji PZS Vojteh Koblar je pri Službi družbenega knjigovodstva na Jesenicah zvedel (in to povedal v Senožečah), da morajo tudi društva imeti zagotovljena sredstva za novo investicijo, »vendar je mogoče zaobiti predpise s prijavljanjem gradbenih del po posameznih fazah, kot so na primer gradili gasilske domove«, kot je v zapisnik s tega sestanka zapisal dr. Branko Šalamun. Inž. Drago Kovač iz Sežane pa je zaključil razpravljanje z zagotovilom, da planincem iz Sežane ne manjka dobre volje in »da so pripravljene prevzeti investitorstvo, če je mogoče na ta način obiti zahtevo, da mora biti zbran ves denar za celotno investicijo vnaprej. Društvo je pripravljeno posoditi svoje ime, ker upa, da so interesi drugih dovolj močni, da bo planinska koča čimprej zgrajena, društvo samo pa sredstev zanj nima«.

Na koncu zapisnika s tega sestanka je zapisano, da so si zatem skoraj vsi udeleženci sestanka ogledali gradbeno parcelo in da so »vsi predstavniki PZS iz Ljubljane soglašali z lokacijo in potrdili, da je dobro izbrana«.

DRUGO POROČILO

Pravzaprav je kar značilno, da se ta zapisnik izpod peresa dr. Šalamuna v nekaterih delih bistveno razlikuje od zapisnika Gospodarske komisije PZS, ki so ga napisali o istem sestanku, na katerem so razpravljali izključno o nameravani gradnji planinske postojanke na Vremščici.

»Predsednik PD Sežana Jože Šonc,« piše v tem zapisniku, »je aprila letos zaprosil Gospodarsko komisijo PZS za pomoč glede presoje umestnosti gradnje planinske

postojanke na Vremščici. Zamisel o gradnji izvira menda še iz šestdesetih let, pred približno desetimi leti je bilo pridobljeno tudi že lokacijsko dovoljenje, izdelan pa je tudi že projekt. Planinsko društvo samo ni posebno zainteresirano za gradnjo, predvsem zaradi pomanjkanja finančnih sredstev, skeptični so tudi glede obiska, v gradnjo pa jih »porivajo« lokalni veljaki, zlasti predsednik krajevne skupnosti Senožeče in direktor tovarne Tekstina v Senožečah Rado Meden, interes pa kažejo še TC Lipica, TOK Vinarstvo Sežana, ki goji na Vremščici ovce, in JLA. Vzrok je menda ta, da bi bila SDK pripravljena spregledati nepokrito finančno konstrukcijo, če bi bili nosilci gradnje planinci.«

R. Meden je na sestanku 6. maja, kot piše v zapisniku PZS, »poudaril, da so za postojanko v krajevni skupnosti Senožeče zelo zainteresirani, saj so na Vremščici vsako leto srečanja mladine, TOK Vinarstvo Sežana ima na Vremščici čredo ovac, zato tja zahajajo kupci ovčjega sira, iz Lipice bi radi dvakrat mesečno organizirali tja jahalne izlete, obiskujejo jo planinci, ki hodijo po slovenski planinski poti, in iz zamejstva, velik interes pa izkazuje tudi JLA, ki ima tam večkrat vojaške vaje. Po njegovem mnenju bi z gradnjo morali pričeti takoj, temeljni kamen naj bi vzdali že za dan mladosti in kočo potem do konca leta spravili pod streho.«

NARAVOVARSTVENI UGOVORI

Namestnik načelnika gospodarske komisije in vodja gradbene podkomisije pri PZS Janez Duhovnik je izrazil več pomislekov proti tako brzopleti zidavi. Spraševal se je (kot piše v zapisniku PZS) o utemeljenosti investicije, »poudaril obveznosti investitorja do spoštovanja predpisov glede gradnje in nujnost sklenitve pisnega sporazuma o vlaganjih v postojanko, ki za-

gotavlja investitorju potrebna sredstva do konca gradnje«. V njemu dostopni dokumentaciji je pogrešal naslednja pojasnila:

- glede varovanja narave: kako bo rešen problem odplak, nastalih pri pranju in izplakovanju sanitarij ter umivanju;

- kakšen bo režim obratovanja postojanke (stalno odprta, občasno ali sezonsko odprta, odprta ob sobotah, nedeljah in praznikih) in kakšna bo struktura gostov; koča se mora namreč živeti sama in s svojimi prihodki pokrивati stroške obratovanja;

Glasujem proti gradnji!

V celoti podpiram besede in občutja Alda Rupla (Planinski vestnik št. 10, str. 443 — Oštarija na Vremščici?), ki se je zgrožen oglašil proti gradnji planinskega doma na Vremščici.

Tudi sama sem z velikim začudenjem brala zavzemanje dr. Šalamuna, primorskega zdravnika, da se mu bo z gradnjo tega doma izpolnila največja želja. Ne morem razumeti teh besed in želja iz ust moža, ki se ga spominjam kot enega od široko razgledanih in pogumnih oseb, ki je v davnih letih bil med ustanovitelji Skupnosti za varstvo okolja in kasneje večkrat prišel na plenarna zasedanja te organizacije.

Na Vremščici planinski dom: zares še ena gorska gostilna! Glasujem proti, če bi moj glas kaj pomagal! Zato, ker se na to goro lahko povzpemo in vrnemo v enem dnevu in ni prav nobene potrebe, da bi na njenem vrhu moralo biti zatočišče z vsemi hudimi, za gorski svet tako zastrašujočimi posledicami (onesnaževanje z odplakami, hrup in nemir tudi za živali). Na Vremščici je že tako ogrožena redka tipična kraška in mediteranska gorska flora, ki bi z množičnejšim vdorom še hitreje propadla. Naj, za božjo voljo, ostane ta gora cilj študijskih in raziskovalnih izletov in sprostitvev za tiste, ki si želimo ohraniti še nekaj prvobitne narave, jo s spoštljivostjo občudovati in uživati v njenem miru in samoti! In jo predvsem takšno predati prihodnjim rodovom.

Ali ni naša generacija že dovolj onesnažila ta svet? Ali ni dovolj planinskih domov, ki iz različnih razlogov že životarijo? Ali ne bi raje za te boljše poskrbeli in vanje ponovno vnesli vsaj malo planinskega duha (tudi na primer z vztrajanjem pri izvajanju domskih pravil, ki marsikje kot v posmeh visijo na steni)?

Sedanja generacija je premalo kulturno vzgojena, da bi ji »odpirali in podarjali« še tiste koške slovenske krajine, ki so še ostali kolikor toliko ohranjeni.

Alenka Bizjak

izgube v planinskih postojankah namreč lahko pokrivajo le močne delovne organizacije ali planinska društva z velikim zaledjem;

- moti ga velikost objekta, ki je že sedaj, čeprav je pomanjššan, za planinsko postojanko prevelik.«

Ob koncu tega zapisnika PZS je rečeno, naj prisotni vzamejo pripombe kot dobronamerne, »saj gospodarska komisija PZS ne more prepovedati gradnje in je tudi ne zavrača, radi pa bi opozorili, da je potrebno v sedanji situaciji temeljito premisliti o upravičenosti vsake investicije in o njeni ekonomičnosti. PZS pri gradnji tudi ne more finančno sodelovati, saj za gradnjo v sredogorju nima finančnih sredstev.«

POZIDANI TISOČAKI

Sredi avgusta beremo v Primorskem dnevniku iz Trsta izpod peresa Bojana Pavletiča v Pismih uredništvu, da je na parceli že 3500 betonskih zidakov, česar pa se avtor tega pisma ni razveselil, »ker sem nekako vsa leta upal, da do te gradnje ne bo prišlo, da bo prevladala pamet, da bomo to goro ohranili, kakršna je. Zdaj pa me je stisnilo pri srcu: na vrsto je prišla tudi Vremščica!«

V nadaljevanju pisma pravi, da je skušal poiskati vse razloge, ki govore v prid tej gradnji »in, bogme, našel nisem nobenega«. Piše, da je Vremščica ohranila velik del svoje naravne pristnosti in arhaičnosti prav zaradi odmaknjenosti od množičnega planinstva in da je zdaj eno od redkih nekontaminiranih območij na Primorskem, del neomadeževane narave, kar je nenavadno za današnji množični ravninski in planinski turizem.

»Dejstvo, da nimajo lastne planinske postojanke, se mi ne zdi dovolj tehtno,« piše Bojan Pavletič, »da bi morali imeti sežanski planinci komplekse manjvrednosti, saj imajo Vremščico brez koče, kar je danes vsekakor večja vrednost, kot če bi postojanka stala tudi na tem vrhu. Ali je na Primorskem sploh še kakšen tisočak, kjer ni take ali drugačne koče? V času, ko varstvo narave pridobiva vedno večjo veljavo, je danes še neokrnjena Vremščica vsekakor velika vrednost in redkost, ki bi jo morali takšno celó zaščiti. In prav to bi morali storiti sežanski planinci. Na Vremščico zato sodijo pastirji s svojimi ovčami, ne pa oštirji in motorizirani obiskovalci.«

Letošnjega 25. maja so se že štirinajstič zbrali na Vremščici mladi planinci Primorske, ki jih je med drugimi pozdravil tudi dr. Branko Šalamun, velik zagovornik gradnje na tej gori. Vse prisotne je povabil, naj 7. julija točno opoldne pridejo na Vremščico, kjer bodo pregledali, kako potekajo priprave na gradnjo planinske koče, ki naj bi čez štiri leta, ob stoletnici slovenske planinske organizacije, stala na gori.

KDAJ BO OTVORITEV?

Letošnjega 25. oktobra pa je bil v Senožečah sestanek meddruštvenega odbora primorsko-notranjskih planinskih društev, na katerem so največjo pozornost posvetili zidavi na Vremščici. Dejali so, da morajo planinci zaščititi to goro, na katero prodira ovčarstvo. »Ovčereja sicer spada na Vremščico,« so dejali, »vsi objekti v zvezi z njo pa pod goro.« S tem so se postavili po robu nekaterim projektom ovčarjev, ki nameravajo menda graditi svoja gospodarska poslopja blizu kraja, kjer naj bi stala planinska koča.

Dejali so tudi, da je na Slovenskem sicer veliko planinskih koč, ki pa so neenakomerno razporejene, saj jih je na Primorskem bore malo. Kot so dejali na tem sestanku, naj bi bila koča na Vremščici dograjena in odprta leta 1991; leta 1990 bodo gasilci iz Senožeč praznovali 110-letnico svojega delovanja, proslavljali pa

bodo ta jubilej leto dni pozneje. Kot je bilo slišati, bi se leta 1991 sežansko planinsko društvo tudi potegovalo za organizacijo dneva slovenskih planincev — seveda pri koči na Vremščici.

»Tako so delegati (ob vzdržanju predstavnika SPD iz Trsta) v Senožečah potrdili, da je zgraditev planinske kočice na Vremščici potrebna in koristna zaradi pristnega sodelovanja med planinci in domačini na skupnem prostoru Krasa in zaradi varovanja naravne dediščine ob parku Škocjanskih jam,« je zapisano v časopisnem poročilu o tej seji.

Ali bo torej na Vremščici čez nekaj let stala planinska ali drugačna koča z bolj ali manj poudarjenim gostilniškim značajem, do katere bo pripeljala cesta? Kolikor poznamo razmere, lahko skoraj trdimo, da bo. Od upraviteljev bo torej odvisno, ali bo planinska koča ali gostilna na koncu ceste in pri vrhu gore.

40 LET OBALNEGA PLANINSKEGA DRUŠTVA KOPER

VELIKI VZPONI IN MAJHNI PADCI

40-let delovanja je za društvo sorazmerno kratka doba, posebno če jo primerjamo s častitljivo 100-letnico organiziranega planinstva na Slovenskem, ki se naglo bliža. Smemo torej reči, da je naše društvo po letih delovanja in po sestavi svojega članstva mlado. Prav bi bilo, da bi ga mladostna svežina in zagnanost spremljali tudi v poznejših letih.

Pa vendar se je od ustanovitve dalje zvrstilo ogromno dogodkov. Zgodovina društva je pravzaprav obdobje neutrudnega amaterskega dela številnih že pokojnih in še aktivnih planinskih delavcev, ki so žrtvovali svoj prosti čas, da so ustvarili podobo današnjega društva. Vse to je skrbno zbrano in zapisano v bogato zastavljenem zborniku, ki ga je društvo izdalo v tem letu.

Leta 1948 je bil v ožjem krogu ljubiteljev planin v bivši coni B Svobodnega tržaškega ozemlja oblikovan poseben pripravljalni odbor za ustanovitev planinskega društva v Kopru. Že spomladi naslednje leto, torej leta 1949, so se planinci v Kopru zbrali na ustanovnem občnem zboru podružnice Planinskega društva Trst.

Čeprav je šlo formalno le za podružnico, to leto upravičeno štejemo za leto ustanovitve društva, saj je podružnica delovala povsem samostojno in je bila neposredno povezana s Planinsko zvezo Slovenije. Tudi formalno samostojno postane društvo leta 1955. Mnogo kasneje, leta 1973, pa je dobilo današnje ime »Obalno planinsko društvo Koper«.

Za prvo obdobje delovanja društva, ki mu je dal neizbrisni pečat prvi in dolgoletni

predsednik dr. Viktor Vovk, ta plemeniti, široko razgledani in skromni človek, je značilen začetni polet sicer maloštevilnih, zato pa toliko bolj zagnanih planinskih navdušencev. Izgradnja planinske kočice na Slavniku leta 1957, ki se imenuje po znamenitem planinskem piscu, alpinistu in politiku dr. Henriku Tumi, je bila za takratne razmere pravi podvig tedanjih planinskih zanesenjakov, sad večletnih priprav in trdega amaterskega dela.

Na teh trdnih in zdravih temeljih se je društvo razvijalo v šestdesetih letih. Bili so vzponi in padci, vendar brez bojzani, da bi dejavnost kdaj zamrla. Število članov je nenehno naraščalo.

Sedemdeseta leta, ko je célo desetletje društvu načeloval pokojni Vinko Lovrečič, upravičeno označujemo za Vinkovo dobo. Kot sposoben organizator je društveno delo postavil na nove temelje, ga posodobil, pritegnil nove, mlade kadre. To so bila razgibana leta iskanj in širitve planinske dejavnosti, zavzemanja za širšo

Delovni jubilej

V jubilejnem, 40. letu Obalnega planinskega društva Koper so prizadevni organizatorji pripravili pester program, ki so ga skoraj v celoti uspešno uresničili.

V juniju so pripravili osrednjo svečanost ob 40-letnici delovanja z bogatim kulturnim programom in podelitvijo priznanj ter z družabnim srečanjem. V tem času so postavili tudi zanimivo razstavo o dejavnosti društva v 40 letih.

Ob tej priložnosti so izdali novi razglednici, priložnostne značke, pripone in nalepke ter pripravili priložnostni poštni žig.

Izšel je društveni Zbornik, kjer zavzema osrednje mesto predstavitev Slavnik in njegove okolice. Predstavljene so tudi osebnosti, ki so se s svojim življenjem zapisale v planinsko zgodovino.

Ne manjka tudi kronološki prikaz delovanja društva od ustanovitve dalje. Ob izidu zbornika je bila organizirana prisrčna predstavitev, kjer so sodelovali tudi avtorji člankov.

Poleg mnogih krajših izletov so organizirali 12-dnevno popotovanje v Španijo — Pireneje, ki se ga je udeležilo 56 planincev z Obale in zamejstva ter drugih krajev Slovenije. Obiskali so mnoge zanimive turistične kraje in planine, na najvišji vrh Pico di Aneto (3405 m) pa se je povzpelo kar 36 planincev.

Največjo skrb so posvetili Tumovi koči na Slavniku, ki so jo znotraj in zunaj temeljito prenovili.

To je le izsek iz bogatega delovanja društva v letošnjem letu. Zvrstilo se je še veliko zanimivih dogodkov, ki se jih je udeležilo mnogo planincev.

družbeno podporo, predvsem pa približevanja planinske ideje in aktivnosti širšim množicam.

Laško bi rekli, da je šlo za kakovosten preskok iz sicer zdravega in zanesljivega elitizma v množičnost z vsemi številnimi prednostmi pa tudi tveganji, ki jih neogibno prinaša širina. Tedaj je bil ustanovljen mladinski odsek, ki je povezoval pestro planinsko dejavnost v kroških na srednjih in osnovnih šolah, kasneje tudi v vrtcih, in sicer v vseh treh obalnih občinah.

Zvrstile so se številne planinske šole in druge oblike izobraževanja. Zaživele so planinske skupine v delovnih kolektivih; posebno močna je bila v Tomosu, iz katere se je razvilo samostojno planinsko društvo. Zelo aktivni so bili tudi alpinisti. Število članstva v društvu je prebilo magično mejo 1000 in je kasneje samo še naraščalo, tako da se dandanes sicer počasi, a vztrajno približuje drugemu tisočaku. Obalno planinsko društvo Koper je danes ena od najmočnejših organizacij na obalnem območju.

Za zadnje obdobje, osemdeseta leta, lahko rečemo, da društvo kljub naraščajoči družbeni krizi uspešno nadaljuje svoje poslanstvo in išče nove prijeme, primerne duhu časa in novim razmeram. Množičnosti dodaja novo razsežnost, in sicer prebijanje iz ozkih lokalnih okvirov v širši prostor, če lahko tako nekoliko neskrumno označimo navezovanje tesnejših stikov s sosednjimi društvi doma in v zamejstvu, z mladimi in ambicioznimi društvi v hrvaški Istri, z društvi iz obratnih mest po vsej Jugoslaviji in končno s prirejanjem izletov na planine Jugoslavije in v tuja gorstva.

Čeprav društvo dosega vidne rezultate in je njegovo delovanje odmevno v širšem prostoru, pa bi bila podoba preveč idilič-

na, če ne bi omenili tudi težav, s katerimi se trenutno ubada.

Družbena kriza vsaj v materialnem smislu tudi planinstvu ni prizanesla. Oddaljenost od planinskega sveta in s tem povezani visoki prevozniki stroški že ogrožajo izvedbo zahtevnejših izletov.

Omeniti je treba tudi problem Tumove koče na Slavniku. Po 33 letih obratovanja je bila potrebna temeljite obnove. V tem letu je bil dokončan prizidek z novimi sanitarijama, prenovljena je bila tudi kuhinja. Koča je dobila tudi novo preoblekofasado. Kljub zagnanemu delu planincev v obliki prostovoljnega dela in tudi osebnih denarnih prispevkov pa brez širše družbene podpore ne bi šlo.

Spodbudno je, da je društvo pri zagotavljanju sredstev za obnovitev koče, za izdajo zbornika in za druge društvene akcije naletelo na dosti razumevanja. Tudi to je dokaz, da je širša družbena skupnost prisluhnila potrebam društva, da zna ceniti njegova prizadevanja. Ob tem bežnem preletu dogodkov štiridesetletnega delovanja društva lahko z zadovoljstvom ugotovimo, da je bilo delo uspešno in da so lahko vsi tiisti, ki so aktivno sodelovali pri rasti in razvoju tega društva, ponosni na opravljeno delo.

Zdaj, ko so dnevi krajši, je kar primeren čas, da bi pobrskali po poletnih spominih in doživetjih kratkih noči. Pravzaprav bi opravili vsaj dvojno dobro delo, ko bi te dogodke prelili na papir: iztrgali bi jih pozabi in poleg tega zaslužili kar precej denarja. Vsekakor velja poskusiti: vstavite papir v pisalni stroj, naravnajte razmak tako, da boste na list papirja napisali 32 vrstic — in misli se vam bodo kar same oblikovale v stavke in v prijetno zgodbo. Potem stvar še preberete, papir zganete, ga daste v ovojnico, nalepite nanjo znamko in pošljete v uredništvo Vestnika.

LADAK: MESEČEVA POKRAJINA NA ROBU SVETA

SKRIVNOSTNA DEŽELA V SENCI HIMALAJE

»Mali Tibet«, »Transhimalaja«, »Lunina pokrajina« — tako so imenovali prvi popotniki, ki so v zadnjih stoletjih prepotovali zahodno Himalajo in jo raziskovali, nenavadno Mesečevo pokrajino Ladaka in Zanskarja. Te označitve za nekdanjo kraljevino na strehi sveta, ki budijo mitologijo starega Tibeta, imajo še dandanašnji svojo veljavo, čeprav se je od takrat marsikaj spremenilo, predvsem zaradi politično vojaškega razvoja zadnjih desetletij v himalajskih državah ter zaradi turističnega odpiranja in s tem povezanega vdora tehniške civilizacije. Medtem ko je bila na mejnem Tibetu po vkorakanju Kitajcev leta 1959 tibetanska kultura skoraj popolnoma uničena, je v težko dostopnih dolinah Ladaka ostala do današnjega dne kljub najrazličnejšim vplivom skoraj nedotaknjena. Stoletja stara spoznanja so se lahko ohranila v tradicijah in v učenju budizma, način življenja v vaških skupnostih in velikih družinah se je komajda ali pa sploh nič spremenilo, še vedno zapoveduje ritem letnih časov življenje kmetov in nomadov.

TURIZEM ODPIRA POKRAJINO

Bister pregovor Tibetancev velja še posebej za Ladak: »Če je mogoče priti v dolino le prek enega visokega prelaza, pridejo tja bodisi dobri prijatelji bodisi hudi sovražniki.« Oboje se je dogajalo v dolgi, spreminjajoči se zgodovini Ladaka kar pogosto. Za obiskovalce je bila dežela na oni strani Himalaje dolgo nedostopna, šele od leta 1974 pa so Ladak začeli korak za korakom počasi odpirati tujim turistom. Vendar je še vedno ozemlje eno miljo severno od ceste Srinagar—Leh in eno miljo vzhodno od ceste Leh—Manali iz vojaških vzrokov kot »restricted area« zaprto za turiste.

Indijci so zadnja leta močno razvili infrastrukturo, da bi bili lahko v tem odročnem območju svoje države vojaško prisotni. 434 kilometrov dolga cesta iz Srinagarja, glavnega mesta Kašmirja, prek 3529 metrov visokega Zoji La v Leh, ki so jo zgradili predvsem za preskrbovanje stacioniranih indijskih čet na izredno občutljivem mejnem območju s Kitajsko in Pakistanom, je bila do pred kratkim edina prometna povezava Ladaka z zunanjim svetom. Šele nekaj let obstaja letalska povezava iz Delhija in Srinagarja v Leh. Vendar je zelo močno odvisno od vremenskih razmer v Lehu, ali bo letalo pristalo ali ne. Ker pa je tudi cesta prek Zoji La med Ladakom in Kašmirjem od oktobra do maja zaradi visokega snega in snežnih zametov na juž-

ni strani prelaza neprevozna, je Ladak, ta najbolj severna provinca indijske zvezne države Jammu & Kašmir, praktično tudi še zdaj v zimskih mesecih odrezana od zunanjega sveta.

Največji del obiskovalcev Ladaka pride zdaj v tistih nekaj poletnih mesecih v dolino Inda in v glavno mesto Leh ter v okoliške samostane v Spitoku, Sheyu, Thikseju in Hemisu. Tukaj se najbolj kažejo prve posledice vsako leto vse močnejšega turističnega toka. Vzdolž ceste ter v Lehu so uredili vrsto hotelov, restavracij, penzionov, trgovin in prodajaln, ki jih pogosto vodijo poslovni ljudje brez predsodkov iz Kašmirja. Turizem ponuja nove možnosti za zaslužek, zaradi česar so številni prebivalci Ladaka opustili svoja dotedanja posestva, živinorejo in poljedelstvo. Medtem ko se je poprej dežela lahko sama prehranjevala in pridelovala najpotrebnejše, je zdaj deloma že močno odvisna od preskrbe od zunaj. Med tistimi nekaj poletnimi meseci pripeljejo tisoči tovornjakov po cesti Srinagar—Leh hrano in kerozin z juga. Samostanom, ki so bili poprej središča budistične kulture, primanjkuje podmladka, zato živi zdaj v nekaterih od teh samostanov le še nekaj menihov. Namesto tega vozijo dan za dnem k nekdanjim spomenikom polne avtobuse turistov, da bi premišljevali in meditirali. V nekaterih samostanih prirejajo tradicionalne plesne v maskah in praznovanja poleti izključno za turiste. Od starega Ladaka, ki ga je opisoval še Sven Hedin, je tod še komajda kaj ostalo.

HOTÉL NA LASTNIH PLEČIH

Kdor hoče doživeti še kaj starega in prvobitnega Ladaka in občutiti vsaj pridih starega Tibeta, se mora odpraviti stran od glavne ceste ter potovati v kanjone in doline visoke planote. Tam bo našel v majhnih vaseh, v katerih pogosto stojijo le dve ali tri hiše, pri nomadih s tropi ovac in koz še dandanašnji star, iz generacije v generacijo podedovan način življenja in spoznal spontano prisrčnost in gostoljubnost prebivalcev tega mirnega gorskega sveta.

Gorsko popotništvo in trekking v Ladaku in Zanskarju se bistveno razlikuje od tistega v Nepalju. Na eni strani je Ladak s približno enim prebivalcem na kvadratni kilometer na videz redko poseljen, na drugi strani pa so tod geografske in klimatske danosti popolnoma drugačne. Z izjemo nekaterih rečnih dolin ponuja Ladak podobo Lunine pokrajine in močno izoblikovane

Cesta prek Zoji La (3529 m), do pred nedavnim edina prometna povezava med Kašmirom in Ladakom

oblike skalovja dajejo značaj tej kamniti puščini. Le tam, kjer zemljo umetno namakajo, se lahko razvija zelo skromno rastlinstvo. V zavetju deževja (saj je za himalajskim glavnim grebenom) je tod v nasprotju s Kašmirom le malo ledenikov. Suha celinska klima tibetanske visoke planote prihaja tod do popolnega izraza in le redko povzročajo vplivi poletnega monsuna padavine. Poleg velike povprečne nadmorske višine več kot 4000 metrov doda temu svoje še sonce. Komajda je kje kakšna senca, vse je skoraj neprestano izpostavljeno žgočemu soncu.

Trekinška sezona traja v Ladaku in Zanskarju od junija do začetka oktobra. Septembra so pogoji najpogosteje skorajda idealni, reke imajo najnižji vodostaj, vročina podnevi ni več tako močna, medtem ko so nočne temperature še znosne.

Popotnikom velja nasvet, naj si najpomembnejšo hrano in dovolj bencina in drugega goriva za kuhanje oskrbijo že v Lehu. Tiste malenkosti, ki jih gojijo na skromnih poljih, na katere naleti popotnik med potjo, domači kmetje nujno potrebujejo sami za dolgo zimo. Četudi komu med potjo včasih ponudijo campo (praženo ječmenovo grobo mleto moko) ali lasi (kislo mleko), naj popotniki ne bi pozabili, da so kmetje pozimi popolnoma odvisni samo od sebe in zanje ni nobene možnosti, da bi dokupili hrano, ki jim poide. Penzionari ali prenočišča kot v Nepalju so samo v Lehu in v večjih krajih ob glavni cesti, ob poti v notranjosti deželo pa jih ni. Ob pogostejše obiskovanih trekinških poteh nudijo kmetje v svojih hišah možnosti za prenočevanje ali pa eventualno dajo na voljo odslužene vojaške šotore.

V Ladaku in Zanskarju prenašajo tovore s tovrstnimi živalmi. Nosači kot v Nepalju obstajajo le tam, kjer so zaledeneli prelazi

v glavnem grebenu Himalaje, prek katerih nošnja z osli in konji ni mogoča. Tarifa za tovrstne živali je v prvi vrsti odvisna od pogajalskih sposobnosti. V vsakem primeru naj priporočimo, da bi si že v izhodišču trekinške poti sami oskrbeli goniča tovrstnih živali, namesto da bi ga dobili s pomočjo posrednika. Lansko poletje je bila običajna cena za konja 60 do 80 rupij na dan, za osla pa 40 do 60 indijskih rupij na dan, pri čemer lahko konj nese do 40, osel pa le 20 kilogramov. Za svojo oskrbo morajo goniči skrbeti sami.

Obstajajo tri možnosti, kako je mogoče pripotovati v Ladak. Prva je z razmazanim avtobusom po že nekajkrat omenjeni cesti iz Srinagarja v Leh. Navadno potrebuje avtobus za to cesto z neštetiimi serpentinami do 3529 metrov visokega Zoji La dva dni, pri čemer potniki prenočujejo v Kargilu. Od tod je mogoče že nekaj let priti tudi v Padum, glavno mesto Zanskarja, in sicer s tovornjakom po nadvse luknjasti cesti prek 4330 metrov visokega Pensi La v poldrugem dnevu. Ker je cesta prek Zoji La vedno znova zaprta zaradi nesreč, kamnitih plazov ali zaradi vojaških kolon, ki na enosmerni cesti popolnoma ohromijo civilni promet, je treba prej računati s tem, da bo pot v Leh trajala dlje. Za take primere je seveda priporočljivo, da si popotnik že v Sringarju oskrbi bencin, kuhalnik in vsaj nekaj živeža.

Prava alternativa za najpogostejše prenatrane avtobuse so na tej cesti nešteti tovrstni tovornjaki. Za prav skromno plačilo se je mogoče razmeroma udobno peljati kot sopotnik.

Direktna vožnja z letalom zaradi velike višine Leha (3600 metrov) ni priporočljiva. Kot tretja možnost je naposled ta, da se že iz Kašmirja ali Himahala Pradeša odpravimo na treking v Ladak in Zanskar, in sicer po sledeh starih trgovskih karavan prek visokih plazov v himalajskem glavnem grebenu.

TREKINGI ZA SLADOKUSCE

Iz teh stoletja starih poti, ki povezujejo posamezne doline, so se razvile trekinške poti sedanjega časa. Pogosto so steze komajda vidne na strmih, gručnatih bregovih, mostovi pogosto niso nič drugega kot jeklenice z držaji za roke iz ovijalk, po enakem materialu pa tudi stopajo noge — ali pa mostu sploh ni. Predvsem julija in avgusta, kadar reke močno narastejo zaradi taljenja snega in ledenikov, lahko postane prekoračenje reke smrtno nevaren podvig.

Trekinške možnosti v Ladaku in Zanskarju so lahko kratka, preprosta potepanja po

dolini Inda ali po okolici Paduma, lahko pa tudi velika prečenja, kot na primer trekig iz Kašmirja v Leh, iz Lamayuruja skozi Ladak in Zanskar v Manali ali iz doline Markhe prek navidez nedostopnega ozemlja Jung Lama tja prek v Padum. Te poti so vseskozi izredno zahtevni podvigi in peljejo vedno znova prek prelazov, visokih več kot 5000 metrov. Toda tisti, ki vzame na svoja pleča te napore ter potuje po tistih dolinah in klisurah tiste Mesečeve površine, v osamljeno deželo nomadov ter uživa v lepotah te enkratne pokrajine in njegovih prebivalcev, ki ga gotovo osvobodijo, tisti še lahko tam najde svoj Šangri La.

STOLETNICA PRVEGA PRISTOPA NA KILIMANDŽARO

VISOKI, PRIJAZNI AFRIŠKI TRIGLAV

»Bil je čas, ko sta bila nebo in zemlja eno in Ngai, Stvarnik, je živel med ljudmi. Toda tedaj sta se ločila. In Ngai se je umaknil nazaj v svoje kraljestvo, visoko nad snegove Kilimandžara.« Tako je rečeno v nekem masajskem mitu.

V Evropi so do sredine 19. stoletja megljena poročila o ledeniški gori v peklenko vročem srcu Afrike zvenela kot pravljice, dokler ni raziskovalec in misijonar Johannes Rebmann 11. maja 1848 kot prvi belokožec zagledal s snegom pokrit vrh, pravzaprav zelo nebistven košček zemlje južno od ekvatorja.

Kilimandžaro je najvišja prosto stoječa gora na svetu. Več kot pet kilometrov naokrog jo obdaja nepregledna savana. Tako v resnici stoji v pokrajini in s svojim vrhom ne sega samo nad vrhove drugih okoliških gor, kot je sicer skoraj povsod drugje po svetu. Herbert Tichy, ki je bil leta 1957 »zgoraj«, je imel redko srečo z vremenom, ko je lahko z roba ledenika, torej z višine več kot pet tisoč metrov nad morjem, gledal v daljave in globine, ne da bi ga pri tem oviral en sam oblak. Pogled na neskončne širjave stepe se mu je zdel »kot da bi zagledal zrcalo morja« in sanjaril je o »sivih in modrikastih pastelnih barvah«. Podrobnosti ni bilo mogoče prepoznati, občutil pa je brezmejno prostranstvo kot komajda še kje drugje in kdaj drugič.

POTOVANJE Z UČITELJEM

Zgodovina prvega pristopa na kakšno pomembno goro je najpogosteje zgodovina obsedenosti. Leipziški znanstvenik Hans Meyer je bil obseden od ideje, da bo kot prvi človek stal na vrhu Kilimandžara — in tako je večkrat poskusil, pa ga je gora leta 1887 zavrnila enako kot leta 1888, drugič zaradi pomanjkanja gorniške opreme. Nato se je znašel sredi vstaje in je prišel

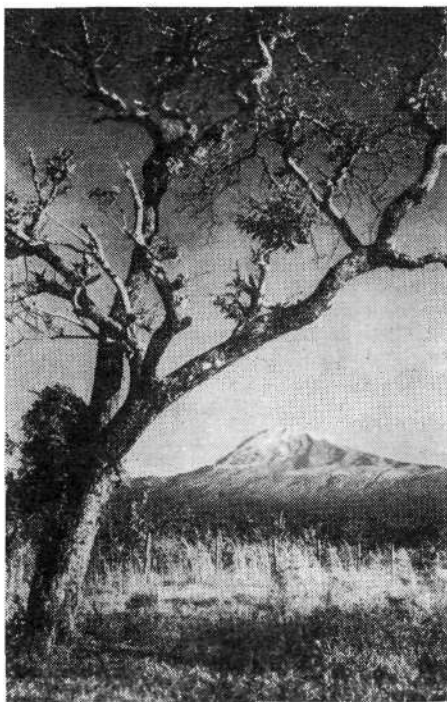
celo v ujetništvo ter ga tako omenjajo skupaj z njegovim nesrečnim prednikom Charlesom Newom. Tega misijonarja so namreč nekaj let prej med poskusom vzpona domorodci umorili.

Toda leta 1889 je bil Meyer spet tam. To pot si je zagotovil pomoč in botrovanje nekega drugega obsedenca, Salzburžana Ludwiga Purtschellerja.

Purtscheller je bil srednješolski profesor v svojem rojstnem mestu, »učitelj brez napake«, kot so hiteli zatrjevati njegovi sodobniki, ki so pozneje pisali o njem. To pravzaprav nenavadno zagotovilo ima zelo verjetno ozadje. Toda učitelj je v svojem nekaj manj kot 51 let dolgem življenju stal na približno 1700 vrhovih, med njimi na skoraj vseh tritisočakah in na 40 štiri-sočakah Zahodnih Alp. Če gre torej za tri desetletja in pol gornišva, si je v tem času pridobil nadvse bogate izkušnje, poleg tega pa je moral preživeti v gorah in na poteh nanje kar precejšen del življenja, če vemo, kakšne so bile takrat prometne razmere. Kljub temu ni imel nikoli nikakršnih težav s svojim ravnateljem ali z deželnimi šolskimi oblastmi in svojih učencev ni zanemarjal. Zato so ga imenovali učitelj brez napake; vendar je bil kljub temu gotovo pretirano obseden z gorami in je bil precej več kot norec za gore. »Če bi živel v prejšnjih časih, bi ga imenovali Večni gornik po zgledu Večnega Žida,« meni planinski zgodovinar Wilhelm Lehner.

Dne 28. septembra 1889 sta se torej Purtscheller in Meyer s 14 domačimi pomočniki odpravila iz Maranguja. Dne 2. oktobra, ko je bil v višini 4330 metrov urejen »Tabor Kibo«, je ostal z njima le še en sam Afričan.

Nekaj dni pozneje se je po štirih urah hoje »pred nami odprla zemlja«, kot je rečeno v Meyerjevem opisu. Tisto, v kar so številni dvomili, je bilo dokazano: velikani-

Vrh Kilimandžara, gore, ki se blešči in lesketa v soncu

ski, 300 metrov globok krater je zavzemal celotno površino Kibovega vrha, o čigar najvišji vzpetini so takrat še menili, da je visoka 6010 metrov (je pa »samo« 5895 metrov). Purtscheller in Meyer sta sklenila, da bosta zaradi dolgotrajnega »dela v ledu« in zaradi megle, ki se je začela loviti naokrog, najpozneje v treh dneh vzpon ponovila in ga dokončala. Takrat pa sta se vrnila v svoj višinski tabor.

KDO LAHKO PRIDE GOR?

Dandanašnji traja dobro organiziran vzpon na Kilimandžaro po normalni smeri in poti od začetka do konca štiri do pet dni in stane okoli 800 dolarjev, pri čemer vožnja do Tanzanije v vzhodni Afriki ni računana. Ključna točka ni s seboj prinešeno ali pomankljivo gorniško znanje ali sposobnost, ampak za običajne gornike izredno velika višina cilja.

Vsi opisi vzponov na »Kili«, bodisi ustni ali v pisni obliki, se končujejo z opozorilom: računati je treba z dnevom aklimatizacije v koči Horombo v višini 3760 metrov, predvsem pa je treba zadnji dan iti zelo, zelo počasi. Če se svinčena utrujenost, hudi glavoboli, slabost in bruhanje ne pojavijo takoj, je treba vsekakor računati z njimi, da se bodo še pojavili in da jih je treba premagati. Če bi stvari vendarle postale preveč kritične, se je treba takoj obrniti, to pa je treba najresneje svetovati

tistim, ki dobijo modre ustnice in ki imajo hude težave z dihanjem.

Najmlajši osvajalec Kilimandžara je bil menda star enajst, najstarejši 74 let. Prav dobri gorniki v najboljših letih so že morali pred njim kapitulirati zaradi višinske bolezni, medtem ko je drugim veliko manj izkušenim in sposobnim vzpon uspel. Ta gora je taka, pravijo, da z njo ni mogoče delati trdnih računov. Osnovno kondicijo, ki še ne zagotavlja ničesar, ampak je le pogoj za morebitni uspeh, je pač treba prinesiti s seboj. Kaže se na primer v sposobnosti, da lahko človek nepretrgoma teče pol ure.

Sicer pa je vse odvisno od človeka samega, od njegovega stanja, njegove žilavosti in vztrajnosti in ne na primer od svinčeno težkega nahrbtnika, kot je navadno na številnih visokogorskih turah. Nosači namreč na gostovo željo vzamejo z njegovih ramen ves tovor, kuhajo v kočah, napravijo vse za kar največje udobje na poti, nekateri med njimi pa so po izjavah srečnih osvajalcev vrha kar precejšnji psihologi in znajo modro vplivati na razpoloženje in zmogljivosti svojih varovancev.

ZAČASNO NEMŠKA GORA

Meyerja in Purtschellerja smo pustili 3. oktobra 1889 na pobočjih Kilimandžara, ko sta se vrnila kos poti nazaj in navzdol. Dne 4. oktobra sta si vzela dan počitka, 5. oktobra pa sta šla le do višine 4650 metrov in sta bivakirala v neki jami. »Bilo je minus 12 stopinj, vendar zavarovano pred vetrom. Ogenj sva si kurila s suhimi rožnimi stebli,« si je pozneje zabeležil Meyer.

Dne 6. oktobra sta se ob treh zjutraj odpravila naprej in sta tri ure pozneje doživela sončni vzhod. Bilo je ob vznožju ledenega zidu, ki ga je izoblikoval konec ledenikovega jezika. Prišla sta do stopnic, ki sta jih bila tri dni prej vsekala, in ob 8.45 prispela do točke, kjer sta se morala 3. oktobra obrniti, torej do zgornjega roba kraterja.

»Ob pol enajstih,« je Meyer opisal veliki trenutek (in so ga zaradi tega označili za egoista) »sem kot prvi stopil na približno 6000 metrov visok srednji vrh in na razkopan vrh iz lave zabodel majhno nemško zastavo.« — Purtscheller mu je bil takoj za petami, vendar brez avstrijske zastave.

Takrat je Meyer, kot je bilo mogoče razumeti, v resnici pripojil k posesti Nemškega rajha tedaj njegovo najvišjo točko. Kilimandžaro je bil namreč takrat v Nemški vzhodni Afriki, kajti pred tem ga je cesarica Viktorija podarila svojemu bratranču, monarhu iz družine Hohenzollernov. Ime, ki ga je Leipzig prisodil najvišjemu vrhu Kiboja, Kaiser-Wilhelm Spitze, pa je pozneje skupaj z nemškim lastništvom skorajda neopazno izginilo.

Zdaj se toliko želeni cilj imenuje Uhuru Peak (čeprav velja kot uspešen vzpon na Kilimandžaru tudi že pristop na Gilmans-Point, ki je v višini 5681 metrov in kar številni zmorejo s skrajnimi močmi).

ŽIG OB STOLETNICI

Dejstvo, ki zadeva Avstrijca Ludwiga Purtschellerja, je bilo do zdaj v literaturi skorajda prezrto: učitelj s Salzburškega, brez katerega Hansu Meyerju leta 1889 in morebiti celo nikoli ne bi uspel podvig, je tistega 6. oktobra slavil svoj 40. rojstni dan. Skoraj natančno deset let pozneje, konec avgusta 1899, naj bi med prečanjem Druja padel in za posledicami tega padca pol leta pozneje, 3. marca 1900, umrl.

Če je prvi pristop na Kilimandžaro neločljivo povezan s tandemom Meyer-Purtscheller in če je Purtschellerjevo ime s tem v zvezi nekoliko v senci sicer zelo vrlega gornika Meyerja, pa ga prekaša v nečem drugem. Avstrijec, ki ga planinska literatura opisuje skupaj z bratoma Zsigmondy kot trojno zvezdo »velikanov, ki niso potrebovali vodnikov«, je namreč znal tudi pisati. Skupaj s Heinrichom Hessom je izdal standardno delo »Visokogorski turist v Vzhodnih Alpah«, v katerem je opisal večino svojih vzponov na vrhove in vmes opi-

Salzburški učitelj Ludwig Purtscheller

soval tudi »notranje zadovoljstvo srca«, ki ga je doživel s planinstvom.

Ta mož ni bil dirkač po vrhovih in nika kršen lovec na rekorde; lahko dostopne gore so mu bile enako ljube kot težavne.

Ob stoletnici tega prvega pristopa, se pravi 6. oktobra letos, so hotele številne skupine, predvsem iz Zvezne republike Nemčije, ta vzpon ponoviti in prav ta dan stati na najvišjem vrhu Kilimandžara. Prizadevni in v gorništvu izkušeni veleposlanik Avstrije v Nairobiju Walter Siegl je na lastno pest spodbudil zainteresirane skupine z Dunaja in Bolzana, da bi »Purtschellerjevo dediščino« povzdignili skupaj z Nemci. Siegl je upal, da bo ob praznovanju stoletnice tudi osebno lahko stal na Uhuru Peaku in če že ne bo nesel s seboj rdečebelobelo-rdeče zastavice, bi na vrhu »zasidral« vsaj spominski žig v varovalni kovinski skrinjici. Na žigu je napis: »In honour of the Tanzanians who led the first Europeans on their path up Mt. Kilimanjaro 100 years ago — the Austrian Mountaineers Oct. 1889—Oct. 1989.« S tem je bil v vse skupaj vključen tudi bister diplomatski poklon afriškim lastnikom in domačinom.

Tudi Njegova Ekscelenca avstrijski veleposlanik je — enako kot pred njim Jimmy Carter in še marsikdo drug — preživel noč pred vzponom brez spanja v spalni vreči v koči Kibo v višini 4740 metrov in se potem podal navzgor, kjer sta bila nekoč nebo in zemlja eno.

SNEG NA KILIMANDŽARU

»Ime Kilimandžaru ne velja enemu samemu vrhu, ampak trem starim vulkanom, ki so se kot utrujeni veterani zemeljske zgodovine stisnili tesno drug k drugemu in z ošabno trudnostjo tisočletij gledajo tja dol na plodno ravnino Afrike,« pojasnjuje Hans Tichy triglaví Kibo-Shira-Mawenzi. Pravzaprav zrejo tja dol že polnih 20 milijonov let, odkar jih je Zemlja v zgodnjem pleistocenu dvignila visoko med oblake.

Ime Kilimandžaru naj bi nastalo iz »mli-ma«, kiswahiliske besede za »goro«, močno pretirane pomanjševalnice »ki« in besede »njaro«, ki pomeni v jeziku kichagga »karavano«. Karavane naj bi se namreč že od nekdanj orientirale po Kilimandžaru. Vendar razlagalci tega imena sami ne verjamejo popolnoma svojim lastnim teorijam.

Gora ostaja mitična. V to jo je vnovič povzdignil tudi pisatelj Ernest Hemingway s svojo najbolj znano novelo »Sneg na Kilimandžaru«. Z ničemer ni primerljiva ta lesketajoča se mogočna gora, ki se vpleta v konec zgodbe o umirajočem pisatelju Harryju, ko se mu dozdeva v zadnjih vročinskih sanjarijah, da leti proti njej: »... in tam pred njimi, edino, kar je lahko videl, tako širok kot ves svet, velik, visok in nepopisno bel v soncu, je bil zaobljen vrh Kilimandžara. Takrat je vedel, od kod je, kam naj bi šel.«

POTOVANJE ČEZ ČRNE GORE (JUŽNA DAKOTA, ZDA)

GORA SE SPREMINJA V INDIJANCA

MATEJ ŠURC

Tujca, ki vstopa v Črne gore, bivšo deželo Indijancev iz plemena Su, presenetni napis na tabli, kjer je tudi tale stavek: »Pri bližno pol milje od tod, proti severozahodu, stoji drevo, ob katerem so septembra leta 1875 belci zaman poskušali od Indijancev kupiti Črne gore. To jim je po krvavih spopadih uspelo leto dni pozneje.« Na kraju, kjer so pred 134 leti potekala neuspešna pogajanja, vidiš indijanski šotor. Vendar je šotor le reklama za restavracijo in napis na lesenem kipu Indijanca, ki stoji za njo, te vabi, da v leseni kolibi, narejeni v slogu pionirskih časov, kupiš spominke in fotografije z indijanskimi podobami. Indijanska kultura je tako zgolj kulisa in hkrati spretna propagandna poteza Američanov, da bi sem privabili še več turistov. Dejstva, da so Črne gore, sveto zemljo Indijancev, ukradli, in to s podlimi, zahrbtnimi prevarami, so ob tem še najmanj pomembna. Vsaj takšen vtis sem dobil ob stikih s tamkajšnjimi ljudmi. Zgodovino pač pišejo zmagovalci in sredstva za dosego ciljev so zdaj le »folkloristične« malenkosti.

SEDEČI BIK IN NORI KONJ

Popotniku, ki se podaja v Črne gore in bo spotoma obiskal rezervat Borov greben, ki leži na skrajnem jugu zvezne države Južna

Mount Rushmore, v kateri so vklesana poprsja štirih ameriških predsednikov

Dakota, seveda v tako kratkem času ni dano videti zakulisja nasprotij dveh različnih ras, ki so za eno od njih morda že vnaprej izgubljena. Ko sem brskal po bolečih ranah preteklosti, sta se mi v spomin zadržli dve veliki osebnosti, indijanska voditelja Tatanka Jotanka iz rodu Hunkpapov in ogalalski bojni poglavar Tašunka Vitko — Sedeči bik in Nori konj. Nikoli nista hotela živeti v rezervatu in tudi nikoli nista izgubila bitke z ameriški vojniki. Zato je bila njuna usoda toliko bolj krvava in tragična. Danes ju ima ameriška javnost bržkone za narodna junaka. Številna pomenovanja krajev in spominska obeležja o tem dovolj zgovorno pričajo. Zgodovina priseljencev je pač kratka in dokaj revna, zato je bilo treba heroje preprosto — ustvariti.

V preambuli mirovne pogodbe med belci in Indijanci, ki so jo podpisali novembra leta 1868 v Laramieju nedaleč od tod, pod katero je podpisan tudi takratni predsednik Združenih držav, med drugim piše: »Dokler bodo tekle reke in dokler bo rasla trava in bodo drevesa imela listje, do takrat bo dežela Paha Sapa (Črne gore) posvečena zemlja Indijancev.«

Toda Vakan Tanka, Veliki duh, je tudi tokrat Indijancem obrnil hrbet. Med belimi naseljenci se je razširil glas, da so Črne gore polne zlata in trume pohlepnežev so kot kobilice vdrle v zadnjo suško trdnjavo. Ko je bil tja poslan general George Custer, da poižve, ali so govorice resnične, je le še prillil olja na ogenj. Rekel je, da

so gore od travnih korenin navzdol polne zlata.

Začela so se trdovratna mešetarjenja z zemljo, ki so spletla verigo tragičnih dogodkov za obe strani. Vojski Združenih držav Amerike so prizadejali boleč poraz, prirejski Indijanci pa so za vedno izgubili svobodo.

INDIJANSKI CEZAR IN NJEGOV BRUTUS

In prav tu, kjer začenjam svojo zgodbo, pol milje za tablo, je nekoč Sedeči bik pogajalcem pomolil pod nos pest zemlje, rekoč, da je niti toliko ne proda vladi. Norega konja pa sploh ni bilo tam; na pogajanja je bil poslal odposlanca, ki je poglavarjem zagrozil, da bo ubil vsakogar, ki bi si drznil podpisati prodajo svete zemlje.

Ta človek, Mali veliki mož po imenu, je bil usodno povezan s tragičnim koncem velikega poglavarja. Le dobrih 20 milj proti zahodu se moraš peljati, v Fort Robinson, kjer boš pod visokimi borovci sredi lepo urejenega parka našel vojaške zgradbe in ena od teh je zdaj preurejena v muzej. Pred njo je drog in ob drogu ploščča, kjer piše, da so na tem mestu pred 120 leti ubili Norega konja. Z zvijačo so ga bili zvalili v trdnjavo, potem pa so ga uklenili kot zver in ga hoteli pahniti v kletko z zamreženimi okni. Uprl se je in vojaki so ga pokončali. Med ubijalci je bil tudi Mali veliki mož, vendar tokrat ne kot odposlanec velikega poglavarja, pač pa kot redar, uslužbenec ameriške vojske. Okus po denarju in varnosti je prevečkrat slastnejši od okusa negotove svobode.

Tokrat je na drogu vihrala ameriška zastava, danes je ni več. Prav, da so jo sneli, ker bi se sicer osmešili. Preveč spretno se je namreč Nori konj spopadal s konjenico. Vedno jim je udaril v bok, kjer so bili vojaki najšibkejši, sam pa je svoje bojovnike držal v strnjenih vrstah. Plod takšne taktike je bila bleščeča zmaga nad Custerjem v bitki pri Malem Velikem rogu v začetku poletja leta 1876. Usoda Indijancev pa je bila kljub zmagi zapečatenata, kajti razjarjeni Američani so naščuvali javnost proti morilskim Indijancem, ki so pobili blizu 300 vojakov, nekatere od njih zverinsko mučili in trupla strahotno iznakazili. Toda znova gre le za napačno predstavo; Indijanci so se v resnici branili pred napadom konjenikov, ki jih je vodil neučakani general.

Danes njegovo ime v teh krajih srečamo skorajda na vsakem koraku. Tudi osrednje območje Črnih gor pripada okrožju z imenom Custer, tu je tudi istoimenski narodni park. Glavno mesto tega okrožja je seveda Custer in tudi ena izmed najodličnejših restavracij v mestu se imenuje po njem. V jedilnici je velika fotografija tega dečka — generala, čigar slava, ki si jo je bil pridobil v secesijski vojni, je počasi

ugašala. Prepričan je bil, da si jo lahko spet pridobi z zmago nad Suji. Neučakano sta ga je stala glavo.

PLEZANJE SKOZI »ŠIVANKINO UHO«

Komur na potovanju ni do utečenih turističnih poti, potem naj ne hodi po glavni cesti, ki vodi čez Črne gore. Trume turistov se valijo tod čez in fotografirajo vitke granitne stolpe, ki se pnejo nad temnimi borovci. Zvedavo zrejo v akrobatska početja plezalcev, še zlasti privlačno za oko pa je plezanje po smeri »Šivankino uho« (VI+). Plezalec in plezalka se v širokem razkoraku, razpeta med gladki stenji, zanesljivo vzpenjata. Videti sta kot pajka.

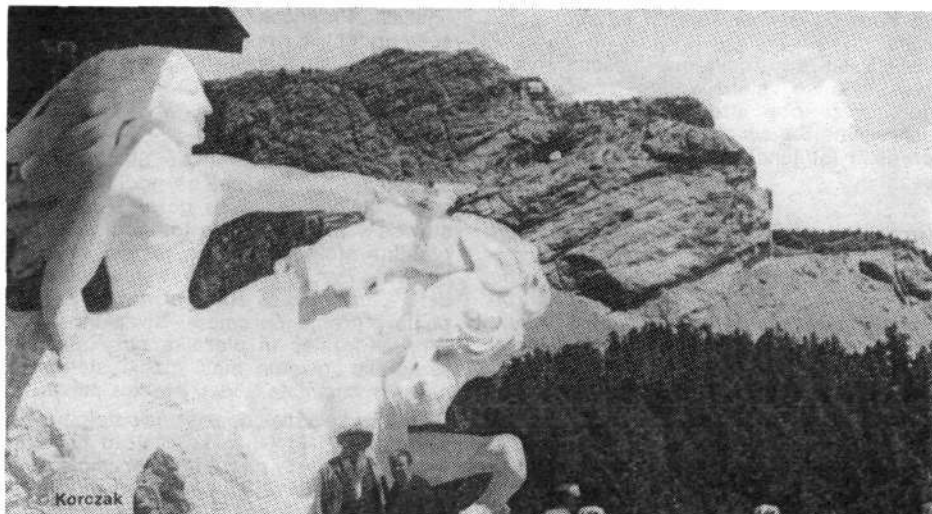
Plezalci, kakršne opaziš na stolpih, na navpičnicah »igel«, in kakršni so brzkone v vseh ameriških plezališčih, po moje niso prav nič ameriški. Zguban, ogromen »ford karavan«, kakršnega je čas prehitel za vsaj 20 let, ni najbolj po meri tipičnega prebivalca Novega sveta. Nekaj svežnjev vrvi, par ducatov vponk, metuljev, »šling«, rezervni pas, razmetane konzerve piva in... »Hello!« Dečko približno mojih let se niti najmanj ne jezi, čeprav sem z nosom na šipi njegovega avtomobila buljil v notranjost. Po prijaznem klepetu mi je podal roko. »Prvemu Jugoslovanu, ki ga je kdajkoli srečal,« mi je zaupal ob slovesu.

Neizbežna postaja romanja po Črnih gorah so štiri v skoraj 200 metrov visoko goro Mount Rushmore izklesane glave predsednikov, ki predstavljajo podobe Washingtona, Jeffersona, Roosvelta in Lincoln. Kamnite oči teh velikih demokratov in človekoljubov Novega sveta zdaj srepo zrejo v ukradeno deželo.

Američanom obisk Rushmora pomeni približno toliko kot Slovcem vzpon na Triglav.

NAJVEČJI SPOMENIK NA SVETU

Odločitvi za obisk teh hribov botrujejo tudi govornice o podobnem nesmislu — o veliki gori namreč, ki se spreminja v Indijanca. Le dobrih 7 milj severno od Custerja se na lastne oči lahko prepričaš, kako nastaja največji spomenik na svetu, ki bo vklesan v goro, visoko več kot 1800 metrov, v širino pa bo meril čez 2000 metrov. Predstavljal bo podobo poglavarja Norega konja, ki z iztegnjeno roko kaže proti vzhodu. Samo njegova glava bo večja, kot so vsi štirje kamniti predsedniki z bližnjega Rushmora; roka bo tako dolga, da bi na njej lahko hkrati stalo 4000 ljudi, postavljenih v vrsto drug poleg drugega; glava konja, na katerem jezdi poglavar, bo visoka toliko kot 22-nadstropna stolpnica, v odprtino pod Indijančevo roko pa bi lahko spravili 10-nadstropno zgradbo. Ta megalomanski projekt se res splača

Takšna bo gora v ozadju, ko bo postala spomenik

videti, saj si ga tudi s takšnimi primerjavami le stežka predstavljaš.

Avtor te zamisli je zdaj že pokojni kipar poljskega rodu Korczak Ziolkowski. Leta 1947, ko je bil že uveljavljen kipar, ga je neki indijanski poglavar povabil v Črne gore s prošnjo, naj izkleše čimvečji kip Norega konja, češ, naj beli ljudje vidijo, da so tudi rdečkožci imeli velike junake. Korczak se je natanko pred 40 leti lotil dela in od takrat do danes so odstranili skoraj 9 milijonov ton kamenja in skozi goro speljali predor. Medtem je stari kipar umrl in dela na gori so prevzeli njegova žena, pet sinov in pet hčera. Spomenik sam po sebi je lahko tudi predmet, s katerim si njegov projektant zasluži nesmrtno slavo, vendar je že zdaj poleg spomenika muzej severnoameriških Indijancev, ki sodi med največje v deželi. V prihodnosti načrtujejo pod spomenikom tudi sodoben medicinski vzgojno izobraževalni center in indijansko univerzo.

Edini vir dohodkov za izdelavo spomenika je vstopnina, ki znaša šest dolarjev, in denar, ki ga dobijo od prodaje knjig, spominkov in originalnih indijanskih izdelkov. Vendar cena teh ni prav nič skromna, saj tu za enak obesek odšteješ petkrat več kot v prodajalnici najbližjega rezervata na Borovem grebenu.

MIR LJUDEM NA ZEMLJI

Pot v rezervat Borov greben je vodila skozi Badlands, Pusto deželo. Tudi ta je bila še pred nedavnim indijanska, potem pa so belci odkrili, da ta sicer popolnoma nerodovitna zemlja, kjer sta voda in veter ustvarila nenavadne oblike površja, spominja na pokrajino, kakršna je na Luni. Rekli so, da bo tod narodni park, zato

so morali Indijanci oditi. Pravzaprav so jih prepričali z lepimi besedami in s prgiščem dolarjev.

Indijancem zemlja nikoli ni bila predmet prodaje; lahko so prodajali ali zamenjevali konje, loke in puščice ter ženske, toda mati zemlja zanje nikoli ni bila posest.

V rezervatu naletim na skromne barake in ob njih postavljene šotorske kole. Vidim nekaj pisanih odej — in to je vse, kar daje indijanski videz. Edina živa bitja, ki se zmenijo za tujca, so psi. Divje lajajo in se zaganjajo proti nepovabljenemu gostu. Ljudje pa srepo zrejo nekam mimo tebe. Povsod je malodušje.

Naslednji dan divja huda nevihta. Pine Ridge kljub temu ostaja zadaj. Z dežnikom in popotno palico, zgrbljen kot kakšen starček, počasi krevljam proti kraju z imenom Ranjeno koleno. Na križišču dveh stezic stoji tabla. Na vrhu znamenja je z velikimi črkami zapisano: »Massacre of Wounded Knee«. Uspe mi še prebrati, da je tod leta 1890 konjenica pobila več kot 300 neoboroženih Sujev, od tega največ žena in otrok.

Nato se pred znamenjem prikaže zapit možak, ki se predstavi kot Joshua Standing Bear. Zahteva, naj ga slikam, v zameno pa hoče dva dolarja. Dobi zahtevano vsoto, nato še pol dolarja in še četrin in ko denarja ne dobi več, brez besed odide čez hrib, kjer stoji lesena cerkviča.

Pritličen božji hram je ostal takšen, kakršen je bil pred devetindevetdesetimi leti, na dan pokola. Bilo je konec decembra, štiri dni po Božiču. Ko so tiste redke preživele Indijance znosili v cerkev, da ne bi zunaj zmrznili, so ti morda zagledali napis nad oltarjem, kjer je pisalo: »Mir ljudem na zemlji«.

Ali je bil Zahod res osvojen — ali pa je bila ta prostrana svobodna dežela na zahodu takrat le izgubljena?

OBISK PRI SVIZCIH IN KOZOROGIH

DAN, KI MI JE DAL VEČ

LJUBO MEDEN

Avto mirno požira kilometre nočne avtomobilske ceste. Temo še poudarja gosta megla, ki ovija vse onstran svetlobnih žarometovih stožcev. Le po višjih predelih se nekoliko razredči, da je potem v dolinah še gostejša. Kako bo v hribih, se bo dvignila ali jo bodo posesala tla? Enakomerno brnenje motorja me uspava; čeprav sem se za zgodnjo uro dovolj naspal, se mi po malem drema. Začnem prepevati: zdaj me tako nihče ne sliši, če zmerjam note; poleg tega kolikor se le dá telovadim in pot mineva. Sive, zamegljene luči Ljubljane so hitro za mano, potem je spet noč, dokler tam nekje onstran Mengša ne padem v dan, nekako iznenada, saj tako hiter prehod ni mogoč. Toda megle ni več in pred menoj se že rišejo hribi, še belo mrzli, čeprav je že čutiti, da se nekje za grebeni sonce že pripravlja na svojo običajno pot. Dohitim avto, nekaj jih je še zadaj, počasi nas postaja več: sevč, obeta se lepo vreme in vsi hitimo pod hribe. Srečneži so tam zgoraj že nekaj dni, kot pričajo mnogi parkirani avtomobili v mirnem koncu; verjetno je po kočah že živahno. Potegnem se še naprej kljub tistemu znaku prepovedi tam pod klancem, čimbolj pod hrib, da bo manj hoje. To smo čudni! Zakaj pa pravzaprav grem? No, res je zvečer lepše sesti tik pod stezo na mehak sedež, kot še dobre pol ure tolči trdo cesto.

ODKRIVANJE ALP IN AMERIKE

Zagrizem se v strmino, zgoraj pa sonce pravkar obliva temena Skute in Grintovca z rožnato barvo. Skoraj zažari tudi v Kalški gori in drugod: spet sem pozen in se bom potil gor proti sedlu, ko steza gleda na jutranjo stran. Da bi vstal še bolj zgodaj, pa mi ni všeč; bi morda kazalo rajše iti že zvečer, pa mi le preveč ukazuje čas. A je tudi tako lepo in prav.

Koča na sedlu me pričaka kot ponavadi, ko se prepotén zatečem vanjo na obvezen čaj in klepet z oskrbniki. Danes se ustavim le mimogrede, kajti res lep dan kar vabi ven. Zato se kmalu poslovim in začnem premišljeno capljati za onimi, ki so že po vrhovih ali na poti tja. Nič posebnega nimam v načrtu; le gor bom šel, potem bom pa že videl.

Na razpotju sem: aha, v Dolce grem pogledat, če so svizci že vstali; jih nisem že nekaj časa obiskal. Razgledna prečka, spust — in sem sredi lukenj, kjer pa kra-

ljuje mir. Nikjer nobenega žvižga, možica ali kakšne druge sledi.

Ko se dobro razgledam, opazim visoko na stezi dva gornika in nekaj višje še dva: seveda, ura je že pozna in ljudje smo živalce pregnali pod zemljo, v brloge. Pa drugič, prijateljčki! Danes grem za tistimi štirimi; nas bo več na vrhu, pa bomo kakšno rekli o vremenu, gorah in še o čem.

Zopet grizem kolena; nekoč prej dolga in mučna pot se danes lepo umika pod gojzarji, vendar zadnja dva dohitim šele tik pod vrhom. Hočeta me spustiti naprej, pa nočem; zadaj namreč laže skrivam in kroitim krče, ki so se mi nenadoma skotili v stegnih. Saj ni nič hudega, vendar me le pošteno zaustavi. Vprašujem se, zakaj je prišlo do tega, saj nisem divjal; morda je kriv veter, ki kar ledeno piha prek golega temena, da ni nikjer zavetja. S pogovorom pa ni nič, kajti prvi štirje jo kaj kmalu odkurijo navzdol, sam pa vztrajam za neko skalo in si domišljam, da je tam malo topleje. Je pa razgled vreden malo prezebanja; verjetno je bilo letos malo dni, ko se je očem odpirala taka širjava, vendar, žal, le od kakšnih osemsto metrov navzgor, medtem ko je spodaj morje megle, v katerem plavajo posamezni otočki smetane, gostejši oblaki, ki se počasi dvigajo.

Ko so mi prsti začeli dreveteni, sem se pobral še sam, pa ne v dolino, pač pa po grebenu na sosednji vrh. Tik pod razom je že manj vlekle, v skalah pod Škrbino pa je bilo že čudovito toplo in mirno, da sem se kar zaustavil. Postlal sem si sedež z odvečno obleko in izvelkel malico. Uživa je v drobnih zadovoljstvih, sončenju in razgledovanju sem lenaril dobro uro, ne da bi si kaj očital.

Počasi pa sem se le skobacal na noge in stopil še tistih nekaj korakov po grebenu do ozkega, šiljastega vrha, ki ga je oblegalo toliko ljudi, da so morali v vrsti čakati na obisk. Ne vem, če se jim je splačalo, saj je večina le požigosala dnevnike in zbežljala v dolino. Sam sem za neko škrbinico odkril znanco — in spet smo precej časa odkrivali Ameriko, nekaj pa je bilo vmes tudi resnega pogovora. Zabavali smo se z opazovanjem ljudi, ki so čakali na prehod po obokani polici, veselje je bilo gledati kavke, ki so elegantno obletavale malicajoče, gamse, ki so se v Dolcih mirno pasli, splet oblakov, dolin in vrhov, okrašenih z gručicami: kaj pa je gorniškemu srcu še treba več! Toda sladka žalost se naseli vanj, ko pride čas odhoda v dolino, kjer je — saj se ve,

kako je, najbolj nenavadno pa je, da v dolini živijo isti ljudje, ki prav sedaj hodijo po vrhovih. Če samo pomisliš na to!

VESELO ŽALOSTNE MISLI

Na razu se ločimo: prijatelji gredo v dolino, sam pa naprej, na najvišji vrh in še okoli njega, saj je dneva še dosti in bi ga bilo prekmalu končati tako zgodaj. Svež sneg poskrbi za pijačo: je kar mrzla, pa jo sonce mimogrede pogreje; še nekaj vitaminov zraven odtehta vsako pivo ali kaj podobnega, čeprav mi mnogi ne bodo pritrdili. Toda vsak svoje ve!

Razgled je zares razkošen. Tukaj poleg mene nekdo ugotavlja, da se lepo vidi Krvavec, pa Storžič, Triglav bi bilo skoraj mogoče doseči z roko, pa Škofjeloški hribi, Polhograjci, Karavanke; drugi najde na obzorju Snežnik, tretji išče Grossglockner in Visoke Ture, bolj skromni se sprehajajo po okoliških vrhovih in dolinah. Le spodaj na jugu se iz dolin kadi; tisti kupi

smetane se vedno bolj dvigajo in zakrivajo tudi že nižje vrhove.

Prav, pa naj bo za danes dovolj! Saj je tudi že ura taka, da bi se prileglo kaj konkretnjšega v želodcu — in spodaj na sedlu imajo take stvari.

Vendar ne grem naravnost dol; še malo za kozorogi me je vlekle pogledat. Res sem jih našel pod Dolgim hrbtom (tam so že nekaj časa), pa sem jim le dober večer voščil in spešil naprej. Saj bodo gotovo pričakali jutrišnji dan kje tod okoli, če jih le ne bo dohitela krogla deviznega lovca...

Domov gredé sem vedno malo žalosten in se mi porajajo take čudne misli, ki jih niti spolzka steza proti dolini ne odvrne.

In tako pridem v nižavo spet kot navaden človek, kot državljan, delavec in pač tisto, kar moram biti, čeprav bi najraje kar za vedno ostal le preprost gorolazec. Morda pa je prav v tem eden od čarov gornišva: večna sprememba in večno upanje na lepše.

PRIJETNO SREČANJE NA PLANINSKI POTI

JESENSKO POTEKANJE V TROJE

BOŽO MALOVRH

Vasica Ljubno se kot martinček greje nad cestnim predorom, ko se voziva proti Radovljici. Tam nekje za Bledom se potopimo v megleno morje. Sveti Janez ob Bohinjskem jezeru sameva. Pod mostom križarijo race in pobirajo iz vode koščke kruha, ki jim jih z mostu meče osamljen popotnik.

Sama se vzpenjava proti Vojam. Tabla naju vabi na ogled Hudičevega mostu, vendar si ga bova ogledala nazaj gredé.

Dobra polovica poti je že za nama, ko sonce popije meglo in ko se skozi obarvano bukovje prikažejo vrhovi, ki obkrožajo dolino. Izza ovinka nepričakovano stopiva pred planinski dom, za katerim zagledava dolino Voje. Zaključuje jo čudovita barvna kulisa, nad katero se vzpenjajo skalni dvatisočaki. Noga zastane, roka seže po fotografskem aparatu. Srce vriska: rado bi veselje delilo z drugimi. Pa je vse okoli naju tako tiho. Le iz daljave se včasih zasliši glas kравjega zvonca. Torej je še življenje med seniki in stajami, raztresenimi po dolini! Pot se polagoma spušča. Znamenja ob njej govore o življenju in smrti ljudi, ki so živeli s to dolino.

STARI IN NOVI ZNANCI

V koči pod slapom Mostnice na koncu doline je vse živo. Tam Micka in Cilka še vedno paseta živino, Hlipov Vinko iz Stare

Fužine pa skupaj s sinom pripravlja drva za zimo. Poleti se je živina pasla na planini V Lazu, sredi septembra pa so jo pripeljali v Voje. Tu bo ostala do začetka novembra, če le sneg ne zapade prej.

Krave iščejo zadnje šope trave med gromovjem, Micka pa teka za njimi, da se ne bi razkropile po dolini. Pred stajo poležavajo koze z mladiči. Zanje skrbi Cilka in hkrati oblikuje zadnje hlebčke sira. Nekaj časa bodo morali še zoreti, da bodo primerni za prodajo. Da bi le vreme zdržalo tja do Vseh svetih!

Tam zadaj za stajo buči slap svojo tisočletno pesem. Voda se peni in pada v tolmun, nato pa se skozi korita pretaka v dolino. Sonce pošilja žarke prav v curek, ki pada čez skale in riše mavrico v razpršene kapljice.

Dan se bo kmalu prevesil, zato bo treba pohiteti. Vzpenjava se skozi bukov gozd proti Uskovnici. Pridruži se nama psička jazbečarka. Le od kod se je vzela! Mogoče je iz koč pod slapom, kjer sva se malo prej z ženo ustavila pri Micki in Cilki. Nič kaj plašljiva ni; lahko jo celo pobožava po gosti rjavi dlaki in počohava za ušesi. Kar dobro ji dene. Zvesto nama sledi. Tu in tam zaide s poti, pa se kmalu spet prikaže višje gori na stezi in čaka, da jo dohitiva. Kaže, da se nima namena vrniti v dolino. Tudi nama je prav, da imava spremljevalko, ki najbrž dobro pozna pot.

Strmina nas ogreje. Z ženo se lotiva ter-

Slap Mostnice v Vojah Foto: Božo Malovrh

movke, psička pa si žejo gasi s studenčnico, ki večkrat prečka stezo.

Po dobri uri vzpona se pot položi. Do Uskovnice ni več daleč. Korak pogosto zastane. Tam zadaj silijo kvišku ošiljeni skalni vrhovi, travniki pred nama pa se polagoma spuščajo proti planinskemu domu. Trije pari se zvrstimo po klopih pred domom in se nastavljamo toplim sončnim žarkom. Psička z užitkom sodeluje pri kosilu, nato pa zadrema poleg naju.

Le kako ji je ime? Ali se bo zdaj obrnila in se vrnila v Voje?

Široka gozdna pot naju vodi v dolino. Tam, kjer se obrne proti Srednji vasi, jo zapustiva in se po markirani stezi spustiva proti Stari Fužini. Na travniku pred vasjo se na ogrado obeša petleten pobič. »Vidra, Vidra! pokliče psičko in steče za njo. Z ženo se spogledava. Torej Vidra ji je ime!

POISKALA BOVA VIDRO

Še kakšno uro časa imava do odhoda avtobusa. Povprašava fantiča za pot proti Hudičevemu mostu. Dobrih deset minut je do tja, kjer se Mostnica prebija skozi globoko tesen, nad katero se pne obok mostu. Vidra je spet tu. Potrpežljivo čaka, ko občudujeva tisočletno igro narave, zapisano v stene soteske, potem pa naju zvesto spremlja v vas. Na križišču srečava dekletko in jo vprašava za Hlipovo domačijo, za tisto hišo v Stari Fužini, ki ima na steni naslikane freske. Seveda jo pozna: tista hiša blizu gostilne je in komaj dobrih petdeset metrov je do tja. Vidra hoče z nama, pa je deklica ne pusti; da je iz njihove hiše, nama zatrjuje. Toda Vidra je gluha za vse ukaze. Prav v gostilno gre z nama in pod mizo čaka, dokler se ne odpraviva proti avtobusni postaji. Na dvorišču pred gostilno objame ženine noge s sprednjima tačkama, z gobčkom pa jo zgrabi za rokav, kot bi hotela reči: »Ne odhajajta vendar! Ali nam ni bilo ves dan lepo?«

»Saj bova še prišla!« jo tolaživa in skoraj tečeva proti jezeru, da ne bi zamudila avtobusa. Toda Vidra se ne vda. Ko stojiva na postaji, še mene zgrabi za rokav, nato pa steče čez cesto proti spomeniku štirim vrlim gornikom. Prav nič se ne ozira ne na levo, ne na desno; avtomobilske zavore zaškripljejo in Vidra komaj odnese pete. Stopiva v avtobus. Polna luna vsa rdeča začenja svoj nočni obhod tam zadaj za Dobrčo, ko se voziva proti domu. Trdno skleneva: še se vrneva v Staro Fužino. Poiskala bova Vidro, potem pa jo spet mah-nemo v planine — takrat mogoče na Rudnico in v njeno okolico.

Priljubljeno popotništvo

O popotništvu ljudje ne govorijo prav veliko, kljub temu pa je popotništvo med vsemi oblikami prostočasovnih dejavnosti na vrhu. Kar šestnajst milijonov prebivalcev Zvezne republike Nemčije se ukvarja s popotništvom »zelo pogosto« tako nasploh v prostem času kot na dopustu.

To je rezultat široke ankete nekega raziskovalnega inštituta v Hamburgu in Nemškega društva za prosti čas. Med 20 možnostmi za izkoriščanje prostega časa je bilo popotništvo poleg »grem na kopanje« med mladostniki od 14. leta dalje in odraslimi omenjeno dvakrat pogosteje kot obisk športne prireditve in trikrat pogosteje kot zimski športi.

Tako visoko ni bilo popotništvo doslej še nikoli ovrednoteno pri nobeni anketi; pred desetimi leti se je s popotništvom ukvarjalo šest do osem milijonov Nemcev iz ZRN. »Vzrok za to je vse večje vrednotenje zdravja in na novo odkrite povezave z naravo,« pravijo poznavalci, ki sicer ne opazijo bistveno povečanega števila članstva v popotniških društvih (v ZRN jih je 48), pač pa več obiskovalcev na poteh v naravi in v kočah. Tako samo v ZRN skrbi 2550 podružnic popotniškega združenja za zaznamovanje in urejanje približno 170 000 kilometrov popotniških poti.

SKRB ZA PLANINSKE KRAVE

TOM VOJVODA

V SFRJ, naši lepi domovini, nekateri še vedno mislijo, da smo Slovenci zelo pridni narod. Večina tudi še ne razume, da potrebujejo gorjanci veliko več garanja, kot je potrebno za preživetje v plodni ravnici.

Postopoma tako nastane nekakšen kult ali stereotipna predstava — tako kot pri Škotih in drugih narodih. Nekateri splošne značilnosti takih ljudstev se preselijo v šale ali vice in pretiravanja nasploh.

Konec avgusta sva z M. hladila noge na križišču, kjer se pot z Jalovca in Špičke križa s tisto tako slabo kot lepo, ki pelje na Bovški Grintavec. Za nama se kot pravi planinski dirkač (po Mlakarju) pripodi možki, planinec iz Novega Sada. Pozdravi in razgovori, nato vprašanje, kje je vse bil. Transverzalo dela, vse ima preračunano v ure in cene, od kočice do kočice in do vrha. Ko to vse ponovimo v mislih, opozori na to, kar je videl v Karavankah in še ponekod.

Do konca ga je presenetila slovenska pridenost, ki se je dodatno dokončno dokazala v čudovitih, za krave narejenih pašnih napravah. Po njegovem so marljivi Slovenci v strmih travnatih pobočjih naredili prave vodoravne poti, da bi lahko njihove krave mulile travo kar stoji in se ne bi preveč trudile s sklanjanjem glave ter podobnimi napori. Toda mi vemo, da to imenujemo stečine; marsikje so tako na gosto, da res sklepamo o človekovem delu.

Balonček, napihnjen s slovensko dodatno gorsko pridenostjo, smo seveda skupaj počili. Pretiravati pa res ni treba! Simpatični ravninec se je pripravljaj na sestop v

Trento. Zanimalo ga je, kje bo spal, kje bo kaj kupil. Težko je ljudem dopovedati, da je Log v Trenti sedaj kar Trenta, da so tam trgovine, a da ne vemo, kako so odprte, ne vemo tudi, kako vozijo avtobusi in podobno. Toda to, kar bi bilo treba vedeti o Trenti, bi bilo veliko ceneje kot graditev kravjih stečin.

Vojvodinca je presenetila tudi cena za vodo, tisto za pitje, seveda. 50 000 ali 30 000 dinarjev za liter ni malo. Kje je v Trenti voda? Po čem je? Bučanja brezplačne Soče od tod še ni slišal. Vendar niti vode na pipo pri Floriju v Zadnji Trenti, v Zapodnem, ni več; mislim na tisto vodo, ki jo rabi takle planinski dirkač. Prazno korito spominja na stare čase, ko je bilo Florijeve vode kar dovolj — ali pa vikendov manj...

Koliko bi lahko naredili prej, preden bi se lotili kravjih stečin! Pot proti B. Grintavcu je slaba; na levo nihče ne ve, kako gre, da o obveščanju ne govorimo. Vse to nad čudovito dolino, v katero celo naš radijski val ne seže, zato pa avstrijski veselo pove, da so prav to leto izredno in ponovno povečali gorski turizem, kar za osem odstotkov, in to primerja z jadranskim turizmom, kjer smo imeli podobnih osem odstotkov turizma manj.

Prihranjena pridenost pri izdelavi kravjih stečin bi lahko bila uporabljena kje drugje. Mogoče bi bile tudi za Trento uporabljene gore nad temi stečinami za ljudi in turizem. V Trenti pa celo stečin, ki so jih naredile krave, ni veliko.

Ravninec oddirka, midva pa kreneva za njim mimo zapuščenih in zaraščenih krožnic in planin do izvira Soče.

Odprava Alpe-Jadran gre na Everest

Prihodnje leto gre na pot alpinistična odprava, ki je sprva nameravala biti odprava tržaških alpinistov, potem pa so se odločili, da bo to odprava z uradnim naslovom »Alpe-Adria Sagarmatha Expedition«. Štela bo 19 članov. Njen vodja bo Tomaž Jamnik iz Kranja, namestnik pa načelnik alpinističnega odsaka SPD Trst Dušan Jelinič. Tehnični vodja bo Davor Zupančič, podnačelnik AO SPD Trst. Alpinist iz slovenskega zamejstva bo še Lenart Vidali, italijanska plezalca iz Trsta pa bosta člana CAI — XXX. Ottobre Mauro Petronio in

Marco Sterni. Alpinista iz Slovenije bosta Pavle Kozjek in Silvo Karo, alpinista furlanske narodnosti Sergio De Infanti in Attilio De Rovere, alpinista iz Gornjega Poadižja nemške narodnosti bosta Messnerjeva stalna sopezalca Friedl Muschlechner in Hans Kammerlander, alpinista iz Lombardije pa Fabio Lenti in Lorenzo Mazzoleni. Zdravnik odprave bo Damijan Meško iz Ljubljane, priključeni pa so še alpinista Marija in Andrej Štremfelj iz Kranja ter snemalca dežele Furlanije-Juljske Krajine, alpinista in člana CAI-Alpina delle Giulie Gregorio in Michelini.

(Primorski dnevnik)

NAMESTO NOVOLETNE ČESTITKE

Jizerska padesatka

V Bedrichovu v Jizerskych gorah bo športno društvo Lokomotiva iz Libereca organiziralo 23. mednarodno tekmovanje v teku na smučeh »Jizerska padesatka«. Dne 28. januarja 1990 se bodo moški pomerili v smučarskem teku na 50 kilometrov, ženske pa na 20 kilometrov, in sicer v klasičnem slogu, kajti tek z drsalnim korakom je prepovedan in bodo vsakega tekmovalca, ki bo tako tekel, diskvalificirali. Moški bodo startali skupno ob 8.45, ženske pa ob 10. uri, in sicer po starostnih skupinah. Ob progih bo več časovnih kontrol, na vsaki pa bodo izločali tiste, ki bodo prepočasni in ne bodo v določenem času pretekli razdalje. Tek bodo zaključili ob 16. uri.

Vsakemu, ki bi želel teči na tem dolgem smučarskem teku, bodo organizatorji poslali potrebne informacije in prijavnice kartonček, na katerem mora biti med drugim zdravniško potrjeno, da tekač sme nastopiti. Informacije in prijavnice je mogoče dobiti na naslovu: »Jizerska padesatka, TJ Lokomotiva, Jabloncka 21, 461 04 Liberec 1, ČSSR.«

Odprava na jug Zemlje

Na približno 6500 kilometrov dolgi poti je že od avgusta šest polarnih raziskovalcev. To je najdaljša antarktična odprava, ki je kdajkoli odšla na pot. Mednarodno moštvo je sestavljeno iz po enega predstavnika Sovjetske zveze, Združenih držav Amerike, Francije, Velike Britanije, Kitajske in Japonske. Raziskovalci na smučeh napredujejo po ledeni celini, spremljajo pa jih tri vprege, ki jih vleče dvanajst psov. Tovor, težak 500 kilogramov, je sestavljen predvsem iz oblačil, hrane, pasje hrane, fotografskih in filmskih aparatov, radijskih oddajnih in sprejemnih postaj in znanstvenih aparatov.

Pohod, ki se bo končal spomladi leta 1990 na sovjetski polarni postaji Mirny, pelje raziskovalce mimo ameriške antarktične postaje Amundsen-Scott, prek Južnega tečaja, magnetnega tečaja Zemlje in mimo sovjetske postaje Vostok.

Streha sveta še raste

Pamir, Karakorum, Himalaja in Tibet so nekakšna streha sveta, ki pa še ni zaustavila svoje rasti. Tako vsaj trdijo geologi in geofizični znanstvenopipistične odprave, ki jo je organiziral Vsedržavni svet za raziskave v Nepal.

Teško je v absolutnih številkah navesti, koliko znaša ta »rast«, ker podatki za posamezna gorstva niso homogeni. Tako matematik Giorgio Poretti kot geolog Francesco Palmieri s tržaške univerze sta mnenja, da se še ni iztrošila orjaška energija, ki se je sprožila, ko je indijska podcelina trčila v evrazijsko gmoto. Se več: spajanje med indijskim podkontinentom in evrazijsko celino se nadaljuje, tako da se obe gmoti letno približata za kakšnih šest centimetrov.

»Rast« najvišjih gorstev sveta pa poleg pritiska indijske podceline pogojujeta še neprestana erozija in pogrezanje zaradi orjaške teže. Zanesljivejši podatki o morebitni »rasti« bodo znani šele čez nekaj let, ko bodo sedanje točne meritve višine primerjali z bodočimi. Italijanska znanstvena odprava, ki je zdaj v okviru tega projekta v Nepal, pa se ubada tudi z bolj konkretnimi nalogami, saj uredničuje geodetsko mrežo Nepala.

SREČNO, BREZ NEZGOD NA POT

HELENA GIACOMELLI

Ob novem letu, ko se iskrijo in pršijo vse okrog nas tople želje, bi rada za popotnico napisala nekaj povsem novega. Drugegačnega. Ko je bilo izrečenih že neskončno lepih besed — nekaj kar tako, mimogrede, ker je to stara navada in brez tega ne gre, nekaj v zatišju hrupnih besed, molče, skozi svetlobo srca.

Ker smo planinci že po naravi bolj »mehke« duše (ne krhke, kot bi utegnil pomisliti neposvečen bralec), naj ob tej priložnosti natrosim nekaj drobtinic na naš način. Saj pravijo, da sanjamo pri belem dnevu (se vsaj ne izgubimo v dolinski megli), živimo nad oblaki (zato najbrž še nismo pognali korenin ob lastnem vikendu, ker nam je vikend vsakokrat druga planinska kočja), »gora ni nora, nor je, kdor gre gor« (čudno, ampak vsak Slovenec si šteje v čast in slavo, ko se prvokrat povzpne na vrh Triglava. Smo torej narod...?).

Skratka, planinci smo čudni — za nekatere kar čudaški — ljudje. Vse življenje stopamo po istih znanih stezah, se vzpenjamo na iste znane vrhove. Ko se nedelja komajda pogrezne v puhasto blazinno noč, ko se gozdarjev še drži prah in prst s planinskih poti, ko v očeh odsevajo beli vrhovi, zarisani na modrem platnu neba, se nam v srcu že prebudi novo hrepenenje. Se kujejo v kovačnici brez kladiva, a v vročem ognju želja, novi in novi načrti.

Vse te gore v daljavi so nam obrabi dragi, so prijatelji zvesti, ko si sežemo v roke. Rumene macesnove veje so tenki prsti, ki v vetru ubirajo nežne strune jeseni.

Samota kot kačji pastir s trepetajočimi krili v nizkem letu zaniha nad jezersko gladino — kot bi odpihnila prah pozabljenja s spomina in se gore spet zableščijo v siju mladostne ljubezni.

Koraki, stopinje, koraki — razbijajoč gluhoti sten, zapuščenih pašnikov, osamelih steza.

Viharniki, okleščeni samotarji — neuklonljivi se vedno znova vzravnavajo, dokler jih ne zlomi nenadni vihar ali ne raztrešči strele udar.

Besede: igrive, prešerne, zasanjane; smeh in — tišina.

Rože: bahave na dišečih prostranih planinskih tratih in drobne, krhke v skalnatih razpokah. Živeti — čeprav za en sam dan sonca, svetlobe, toplote.

Take so te naše planinske poti. Če bi se vprašal (saj včasih se še zalotiš pri tem), ZAKAJ, je odgovorov tisoč in eden. Ali nobeden.

Saj to je tako, kot bi hotel vedeti, zakaj imaš nekoga rad. Zakaj se otopli barva glasu, ko govoriš z njim; zakaj bi rad svoje prste prepletel z njegovimi; zakaj, zakaj... Zato, ker...

Kdaj torej? Jutri? V soboto, nedeljo? Med prazniki? Čimprej! Četudi bo megla hinavsko zavijala v svoj plašč mesta in vasi (še raje tedaj), jo uberemo, zagotovo, v gore.

Pa srečno.

In brez nezgod.

Na pot.

Tudi v letu 1990.

odmevi

ZAHVALA ZA VOŠČILA

Dvomim, da se vam je kdo zahvalil za zadnja novoletna voščila, izrecno pa še prej navedene dobre želje za zadovoljne božične praznike (Planinski vestnik 12, 1988). Prav res je taka zadnja stran nekakšno sončno jutro po noči morečih sanj. Prazničnost ne dovoljuje, da bi se jih tokrat spominjali. Tudi vam, ki ste jih (verjetno še vedno z nekoliko junaškega tveganja) sproščeno zapisali: hvala, enako! Do naslednjih pač ni več tako daleč, da bi se zanje menili toliko kakor za lanski sneg.

Manj vzneta pa sem nad prispevkom Milke Badjura v isti številki na predzadnji strani, torej kar na istem listu. Pa ne, da bi ne imel smisla za humor! O, še precej bolj začinenega rad ponudim na naš račun!

Mašniki stare šole posebej, mlajši pa vsaj kar zadeva darovanski obred (in seveda stotine in celo tisoči ministrantov) takoj opazijo pomoto gospe Milke. Pri daro-

vanju si namreč mašnik vino nataka sam. Po obrednem naročilu in predpisu kane k vinu za darovanje kapljo, dve vode. Tisto prislovično o veliko vina in malo vode (ali obratno), ko je bil za to strežbo v večji meri aktiviran ministrant, da je prenehal dolivati vino ali vodo, ko mu je za to dal znamenje mašnik, pa zadeva poobhajilno »pomivanje posode«. Kaže, da je ta obred res silno zanimiv za prisostvujoče stare in mlade pri maši. Neki moj mali nečak je nekoč prav tako pozorno sledil tistemu pospravljanju keliha. Njega v nežni otroški nepokvarjenosti še ni vznemirjalo prastaro in obrabljeno vinskovo vodno vprašanje, ob katerem slabo poučeni duhoviteži pozabljajo, da se maša v sili brez vode more brati, brez vina pa ne. No, mali nečak se je čudil drugače. Glej, stric pa sam pomiva posodo, je povedal svojim...

Tudi s tistim »Dominus vobiscum« sem in »Et cum Spiritu tuo« tja je na dlani, da je papa Danilo na vse odgovarjal z »Et cum Spiritu tuo«, ne pa »Dominus vobiscum«.

Pripombe in pouk spoštovani gospe Milki Badjura se utegnejo zdeti malenkostne in smešne. Vendar je šaljivost, ki nosi v sebi tudi važno sporočilo in pouk, zelo odvisna od pristne zgodovinske anekdote.

Zapiskovalka opiše Jalnovo veselje, ko je zagledal kapelico pri Aljaževem domu v Vratih. Po nekdanjih strogih in togih cerkvenih predpisih je bilo dovoljeno maševati le na določenih mestih in pod posebnimi pogoji. Zato tudi triglavski župnik Aljaž pri svojih izrednih planinskih dejavnostih ne more shajati zase in za sobrate ter vernike brez kapelice za maševanje, ki je za duhovnika srčika še tako vsestranskega delovanja za narod in domovino.

Na prvi pogled se bo zdelo moje prepričanje izdajalsko, da se dandanašnji niti Jalen, niti Aljaž ne bi tako veselila kapelic kakor ob svojih časih. Gore in doline so lahko po novih navodilih same po sebi katedrale in cerkvene ladje, kjer se brez zgradb in usposobljenega osebja à la papa Danilo z najmanjšo opremo more opraviti maša, če je le želja in namen za to. Tega bi bila oba »gospoda«, pa kakšen Janko Mlakar in nešteti drugi še bolj veseli kakor kapelic.

Ali pljuvam v lastno skledo, ko vendar slišimo in beremo, da bi bilo pravično na novo postaviti kapelico ob Domu na Kredarici? Spomin domneva lokacijo nekje v današnji vzhodni gostinski sobani. Pa ne bi morda namesto nove kapelice zunaj (namesto prejšnje) kar v tej sobi dopustili tipičen slovenski Bogkov kot in ga nekoliko opremili, denimo, s spominskimi podobami različnih znanih triglavskih »gospodov«? In če bi kdo ali kaka skupinica hotela imeti mašo, ali jim ne bi pustili, da bi se stisnili okoli mize v tem kotu, da jo opravijo? Velike maše so pa tako ali tako na prostem.

NEŽA MAURER

SESTOP

Sestopam.

S soncem v hrbet,

drhtečih nog,

s praznino v glavi.

Prsti žarkov mi toplo drsijo

po vratu in ramah:

Saj ni tako hudo.

Kdo pravi to?

Večno sonce? Večne planine?

Sestopam.

Saj sta maša in božič že našla pot in prostor v Planinski vestnik. Pa bi ga ne smela in mogla tudi v Triglavski dom na Kredarici?

Jože Lodrant, Mežica

TROSENJE NEPREVERJENIH RESNIC

Planinski vestnik je v št. 10/1989 na 440. strani objavil prispevek Dušana Novaka »Pri izviri onesnažene alpske vode — Dragi stari in novi časi«, v katerem obravnava problematiko ekologije v naših gorah. Pod podnaslovom »Greznica brez dna« piše:

»Izpod Stene izvira potok, ki nekaj nad Domom ponikne. Za ta potok je dokazano, da se napaja iz območja ledenika, kar pomeni, da ga tudi prenovljeni Triglavski dom »bogati« z odtekanjem svoje greznice, ki seveda nima dna in se prazni kar v razpoke.

Tudi to je še dodatek h kakovosti izvira Bistrice.«

Vsi moramo biti zainteresirani za to, da onemogočamo onesnaženje našega gorskega sveta. Idealno bi bilo, če bi vsak obiskovalec gorā svoje odpadke odnesel, potrebe pa opravil doma. Ker to ni mogoče, so na žalost vse naše postojanke tudi gorska javna stranišča. Posebno to velja za Kredarico, kjer velik del obiskovalcev Triglava tudi prenočuje.

Pri povečevanju in prenovi Triglavskega doma smo se zavedali problema odplak, pa vendar niti sami niti ob sodelovanju

drugih jugoslovanskih virov nismo našli druge rešitve, kot na višini 2515 metrov urediti drage klasične izvedbe stranišč na odplakovanje. Celo strokovnjaki Triglavskega narodnega parka nam niso mogli pomagati z boljšo rešitvijo. Sedaj, ko so Švedi začeli izdelovati stranišča, v katerih se blato hitro razkrajja s pomočjo ventilatorja, mogoče tudi naše gorske postojanke čakajo boljši časi.

Pri gradnji na Kredarici leta 1982 smo se zavedali odgovornosti, zato je logično, da projekt, na podlagi katerega je bilo izdano gradbeno dovoljenje, predvideva dimenzionalno in konstrukcijsko ustrezno greznico. Izvedba je bila opravljena po načrtu.

Triprekatna greznica ima dimenzijo prek 32 kubičnih metrov, kar pomeni, da je po trimesečnem letnem obratovanju praznenje potrebno približno vsakih deset det. To je ugotovila tudi kolavdacija, kar lahko potrjita projektant ing. arh. Milan Žepič in vodja gradbišča ing. Franc Stegnar iz SGP Gradbinec Kranj.

Objava članka Dušana Novaka v Planinskem vestniku št. 10/89 je škodljivo obrekovanje, ki mora imeti tudi primerne posledice. Uredništvu Vestnika priporočam, da se v interesu širjenja glasila izogiba trosenju nepreverjenih resnic.

Gregor Klančnik

PRAVI OSKRBNIKI

Zahvaljujem se vam za vaše pojasnilo in opravičilo po moji pritožbi nad oskrbnikom Vodnikove kočje na Velem polju, ki me je pričakovalo ob vrnitvi z mojega drugega obiska Julijskih Alp.

Povedati vam moram, da sem se nekoliko že začel spraševati o upravičenosti svojega pisma o incidentu v Vodnikovi koči, ko sem v Planinskem vestniku št. 7-8 prebral članek Marjana Raztresena »Planinskimi kočami gre slabo«, v katerem je nasploh veliko resnice, vendar me je zbudel naslednji odstavek: »... ko oskrbnik ne bo na široko nasmejan, naj se spomni, da je moral vstati pred prvimi planinci in da je legel k počitku kot zadnji v koči, ko jim bo ponudil skromno izbiro hrane, naj vedo, da planinska kočja ni dolinski hotel — in še o čem bi lahko premišljeval ob podobnih priložnostih.

Po takšnem članku planinec zares ne ve in je v dvomih, ali so planinski domovi zaradi njega ali pa je on zaradi planinskih domov. In na koncu ne ve, kaj je v resnici prav in kaj ne.

Ne sodim med tiste, ki nosijo s seboj hrano in pijačo, ampak sem zadovoljen s tistim, kar mi nudijo planinski domovi. Ne jočem zaradi previsokih cen, saj je planinstvo moj konjiček, vem pa tudi, kako težavno in naporno je oskrbovati planinske domove in koliko stane prenos

Najvišji smetarji

Vse od prvih odprav v himalajsko visokogorje se na pobočjih osemtisočakov in v težko dostopnih predelih, kjer vodijo ekspedicijske poti, nabirajo odpadki vseh vrst. Več kot je bilo odprav, več smeti se je nabralo. Stanje je še posebno na poteh, ki vodijo proti najvišjemu vrhu na svetu, prav sramotno in nikakor ni v čast osvajalcem »strehe sveta«.

Nad zasmetenostjo Himalaje sta se zgrozila Liz Nichol in Bob McConnell, ko sta se pred dvema letoma z neko odpravo povzpela v čarobni svet himalajskih vršacev. Sklenila sta, da se leta 1990 vrneta pod vznožje Everesta, vendar tokrat ne z namenom, da priplezata na njegov vrh, marveč da ga nekoliko očistita. Ustanovila sta posebno organizacijo, ki pripravlja ekološki pohod do baznih taborov na tibetanski strani, od koder veliko odprav poskuša osvojiti vrh.

V enomesečni akciji bo ekološka odprava počistila smeti, požgala, kar je za požgati, zakopala, kar se da, ostalo pa pripravila za odvoz in reciklažo. Hkrati bodo naslovili na vse alpinistične organizacije po svetu apel, naj čuvajo enkratno visokogorsko okolje in naj za seboj pustijo kar najmanj smeti.

ali prevoz blaga. Čeprav sem že spal v najboljših hotelih sveta, mi ni težko spati tudi na tleh v jedilnici (kolikokrat sem že spal tudi na prostem brez spalne vreče), če sem bil po lastni krivdi ali zaradi splošnega stanja v to prisiljen.

Prav ta članek me je izzval, da sem ponovno odšel v Julijske Alpe. Zdaj pa naj vam po vrsti opišem nekaj, kar je v popolnem nasprotju z mnenjem M. Raztresena o oskrbnikih koč.

Dne 27. avgusta letos sem 'se znašel s soprogo v Aljaževem domu v Vratih. Če ste tisti dan prisostvovali proslavi ob obletnici Aljaževega prihoda na Dovje in odkritju njegovega spomenika, če ste prisostvovali tudi veselici v Mojstrani in se potem napotili proti Aljaževemu domu in videli tisto gnečo, ste morda spregovorili tudi kakšno besedo z oskrbnico doma. Vendar ne verjamem, da ste na njenem obrazu prebrali kakršnokoli nerazpoloženje, čemernost ali jezo, povedati pa vam moram, da ni bila videti niti utrujena, čeprav sem sam pri sebi prepričan, da je bila še kako trudna.

Priznati moram, da občudujem organizacijo te prireditve, še bolj pa občudujem žensko-oskrbnico, ki je vse to (seveda s pomočjo sodelavcev) uspešno opravila.

Drugi dan, v ponedeljek, 28. avgusta letos, sva zaradi dežja ostala v koči, to pa je bila priložnost, da sem se lahko malo več pogovarjal z oskrbnico, saj v domu vendarle ni bilo veliko planincev. Vsebina najinega pogovora je bila naslednja: Oskrbnik koč mora vedeti, da večina planincev prihaja v kočico z dolgih, napornih, včasih tudi nevarnih tur. Pridejo utrujeni, lačni in žejni in v domu pričakujejo svoj kotiček lastnega doma. Zato mora oskrbnik pokazati prijazen obraz in sprejeti planinca kot člana lastnega gospodinjstva, ki prihaja z dolge poti. Da, tudi drugačni so, takšni, ki se napijejo in delalo nered, vendar je treba znati tudi z njimi prav ravnati, pa se tudi takšni prav hitro pomirijo.«

Še o marsičem — seveda v zvezi s planinstvom — sva se pogovarjala, dokler na koncu nisem zvedel, da je še vedno aktivna planinka, vendar da bo odšla s tega delovnega mesta zaradi nesporazumov z društveno upravo.

V torek, 29. avgusta letos, sva ob 15.15 s soprogo prišla po šestih urah hoje in plezanja iz Aljaževega doma v Staničev dom, ki je bil poln planincev. Oskrbnik, mlajši človek, naju je sprejel z razširjenimi rokami ter z ljubeznivim, ali bolj rečeno, prisrčnim pozdravom »Dobro došli v Staničevi koči« in nato z vsem tistim, kar sodi zraven k temu, potem pa nama je — pač v okviru možnosti doma — izpolnil vse želje. Tam sva prenočila, čeprav sva imela namen iti naprej do Kredarice. Célo popoldne sva se počutila, kot da sva v lastnem domu, saj so neprestano

skrbeli za naju in nama posvečali vso pozornost oskrbnik koč in osebje doma.

V četrtek, 31. avgusta letos, sva se po naporni turi Dolič—Luknja—Bavški Gamsovec znašla v Pogačnikovem domu na Kriških podih. Dom je bil prazen. Prišla je mlada ženska z nasmejanim obrazom in naju vprašala za najine želje. Hitro sva bila postrežena in sva oddala najini planinski izkaznici zaradi prenočevanja. Vse to je potekalo z ljubeznivostjo in nasmehom. Po kosilu sva šla pred kočico, da bi se po dveh hladnih dneh naužila malo sončne toplote. In ko sva tako počivala, je prišel k nama oskrbnik, mlajši človek, in mi sporočil, da imam kot sedemdesetletnik po pravilih njihovega društva (Radovljica) brezplačno prenočevanje. To je bilo prijetno in lepo presenečenje. Še prijetnejši pa je bil pogovor s tem mladim človekom o vsem, kar zadeva planinstvo, pri čemer sva se malo spomnila tudi nekdanjega dolgoletnega oskrbnika tega doma, gospoda (v pravem pomenu) Franja Poljanca, čigar delo ceni tudi sedanja nova radovljiška planinska generacija.

Toliko sem hotel torej napisati o pravih oskrbnikih planinskih koč, ki prav tako zgodaj vstajajo in pozno ležejo k počitku.

Nadu Bogomil, Zagreb

OSKRBNIK, OGLASITE SE!

Obhodil sem nekaj naših, slovenskih gorā in tudi prenočil v prenekateri koči. Sprašujem se, ali bi objavili članek, v katerem bi bil pripravljen tudi oskrbnik koč kaj slabega povedati na račun takih obiskovalcev, ki mislijo, da so planinci, pa še zdaleč tega ne znajo pokazati. Na svojih izletih po gorah sem naletel na dokaj čudne reči, ko so nekateri obiskovalci zahtevali kisló mleko (in si dovolili celo pogledat v shrambo), palačinke s smetano (marmelada ni bila dovolj dobra), poleg dobrega čaja še pol limone (kakor da okoli planinskih koč rastejo nasadi s temi dragimi sadeži), da si v kuhinji pod tekočo vodo vsi prepoteni umijejo roke, obraz in tudi pokrite dele telesa (med drugim tudi zlato žilo). Če oskrbnik temu ugovarja, je seveda takoj za v časopis.

Teško je dobiti ljudi, ki so pripravljeni žrtvovati vso poletno sezono v planinah kot oskrbniki, kamor pride devetdeset odstotkov prečudovitih planincev, ostalih deset odstotkov pastuhov pa te vrže v slabo luč, tako da se prav težko spet pobereš.

Še to bi rad povedal: če je v kočah veliko prometa, naj društvo dá oskrbniku dodatno pomoč. Tako bodo vsi zadovoljni in o

oskrbniku zagotovo ne bodo govorili, da je aroganten neprijaznejš in ga poleg tega ocenili za pijanega.

Nekdanji oskrbnik

Pripomba uredništva: Žal nam je, da se nekdanji oskrbnik ni podpisal s celotnim imenom, priimkom in naslovom, da bi ga kar takoj poiskali in opravili z njim intervju. Kdor namreč redno bere Planinski vestnik, že ve, da vsaj zadnja leta objavlja vsa mnenja različno mislečih planincev, ki seveda niso žaljiva do drugih. Glede na več primerov pritožb nad oskrbniki v letošnji poletni sezoni bi bilo prav zanimivo slišati še mnenje človeka z druge strani točilne mize. Šele ko bomo slišali mnenja teh in onih, si bomo lahko ustvarili celotno sliko — in se prihodnje poletje obnašali drugače, da ne bomo motili drug drugega. — Z Nekdanjim oskrbnikom smo se seveda še vedno pripravljali pogovarjati za Planinski vestnik, če bo le tako pogumen, da bo odkril svojo identiteto, kar od njega pričakujemo.

OSKRBNIK NI KRIV!

Čisto po naključju sem se letos odločila obiskati Vodnikovo kočjo na Velem polju. Pila sem čaj, pa je bil dober in vroč in vreden tistih šeststo tisoč starih dinarjev. Če pa mlad oskrbnik ni zmogel navala, naj bi mu v društvu dali dodatno pomoč; saj jo je prejšnja oskrbnica verjetno tudi imela. Grajati je pač lahko, vendar tisti, ki to počnejo, najverjetneje nikoli ne bi poprijeli za takšno delo, pri katerem včasih in ponekod ni niti toliko časa, da bi se oskrbnik pošteno najedel.

Fenja Kus, Jesenice

SPOMINI NA KOČE

Po dolgem času naj vam spet nekaj napišem o vsebini naše revije Planinski vestnik, čeprav takšnih pripomb nekako ne upoštevate. To pravzaprav ni pripomba, ki jo ima en sam bralec, ampak sem prepričana, da bi se še marsikdo strinjal z njo. Pišite, prosim, več o planinskih kočah v Sloveniji in te prispevke opremite s fotografijami! Objavljajte, kateri novi domovi so zgrajeni in do katerih se je mogoče pripeljati po cesti z avtomobilom. Mene posebno zanimajo tiste planinske kočje, ki so ostale takšne, kot so bile nekdanj in ki so mi take prirasle k srcu.

V zadnji številki Vestnika sem brala o zglednih oskrbnikih in takih (oziroma takem), ki to niso. Nadvse sem zadovoljna, da jaz in moj pokojni mož Ratko nisva česa takega nikoli doživela, tako da sva

imela o vaših požrtvovalnih ljudeh v planinskih kočah vedno najlepše mnenje, kakršnega sem ohranila do današnjih dni. Želela bi si dopisovati z oskrbniki planinskih koč, ki vse leto živijo v gorah in do katerih se ni mogoče pripeljati z avtom.

Ruža Pasarić, Novi Sad

iz planinske literature

Jesen v Sloveniji

V oktobrski številki revije »Alpin« so pod naslovom »Jesen v Sloveniji« na sedmih straneh opisane nekatere ture po zavarovanih plezalnih poteh v slovenskih Julijskih Alpah. »V tem poročilu,« piše avtorica, »je opisana osemdnevna tura, katere posamezne etape so razmeroma dolge. Kdor hoče zares uživati pri tem dejanju, naj si vzame 14 dni časa in naj si vmes privoščiči kakšen prost dan... Kdor bi rad doživel kaj zares posebnega, naj septembra ob polni luni gre na Triglav. Te jesenske noči so nenavadno svetle in so izredno primerne za takšne podvige. Romantične duše bodo prav gotovo navdušene.«

Posebej se avtorica v opisih precej časa zadržuje pri Triglavu, ker je pač najvišji in kot tak najprivlačnejši. Potem pove, da sodi mogočna Severna stena med največje stene Vzhodnih Alp, saj je več kot tisoč metrov visoka in več kot tri kilometre široka, in potem, ko poudari, da imenujejo Triglav tudi »kralj Julijcevc«, ne pozabi omeniti, da »so v vrsti let poti na vrh Triglava tako okovali z jeklenicami in jeklenimi klini, da Triglav posmehljivo imenujejo »ježevec«.

Posebej pohvali naš Triglavski narodni park: »Velik del tukaj opisanih smeri poteka po Triglavskem narodnem parku, ki so ga v Sloveniji uredili po dolgoletnih razpravah. Zavzema ozemlje brez smučarskih prog, brez zaježitvenih zidov in brez visokogorskih avtomobilskih cest. Kljub temu ali pa prav zaradi tega obiščejo številni turisti z vsega sveta največji narodni park Jugoslavije (84 805 hektarov). Ta zgledni primer dokazuje, da sta varstvo narave in tujski promet kar najbolje združljiva.«

Potem podrobno opiše tistih osem planinskih dni in še več plezalnih smeri, ki si jih je izbrala v slovenskih Julijskih Alpah, ko je šla od Belopeških jezer na Mangart, Travnik, Veliko Ponco, v Tamar, na Sleme, Malo Mojstrovko, Vršič, Kočo pod Špičkom, Jalovec, Prisojnik (skozi Okno), na Razor, Planjo, Pogačnikov dom na Kriških podih, Zgornja Kriška jezera, Križ, Stenar, Sovatno, Bovški Gamsovec, skozi Luknjo po Bambergovi poti na Triglav, mimo Planike in Doliča na Kanjavec,

Hribarice, po dolini Triglavskih jezer in čez Komarčo v Bohinj.

Ko pravzaprav nikjer ne najde slabe besede o naših poteh, kočah in vrhovih, ko pravzaprav vseskozi vabi v te lepe hribe, posebej opozarja, da so vse zavarovane plezalne poti v Julijskih Alpah v visokogorju, kar je treba vsekakor upoštevati, saj so lahko na poteh še jeseni ostanki snega in ledu iz prejšnje zime. Zato mora vsak, ki se odpravi na te poti, obvladati hojo po brezpotju, saj »z železom zavarovane poti nudijo le najnujšo varnost, so pa izjemno dolge, zračne in izpostavljene«. Poudarja, da je treba na teh poteh pogosto premagati na dan več kot tisoč višinskih metrov, za kar je potrebna dobra kondicija. Opozarja tudi, da so marsikje kočice precej oddaljene druga od druge, ob poteh pa ni vode, zato je treba vzeti s seboj dovolj pijače.

Prav veseli smo lahko, da je nemško govorečim gornikom tako lepo predstavljen ta del naših Julijskih Alp.

M. R.

Dobrodošli v Posavju!

Občinski turistični zvezi v Brežicah in Krškem ter turistično društvo iz Sevnice so skupaj založili prospekt — zgibanko »Dobrodošli v Posavju«, kjer je kar precej prostora posvečenega možnostim za planinsko udejstvovanje.

»Dobrodošli v Posavju, na vzhodnem robu Slovenije, kjer se začne širiti dolina reke Save in prek Krškega polja prehaja v Panonsko nižino,« je zapisano v uvodu. »Z Gorjanci na jugu, Dolenjskim gričevjem na zahodu, Bohorjem in Orlico na severu in severovzhodu ter ravninskim predelom v sredini se oblikuje slikovita pokrajina. V ta predel na sončni strani Alp, poln naravnih lepote in bogate zgodovine, vas vabimo na oddih in na izlet.«

Potem ko so v tem izključno tekstovnem prospektu natančneje opisani zgodovina ter največja in najzanimivejša mesta in kraji v pokrajini, so naštetje še možnosti za gorske izlete: na Lisco nad Sevnico (947 m), na Bohor nad Senovim (1023 m), vabljivi so izleti na Sv. Vid nad Čatežem in Stojdrago na Gorjancih, na Mrzlo planino in Studenec nad Sevnico, na Trško goro, Sremič in Libno pri Krškem in še drugam. »Za vztrajne pohodnike,« je zapisano, »so na voljo Evropska pešpot E-7, Zasavska transverzala od Kumrovca do Kuma pri Zagorju in Brežiška planinska pot od Čateža prek Stojdrage in nazaj.«

To so koristni napotki za turiste, so pa lahko hkrati dobre ideje za nedeljske izlete. Takih idej sicer lahko najdemo še precej, če listamo po naših turističnih prospektih, ki začenjajo vse več pozornosti posvečati hribovitemu in gorskemu svetu.

M. R.

društvene novice

Matiju Klinarju v spomin

Sončnega popoldneva 23. junija 1989 so se na pokopališču v Zgornjih Gorjah planinci in nepregledna množica gasilcev, čebelarjev in članov drugih društev zadnjič poslovili od planinskega prijatelja, častnega predsednika in staroste gorjanskih planincev Matija Klinarja.

Nadvse plodna življenjska leta Matija Klinarja so se iztekla, ostala pa so dela, zapisana v kroniki društva ali spominih ljudi, s katerimi je živel, sodeloval in se bil vedno pripravljen bojevati za planinske ideale. Matija Klinar se je rodil 24. februarja 1900 kot dvanajsti otrok kmeta Martinca v Plavškem Rovtu nad Jesenicami. Odraščal je v čudoviti naravi, ki jo vsako leto z dehtečim cvetjem olepšajo narcise.

Kmečki dom je moral po končanem šolanju zapustiti in se postaviti na lastne noge. Kot prostovoljec se je boril za našo se-

verno mejo, pred tem pa je moral pogagnati volovsko vprego proti Vršiču, kjer so gradili novo cesto na soško fronto. Po vrnitvi se je zaposlil pri lesnem obratu »Šraj« na Jesenicah, pozneje pa pri Rd. Ernestu Rekarju na Jesenicah kot delovodja v lesni stroki.

Tudi v NOV je Matija Klinar dal svoj delež kot borec na Primorskem. Po osvoboditvi je bil vse do upokojitve leta 1955 zaposlen kot lesni strokovnjak pri Zadrudnem lesnem odseku K. Z.

Toda počitka in brezdolja ni poznal. Ponovno je zavihal rokave in delal za dobro družbe ter se nadvse nesebično in predano razdajal planinstvu. Član Slovenskega planinskega društva je postal leta 1921 pri takratni kranjskogorski podružnici, po ustanovitvi samostojne podružnice na Jesenicah pa se je priključil tej. Kot vnet gorohodec je bil že takrat tudi član Turistovskega kluba Skala.

Še preden se je v Gorjah ustanovila gorjanska podružnica SPD, se je Matija Klinar preselil v Gorje, si ustvaril družino in dom ter začel delovati za planinstvo. Bil je ustanovitelj takratne podružnice in odbornik vse do začetka druge svetovne vojne. Društvo je dobilo zelo uničeno postojanko Aleksandrov dom, ki smo jo preimenovali v Planiko. Prav ta postojanka je bila deležna izjemne obnove in prav letos bomo le začeli zidati nov prizidek k tej visokogorski koči. Veliko truda je bilo potrebno tudi pri delu in obnovi Tržaške koče na Doliču, ki jo je 1948. leta gorjanskim planincem ponudila Planinska zveza Slovenije in je bila nato potrebna velike obnove.

Matija Klinar je bil gospodar društva, nato 30 let predsednik — vse do leta 1984. Vzorno je vodil društvo in povsod zastopal planinske interese. Nešteto krat je bil kot gospodar ali predsednik v Planiki ali Tržaški koči na Doliču, da poskrbi za dobro počutje obiskovalcev. S svojo markantno postavo je vedno zbujal začudenje in spoštovanje, hkrati pa je povsod našel veliko prijateljev.

Bil je tudi član GO PZS in drugih pomembnih organov v planinstvu ter nato leta 1984 izvoljen za častnega predsednika Planinskega društva Gorje. Za izredno dejavnost ga je PZS odlikovala s srebrnim in zlatim znakom PZS, PZJ pa z zlatim znakom PZJ. Josip Broz Tito ga je odlikoval z Redom dela z zlatim vencem in Redom republike z bronastim vencem. Dobil je tudi Bloudkovo plaketo in bil častni član Meddruštvenega odbora gorenjskih planinskih društev.

Vse to potrjuje, da je Matija Klinarja družba visoko cenila in spoštovala njegovo delo, ki so ga odlikovali vztrajnost, zagriženost in pogum ter veliko volje in potrpljenja. Njegovi cilji in zamisli ostajajo kot dediščina, naš sopotnik za delo v bodoče, obveznost za mlade.

Ostaja pa tudi človeško iskrena misel in svetel spomin na dragega planinskega sodelavca in prijatelja.

Tako, kot je izpovedal pesnik:

*Tako je tožno krog in krog.
Žaluje gora — polje, log.
Nad njimi žalostno nebo.
Nekdo — nekdo je vzel slovo.*

*V očesu solza trepeta,
srce se trga od srca.
Minul je kratek dan cvetoč.
Prihaja dolga — dolga noč.*

*Ne jokaj, ne žaluj — nikar!
Ljubezen ne umre nikdar!
Le zrno pade v grob teman.
Da vstane enkrat v večni dan.*

V imenu gorjanskih planincev
predsednik Alojz Jan

† Dr. Ervin Mejak

Dne 18. oktobra smo skupaj s številnimi prijatelji in znanci ter družbenopolitičnimi delavci tudi celjski planinci pospremili na zadnjo pot **dr. Ervina Mejaka**, odvetnika v pokoju, narodnoobrambnega delavca in borca za severno mejo 1918—1919. Celjsko PD je z njim izgubilo zvestega planinca in dolgoletnega tvornega sodelavca.

V planinskem vodniku »Pojdimo v gore«, ki ga je pokojni izdal v samozaložbi za 75-letnico organiziranega planinstva na Slovenskem leta 1968, nam sporoča, da je »že zgodaj začel s hojo v planine«.

Leta 1912 (Mejak se je rodil 1899. leta v Slov. Bistrici) se je prvič povzpel na Okrešelj. Še kot neabsolvirani celjski gimnazijec pa je v prvi svetovni vojni, ob vojnih grozotah za več mesecev na tirolskem bojišču doživel tudi — po njegovih besedah — čar visokih zasneženih gora. Ko je delal kot odvetnik v Gornjem Gradu, mu hojo v gore pospešijo prijateljstvo s takojšnjim nadučiteljem Franom Kocbekom, planincem in ustanoviteljem Savinjske podružnice SPD, ter vabljiva pobočja gozdnate Menine, strme Lepenatke in še višjega Rogatca. Goram je ostal zapisan tudi s kasnejšo preselitvijo pod obronke zele-nega Pohorja, v Slovenske Konjice.

Kot vse narodno zavedne Slovence tudi njemu okupator ni prizanesel: zapor, prisilna izselitev, pristanek v Užicu. Nasilje ga ni strlo, pač pa pospešilo vključitev v narodnoosvobodilno gibanje. Po vrnitvi v Celje je zastavil svoje juridično znanje in zavzetost za planinstvo celjskemu PD. Sodeloval je v različnih društvenih funkcijah, tudi kot skrben gospodar Celjske koče, dokler ni bila prepuščena drugemu posestniku (1968), zadnja leta pa je bil član društvenega častnega razsodišča. Vrednost prispevka dr. Ervina Mejaka v pod-

poro splošne narodnoobrambne zavesti, predvsem pa za napredek planinskega in turističnega življenja, izpričujejo številna družbena priznanja, ne nazadnje zlati častni znak PZS za posebno zaslužno in uspešno delo v planinski organizaciji.

Gustav Grobelnik

Aljaža... Vse to je planince- pevce še bolj utrjevalo v mislih, da pot ni bila zastoj. V Sevnico so se vrnili pozno zvečer: resda utrujeni, a polni večnih utrinkov.

Jože Prah

Koncert na Triglavu

Mešani pevski zbor delovne organizacije Jutranjka iz Sevnice, ki šteje 33 članov, skoraj vsi pa so ljubitelji planin ter njihovi redni gosti, se je odločil, da pridedi 7. septembra letos koncert slovenskih planinskih pesmi tako na vrhu Triglava kot pri Triglavskem domu na Kredarici. In res! S pomočjo planinskih vodnikov so že prvi dan, v petek, z Rudnega polja mimo Velega polja in Planike dosegli vrh Triglava. Sreča je bila neizmerna, saj je večina prvič stala na vrhu Slovenije. Pogled v dolino je bil prelep, še lepše in še bolj čustveno pa je bilo, ko je iz vseh grl na ves glas zadonela himna »Zdravljica«, »Triglav moj dom« itd. Le bližajoča se noč jih je opozorila, da bo potrebno nazaj k Planiki. Triglav je bil osvojen — in zakaj se ne bi povselili?

Pesem je odmevala še dolgo v noč v koči Planika, ki jih je prav prijazno sprejela in pogostila. Jutro je bilo vseskozi oblačno, a nič zato, saj so najtežji del poti že prehodili. Tako so se s svežimi močmi napolnili k Triglavskemu domu. Tudi tu so jih prijetni oskrbniki z veseljem sprejeli ter jim pomagali pri izvedbi pravega koncerta domače planinske pesmi. Navdušenje je bilo izjemno. Doneča, ubrana pesem, ploskanje; pa pogled k vrhu, misel na Jakoba

Pevci Jutranjke med koncertom pri Aljaževem stolpu

SCT na očaku slovenskih gorá

Nič ni bolj vznemirljivo za ljubitelje gorá kot vzpon na našo najvišjo goro, na očak Triglav; je poln simbolike. Dan, ko dosežemo vroče zaželen prostorček pod nebom, tam ob Aljaževem stolpu, pa je radosten praznik, še toliko bolj, če je obsijan s svetlobo mavričnih barv zgodnjega jutra ali poznega popoldneva.

Takšno je bilo sobotno popoldne 23. septembra, ko se je po slovenski planinski »sveti poti« na vrh vila kača planincev, med njimi skupina štiridesetih članov planinskega društva SCT. Letošnji vzpon, menda že enajsti po vrsti, je bil najprej predviden za zadnjo avgustovsko nedeljo, a ga je skazilo slabo vreme. Izkušeni vodniki našega planinskega društva, med njimi starosta Egidij Lampič, so takrat odločili, da več kot šestdeset prijavljenih udeležencev ostane v dolini. Prav so storili vremenarji, ko so dan za tem sporočili, da je na gori zapadlo 30 centimetrov snega.

V drugo smo imeli srečo. Jutranje meglice so se razkadile že v Vratih, kamor je v zgodnjih jutranjih urah pripeljal avtobus. Kratko ogrevanje — in že je skupina krenila po dnu doline do vnožja Severne stene, prečkala potok in se zavihtela prek pragov in polc proti zgornjim planotam. Tam nekje na sredini se je iz skupine izločila četverica in se kakšno uro pozneje lotila plezanja v steno. Drugi smo brez naglice in zložno premagovali strmo pot. Tam pod Begunjskim vrhom nas je že obsijalo sonce in počitek ob studencu je bil vsem dobrodošel.

Od tam naprej se je svet spremenil: podi in z ostrimi škrapljami razrezane plošče, med njimi pa so bile v luknjah zagozde snega. Kmalu smo zagledali ledenik Zeleni sneg in bili mimo njega v nekaj zamahih pri domu na Kredarici.

Po enournem postanku so nam vodniki svetovali, naj bi šli na vrh, ker se lahko naslednji dan vreme pokvari. Tako smo brez nahrbtnikov krenili v steno Malega Triglava, z njegovega vrha na greben med Malim in Velikim Triglavom ter na vrh, kjer je bila nepopisna gneča. Primorci so bili tam, zapeli so Zdravljico, pa Štajerci in Dolenjci, tudi Avstrijci in Hrvati. Žig z vrha v planinsko izkaznico, obvezna fotografija in seveda planinski krst novicev, tistih, ki so prvič premagali sami sebe ali pa morda izpolnili neko notranjo dolžnost, ki so jo imeli za nujno. Eno uro užitka na vrhu, potem pa navzdol do Kredarice.

Naslednje jutro je pogled na zamegljeno dolino in sončni vzhod enkratno doživetje. Krepak zajtrk — in potem zložen, a dolg sestop po dolini Krme do Kovinarske koče na Zasipski planini, kjer smo počakali na avtobus.

Kdor je letos zamudil priložnost, jo bo imel spet prihodnje leto, kajti vzpon na Triglav sodi v železni repertoar Planinskega društva SCT. In prav je tako!

(Glas kolektiva SCT)

Turski žleb—Robanov kot

Dve leti zapored so tu ekipe markacistov obnavljale planinske poti: lani čez Turski žleb in na Kamniško sedlo, letos pa z Robanovega kota čez Jeruzale na Korošico. Vgradili so 28 jeklenic z 209 klini in 203 vponkami, 81 vstopnih in 226 prijemnih klinov. Obnova poti je bila potrebna, posebno čez žleb, ker so varovala dotrajala. Obnovili so tudi varovala z Okrešlja na Kamniško sedlo. Z letošnjimi deli je tako v glavnem zaključena obnova na transversali iz Robanovega kota do koče na Korošici ter dalje do Kamniškega sedla (tudi letos) s spustom na Okrešelj in dvigom po žlebu navzgor. Tu pa še čaka obnova poti na Skuto, čez Dolgi hrbet in naprej.

V obeh letih sta delali po dve skupini, vsaka po en teden. Težko je sestaviti ekipo, ker je potrebno marsikaj uskladiti, saj so to prostovoljci in večina še v delovnem razmerju. Toda zmogli so. (Tako mimogrede: drugi so zmogli obnovo kapele na Molički peči blizu stare Kocbekove koče; blagoslovili jo bodo naslednje leto za praznik Cirila in Metoda. Kjer je volja in razumevanje, se da marsikaj napraviti. Tudi delovne organizacije so pripravljene pomagati tako z materialom kot dopusti.)

V tem času je Savinjski MDO opravil vzgojna tečaja za markaciste. Letos je bil tri vikende zapored (Žalec — teoretični

del, Luče — Koča na Loki in okolica, zaključek s preizkusom znanja in praktičnim delom na Homu).

Tako so tu končani trije taki tečaji, čeprav je prvi prebijal ledino. Lani so pri praktičnem delu popravili del poti skozi Hudičev graben na Tovst. Tu so se prvič srečali s stroji in spoznali to zahtevno delo. Nekaj markacistov je bilo na obeh akcijah pri obnovi poti v visokogorju. Večina jih potem ostane v dolini, do gozdne meje, kjer imajo ta PD večino svojih poti (izjema so PD Celje, Solčava, Luče). Tudi te je seveda potrebno pravilno naučiti postavljanja markacij, večinoma na debila; težava je na pašnikih — travnatih površinah, kjer je možno le na kakšni skali, ki štrli ven, napraviti črto ali morda markacijo, ki jo večja trava zagotovo zakrije.

Za postavljanje in za branje markacij veljajo določena načela, ki bi jih morali zelo dobro poznati planinci in markacisti. Načelo vidnosti in vodljivosti je osnovno. Naše poti so nadaljevanje javnih komunikacij (marsikje so kar te označene), zato so načelno markacije na desni strani v smeri hoje. Vendar so tudi v gozdu možne in nujne izjeme, če hočemo upoštevati načelo vidnosti. Kjer je le ena steza ali kolovoz, je markacija za potrditev, da smo na pravi poti. Steza čez neporaščeno pobočje ne da možnosti, da bi bile markacije res samo na desni za obe smeri, zato so nujno naslonjene na zgornji del pobočja. Pri branju markacij je nujno potrebno nekaj znanja in iznajdljivosti, posebno če nas zajame megla. Morda bi prišel prav kompas, če bi bila na začetku večje jase pravilno označena smer.

Še vedno so težave na razpotjih in razcepah poti. Tu, kjer naj bi bilo najbolj skrbno in še dodatno označeno s smernimi tablamami ter napisni na drevesih ali skalah, je najslabše.

Toda pomni: verjetno je markacija na pravi poti in na taki razdalji od odcepa, da do nje ni četrte ure hoje! Pomisli na to in ne hodi predaleč! Vrni se, poglej morda nazaj, ker je markacija z druge strani. Če pa je kje le preveč narobe, dragi planinec, napiši o tem pripombo planinskemu društvu, ki to pot vzdržuje, da bodo to popravili. Nikar pa iz jeze ne zasukaj smerokaznih tabel na drugo stran!

B. J.

Luka Kočar predaja posle

Biti zvest planinstvu je lepa odločitev. Med take navdušence nedvomno spada Luka Kočar, ki je skoraj tri desetletja uspešno vodil izletniški odsek pri največjem, 8000-članskem planinskem društvu Ljubljana Matica. Ko smo se ob koncu letošnjega oktobra pod njegovim vodstvom odpravili na izlet v neznano v Zasavsko hribovje, se je spet pokazala priljubljenost takih izletov — in njihovega vodje, ki se je na tem izletu poslovil od vodenja.

Z dobro voljo, spodbudami in lastnim zgle-dom je znal Luka vedno lepo pripeljati iz-let do konca, ko je vplival tudi na tiste, ki so omagovali. Kot vodnik na izletih je bil priljubljen tako v svojem matičnem dru-štvu kot drugje, kjer so ga vabili, naj bi prevzel vodstvo. Bil je dober vodnik, ki je vedno ogromno povedal o krajih, po kate-rih smo hodili ter o njihovi bližnji in dalj-nji okolici, predvsem pa o hribih, ki so se nam kazali ob poteh, pa najsi je bilo to v ožji ali širši domovini ali v zamejstvu. Na številnih poteh z njim smo odkrivali nove zanimivosti krajev in vrhov ali cele nove predele.

Ko je tisto jesensko popoldne tam v hiši pod Ostrežem nekako predajal svoje delo drugemu, ni šlo brez solz ob spominih na toliko sto skupnih poti. Zato smo ta dan predlagali, naj bi odslej neobremenjeno kot doslej hodil na čelu planincev na izle-tih, vendar ne več kot vodja izletniškega odseka, kajti to vlogo naj bi prevzel mlajši. Njegovo delo bo lažje, ker mu je Luka Kočar pustil trdno podlago v izletniškem odseku.

Popolnoma izpregel pa Luka seveda ne bo, ker je v planinski organizaciji vseskozi na-vajen delati.

Fran Vodnik

Sto let sljemenske piramide

Leta 1889 je takratno Hrvatsko planinsko društvo postavilo na vrhu Zagrebačke gore, ki jo popularno imenujemo Sljeme, piramido, leta 1960 pa so jo prenesli na Japetič (879 m). Ta piramida je bila za planince vedno izredna privlačnost, saj se od tod vidijo Kamniške Alpe, Medvednica, Ivančica, Klek, Petrova gora in drugi gor-ski vrhovi.

Planinci Jastrebarskega so se zelo po-trudili, da bi bila stoletnica te piramide čim lepša in prijetnejša. Ne le planinci Jaske, Samobora in Zagreba, ampak tudi številni drugi iz Siska, Karlovca ter drugih krajev Hrvaške in Slovenije so prisostvo-vali tej slovesnosti. Pozdravom domačina iz PD Jastrebarsko sta se med drugim pri-družila Vlado Mihaljevič, predsednik Pla-ninske zveze Hrvaške, in predsednik ob-činske skupščine Jastrebarsko B. Falica. Proslavi je med drugimi prisostvoval vete-ran dr. Slavko Komar, planinec Adolf Fran-češki pa je s svojim »prodornim glasom« prispeval svoj delež k veselju, ki se je nadaljevalo pri planinskem domu 13. pro-letarske brigade Rade Končar, kjer so se dolgoletni oskrbniki izredno potrudili, da bi bili udeleženci čimbolj zadovoljni. Po-leg domačinov so se v organizacijo vklju-čili tudi sosedje iz Samobora, ki so se z delovno organizacijo ZET dogovorili, da so bile proge do Malega Lipovca pod Velikimi vrati tisti dan sredi letošnjega oktobra čimbolj prilagojena udeležencem proslave ob stoletnici Sljemenske pira-

mide z Medvednice na Japetiču. Nasploh je bila to lepa manifestacija, ki je zazna-movala razvoj našega planinstva.

Josip Sakoman

Vaja za švicarskega gosta

Že stara resnica je, da velja — karkoli že ocenjujemo — šele, če to počne tujec, pa po možnosti od daleč mora priti.

Tak tujec je prišel v goste k slovenskim gorskim reševalcem letos sredi septembra iz Švice, in sicer v osebi vodje informa-cijske službe I. K. A. R. (Mednarodne komisijske za reševanje v gorah). Naš gost g. Christan Hauser, član predsedstva I. K. A. R., je bil dolga leta tudi sam ak-tiven reševalec, nekaj let pa je predsedo-val švicarski gorski reševalni službi pri Pla-ninski zvezi Švice (SAC).

G. Hauser je prišel k nam z željo, da zbere podatke o naši reševalni praksi, da spozna delo naše GRS in da v biltenu I. K. A. R. predstavi našo GRS, kot je to že napravil za GRS Poljske.

Pred uradnim obiskom naše GRS in po njem je prehodil nekaj poti po Julijskih in Savinjsko-Kamniških Alpah, obiskal nekaj planinskih postojank, se povzpел na pet vrhov in si ogledal Bled, Bohinj in Postojnsko jamo.

Dne 16. septembra sredi popoldneva se je v Radovni sestel sekretariat naše GRS na informativni seji. Že prej smo g. Hauserju posredovali pisno gradivo o naši službi, v spontanem pogovoru pa smo mu še poja-snjevali in mu odgovarjali na vprašanja, ki so ga zanimala.

Zvečer tega dne so mojstranski reševalci pripravili uspelo javno projekcijo švicar-skega reševalnega filma »Helifax« in film o švicarskem alpinizmu, v nadaljevanju pa smo lahko spremljali zanimivo filmsko do-kumentacijo o vseh vrstah in težavnostih reševalnega dela, pri čemer tudi ni izosta-la predstavitev reševanja iz stene z upo-rabo vitla in helikopterja. Projekcije so se udeležili člani slovenskih postaj GRS in krajan.

Naslednji dan smo se sredi dopoldneva zbrali ob vstopu v Slovensko smer v Tri-glavski severni steni. Desno od te smeri so marljivi mojstranski reševalci pripravili pri-kaz kombiniranega klasično — helikopter-skega reševanja. Klasično reševanje je po-tekalo uigrano in na profesionalni ravni. Nekaj minut pred tem, ko bi moral pred-staviti svoje delo helikopter RSNZ, je res-ničen klic na pomoč iz severne stene Špi-ka preprečil njegovo sodelovanje v vaji, dogodek pa je le še potrdil dobro orga-niziranost in reševalno pripravljenost slo-venskih gorskih reševalcev.

Med pozornimi spremljevalci poteka vaje je bil poleg g. C. Hauserja tudi dr. Dinko Leskovšek, predsednik republiškega ko-miteja za zdravstvo, in Slavko Rajh, načel-

Gostje spremljajo vajo naše GRS v Severni triglavski steni; drugi z leve je C. Hauser, peti z leve pa dr. D. Leskovšek Foto: Mirko Kunšič

nik republiškega štaba Civilne zaščite s sodelavci ter reševalci iz mnogih postaj GRS.

Novinarju Naše obrambe in predsedniku PZS Marjanu Oblaku je švicarski gost pred odhodom iz Slovenije dal izjavi, ki se vsebinsko ujemata in ju povzemamo:

Obisk je bil zelo zanimiv, poučen in koristen. Osebnostno sem spoznal gore, ki jih je zelo lepo opisoval in predstavil svetu dr. Julius Kugy, srečal pa sem tudi veliko vsakršnih ljudi, ki so name naredili prijeten vtis. Dobljeni podatki o zgodovinskem razvoju GRS so vredni spoštovanja in pozornosti. Name je naredila globok vtis popolnost organizacije slovenske GRS, izvedene praktične vaje in prikazani filmi o reševalnem delu ter dejstvo, da razpolagate v GRS z mnogo ljudmi, ki so bili nekoč ali pa so še danes vrhunski alpinisti, torej sposobni ljudje, ki so prinesli v GRS tehnično znanje in se žrtvujejo za humano nalogo gorskega reševanja. Vaše delo je na ravni reševalnega dela v Švici in pri drugih alpskih narodih.

Osebnostno srečanje z vašim ministrom za zdravstvo je pokazalo, da v vaši službi vidi strokovno službo, ki suvereno in kvalitetno opravlja del storitev iz zdravstvenih pravic občanov in vam zato nudijo tudi pomoč. To marsikje ni tako dobro urejeno. Vse, kar sem videl, je name naredilo globok vtis. Imate dragocene ljudi in dobro delujočo organizacijo v interesu lepe in velike naloge — pomagati vsem pomoči potrebnim ljudem v gorah.

Ko odhajam iz Slovenije, se želim vsem, s katerimi sem prišel v stik, zahvaliti za pri-

jateljske stike, vašim reševalcem in službi pa želim vso srečo.

G. Hauser bo poročal o našem delu v glasilu I. K. A. R., v Berg Echo in drugje. Gotovo bo ta njegova predstavitev dala afirmaciji naše GRS pomemben prispevek.

Iz simpatij in za še boljše nadaljnje sodelovanje, kot je g. Hauser sam dejal, nam je omogočil, da smo v času njegovega obiska brez stroškov lahko prekopirali film Helifax, ki ga je ljubljanska televizija v slovenskem prevodu predstavila svojim gledalcem v nedeljo, 29. oktobra popoldne.

Daniilo Škerbinek

Alpinistični gorsko reševalni tečaj

Septembra je 30 dni na Vršiču v ostenjih Prisanka in Mojstrovke potekal alpinistični gorsko reševalni tečaj za 34 udeležencev JLA iz vse Jugoslavije. Namenjen je bil tistim starešinam, ki imajo na svojih delovnih področjih tudi alpinistiko ali gibanje v gorskem svetu, kjer je potrebno znanje tehnike in gorsko reševanje.

Tečaj je bil v organizaciji V. P. 1098 iz Kranja in pod vodstvom pomočnika in gorskega reševalca Toma Andrejeviča, sodelovala pa sta tudi inštruktorja GRS Tone Langerholc in Mitja Brajnik ter vojaki alpinisti V. P. 1098, ki služijo vojaški rok. V okviru tega tečaja so izvedli tudi vse manevre helio reševanja z našim helikopterjem gasella.

Zadnjega septembra pa so se dan pred končanim tečajem po naključju vključili v pravo reševanje avstrijskega planinca Josefa Liotta iz Finkensteina, ki mu je zdrsnilo na sestopu po severni steni Mojstrovke. Poleg imobilizacije in nudenja

prve pomoči so opravili tudi spust in transport do ceste na Vršiču.

Tečajniki so bili nastanjeni v Poštarskem domu na Vršiču, kjer so jim nudili odlično oskrbo. Zaključek tečaja je bil v Kranju v klubu planincev Planinskega društva Kranj, ki se že vrsto let aktivno in strokovno vključuje v takšne izobraževalne programe, koristne predvsem za planinstvo. Predsednik Planinskega društva Kranj Franc Ekar je tečajnike seznanil z organizacijo planinstva pri nas.

Franc Ekar

10. pohod ob spomenikih NOB

V soboto, 14. oktobra, je bil 10. planinski pohod pod naslovom Pohod ob spomenikih NOB v organizaciji PD Zabukovica. V naši občini sta dva taka pohoda: spomladi na Dobrovlje, jeseni v Posavsko hribovje. Letošnji je bil po številu udeležbe največji, ker so ga pripravili skupno z osnovno šolo Griže kot obrambni dan. Taka povezava je smiselna in uspešna. Koliko je mimogrede pritegnila staršev, pa še kopico šoloneobveznih otrok, ki so enakovredno hodili z nami! Res se je morda kolona zato raztegnila, čas hoje je bil daljši, zato pa pohodno vzdušje toliko boljše.

Pri prvem spomeniku so otroci recitali pesmi. Pri drugem je spregovoril Rado Cilenšek, ki je med drugim dejal, da je velika škoda, da tako slabo poznamo svojo bližnjo okolico in da se na planinskih pohodih v bližnjo okolico udeležba manjša. Ta povezava s šolo je povečala udeležbo in marsikateri otrok je prvič stopil malce višje v svoji bližnji okolici, ki jo opazuje

s šolskega ali domačega okna. Na nekdanji Igrišnikovi domačiji, kjer je spomenik in lep pogled na dolino, je šolski zbor zapel nekaj pesmi, o zgodovini bližnje okolice pa je spregovoril Ivo Zupanc in prvič tudi preživela hči, ki so jo otroci z velikim zanimanjem poslušali; s svojo preprosto besedo jih je pritegnila. Pri prenovljenem lovskem domu pod Gozdnikom (652 m) so vojaki TO skuhal udeležencem dober golaž, k dobremu vzdušju pa je pripomoglo tudi lepo jesensko vreme. Na pohodu je bilo tudi šest članov PD TAM, vse premalo pa je bilo udeležencev sosednjih PD.

Po južnem pobočju Gozdnika (1090 m) drži sedaj od Prevalske kapele gozdna cesta mimo Gozdnikarja, kjer krene na Festung (stara lovška kočja na pretrgu vzhodnega grebena, kjer prehaja v Zagreben, 868 m), dalje po severnem pobočju in se konča pri stezi, ki se od lovske kočje dviga na vrh. Od treh smrek — razpotja je odcep proti vrhu Gozdnika, lovski kočji oziroma Kalu; tam je še lepa steza, zadnji del pa poteka po slemenu do zgornje postaje smučarske vlečnice, dalje pa pelje vozna pot na cesto mimo Igriša do Šlosarja (od tu pelje stara steza na Mrzlico). Opis poti se z dejanskim stanjem v vodniku ne more več ujemati; ob novi izdaji bo potrebno to popraviti. Od Prevalske kapele do obnavljajoče se Igrišnikove kmetije je sedaj poleg transverzale TV še Z (preko ali ob markaciji) na Kal. Poleg teh dveh markacij je še peterokraka zvezda, ki naj bi označevala pot do spomenikov s Šmohorja. Nekaj teh oznak je res preveč, nekaj osnovnih pa premalo. Bi ne poiskali skupnega jezika v vsestransko korist?

B. J.

Kaditi prepovedano!

Mladinska komisija Planinske zveze Slovenije je na svoji seji 16. oktobra 1989 sprejela pobudo za omejevanje in prepoved kajenja v planinskih kočah. Pobudo posredujemo Glavnemu odboru PZS, Meddruštvenim odboru PD, vsem komisijam GO in IO PZS, planinskim društvom in sredstvom množičnega obveščanja.

Skrb za zdravje je poleg ljubezni do gora gotovo eden od najmočnejših motivov, ki nas vabijo v gore. Da bi naše veselje nad gorami ostalo še naprej veliko, moramo ohraniti naše gore čim bolj neokrnjene in čiste, za zdravje pa naj bi poskrbel vsak sam. V skrbi za naše zdravje nima nihče pravice, da bi nas pri tem oviral oziroma da bi nam zdravje kvaril. Zdravniške raziskave potrjujejo, da je kajenje zdravju škodljivo in da zmanjšuje sposobnosti organizma. Zaradi vseh teh razlogov me-

nimo, da je napočil čas, da se preneha kaditi v planinskih kočah in domovih, kjer je velikokrat tako zakajeno kot v slabih gostilnah. Če ob vsem tem upoštevamo še dejstvo, da je vdihavanje cigaretnega dima (pasivno kajenje) celo bolj škodljivo kot kajenje samo, menimo, da časa za odlašanje res ni več. Obenem je ta pobuda tudi priložnost, da okolici dokažemo, da smo pravi planinci, za katere naj bi veljalo, da si prizadevajo za zdrav način življenja, in ne le priložnostni obiskovalci gora.

V ta namen predlagamo:

— da se v planinskih postojankah za kadilce odredijo posebni prostori, ločeni od prostorov, kjer je kajenje prepovedano;

— da se v prihodnosti v planinskih kočah prepove kajenje nasploh;

— da se preneha s kajenjem na vseh javnih sejah organov PZS.

Mladinska komisija PZS

42. občni zbor SPD Gorica

Zadnji oktobrski petek je bil v Kulturnem domu v Gorici 42. redni občni zbor Slovenskega planinskega društva Gorica ob dobri udeležbi članstva in predstavnikov Planinske zveze Slovenije, različnih organizacij ter planinskih društev iz Nove Gorice in Trsta. Iz poročil SPD, ki je eno od najstarejših društev v Gorici z neprekinjeno dejavnostjo, je videti, da je društvo tudi v zadnjem obdobju veliko naredilo na svojem specifičnem področju izletništva, smučarstva, jamarstva in predavanj in tudi na področju širše družbene dejavnosti, kar je za okolje, v katerem deluje, še posebno pomembno.

Medtem ko je bila smučarska dejavnost zaradi pomanjkanja snega zadnji dve zimi slabša, je bila toliko intenzivnejša in uspešnejša dejavnost jamarskega odseka, ki se že nekaj let zapovrstjo potrjuje kot zelo uspešna panoga v okviru SPD. Jamarjem je lani uspelo izdati obsežno (in predvsem zanimivo) publikacijo o Doberdobskem krasu in dejavnosti odseka. Uspešni so bili pri odkrivanju novih jam in raziskovanju nekaterih že znanih votlin in zelo uspešni pri utrjevanju stikov z jamarji v deželnem, medregionalnem in mednarodnem okviru.

O dejavnostih na področju izletništva, prirejanja predavanj in drugih pobud je podrobno poročala tajnica Milojka Paoletti, ki je zlasti naglasila odmevnost cikla predavanj Petra Skobernika na šolah ter okroglo mizo o dr. Henriku Tumi.

Deset članov in članic SPD Gorica je prejelo diplomu za 25- in večletno članstvo v društvu. S posebnim aplavzom pa so udeleženci občnega zbora pozdravili podelitev častnega znaka Planinske zveze Slovenije Avgustu Štekarju ob visokem življenjskem jubileju. Priznanje mu je izročil predsednik PZS Marjan Oblak, ki je zatem izročil še priznanje lvu Rojcu za prehojeno Slovensko planinsko pot in lvu Berdonu priznanji za 15 oziroma 30 vrhov Poti prijateljstva.

(Primorski dnevnik)

Gorenje na Velebitu

Ljubitelji gorskega sveta iz delovne organizacije Gorenje Servis so jeseni uresničili svoj zadnji letošnji cilj: povzpeli so se na Bijeje Stijene na Hrvaškem.

Čeprav jim vreme ni bilo najbolj naklonjeno, jim bo izlet vendarle ostal v lepem spominu. V soboto, 7. oktobra, so se iz Titovega Velenja odpeljali proti Karlovcu in Ogulinu do Jasenaka. Od tam so krenili proti planinski koči na Bijelih Stijenah in se še istega dne povzpeli na 1335 metrov visoki Veliki vrh. Stene v tem predelu Velebita so slikovite in svojvrstne. Žal jim

je naslednji dan vreme preprečilo vzpon na več vrhov, vendar pa so izlet sklenili na srečanju s člani planinskega društva Rade Končar v njihovi koči.

Z njimi so se pogovorili o nadaljnjem sodelovanju in planince iz Zagreba povabili, naj jih prihodnje leto obiščejo v Titovem Velenju. Seveda se bodo takrat z gosti iz Hrvaške podali tudi na našega očaka, na Triglav.

(Informator Gorenje)

Opereta Planinska roža

Z opereto Planinska roža skladatelja Radovana Gobca je Zveza slovenske katoliške prosvete v Gorici zaključila vrsto prireditve ob 30-letnici delovanja. Prva uprizoritev šegavega odrskega in glasbenega dela je bila 22. oktobra v prenovljenem, vendar še ne povsem dokončanem Katoliškem domu v Gorici, teden dni pozneje pa so opereto vnovič uprizorili.

Kakšnih osemdeset ljubiteljskih pevcev, igralcev in drugih gledaliških delavcev je nekaj mesecev intenzivno vadilo pod vodstvom Aleksija Pregarca in Hilarija Lavrenčiča in pripravilo nasploh dobro predstavo, ki jo je — tudi zaradi vrstni uprizorjenega dela — občinstvo toplo nagradilo. Posebno toplo so obiskovalci pozdravili skladatelja Radovana Gobca, ki je izvajalcem tudi čestital za vložen trud pri realizaciji celo za poklicno gledališče zahtevnega dela.

(Primorski dnevnik)

Ekскурzija na hribe

To noč sem težko spal. Komaj sem čakal na jutro, da s tovarišico odrinemo v Kamniško Bistrico.

Jutro je bilo hladno. Kmalu je posijalo sonce. Takoj sem vedel, da bo prekrasen dan, kot nalašč za pohod v planine.

V Kamniški Bistrici smo se napotili proti Kokorskemu sedlu. Ustavili smo se pri žičnici. Sonce je toplo grelo. Počasi smo se začeli vzpenjati po dokaj strmi poti. Gozd je že bil v prelepih jesenskih barvah. Občudoval sem gore. Bile so zelo strme in zasnežene. Prišli smo iz gozda in se malo odpočili. Čutil sem, da še nisem utrujen, ko smo se bližali koči.

Pihal je rahel veter. Uživali smo čist gorski zrak. Gore so bile še lepše, ko jih je obsijalo sonce. Jesenske barve gozda so bile take, kot bi jih slikar naslikal s tisočimi barv. Trava je bila majhna in nežna, da bi na njej kar zaspal. Vse mi je bilo tako všeč, da bi za vedno ostal tukaj.

Čas je hitro minil in morali smo se odpraviti nazaj. Utrujeni smo se začeli spuščati v dolino. Sonce se je že skrivalo za gorami.

Domov sem prišel v mraku. Še enkrat sem pogledal skozi okno, ampak tema je že prekrivala planine.

Utujen sem legel v posteljo. Spominjal sem se lepega pohoda in sklenil, da bom še šel.

Janez Homšak, 4 b
OŠ Toma Brejca, Kamnik

Moj prvi tabor

Ob koncu šolskega leta je PD Lisca iz Sevnice zbiralo prijave za planinski tabor v Logarski dolini. V zadnjem času sem bila kar dobra planinka, zato sem se prijavila. Čeprav je Savinjska dolina res lepa, se nam je pot do tabora neznansko vlekla. Toda ko smo prišli tja, smo kot mravljice nosili svojo planinsko opremo v šotore. Že po prvem kosilu smo ugotovili, da je naša kuharica Angelca pravi mojster; ves čas nam je kuhala okusno planinsko hrano. Prosti čas po kosilu smo preživljali različno, dežurni pa so priskočili na pomoč v kuhinji. Pa ni bilo nikomur težko ali odveč.

Dan pred prvo turo smo preverili planinsko opremo: planinske čevlje, pumparice, anorak, čutarico, pulover in nogavice.

Prva tura: Ojstrica, nadmorska višina 1206 m. Res je bilo naporno, pa smo se kljub temu vsi veseli vrnili v tabor. Potem smo obiskali še Matkov škaf, slap Rinko-Orlovo gnezdo, kočjo pod Olševo in Okrešelj. Kdaj pa kdaj nas je presenetil dež, ampak nam ni mogel do živega, saj smo se mu dobro opremljeni postavili v bran.

Na noge nas je vsako jutro spravila piščal. Oblekli smo se in postavili v zbor, kjer smo dvignili zastavo in zapeli planinsko himno. Po jutranji telovadbi smo zajtrkovali. V prostem času smo se igrali družabne igre ali se kako drugače zabavali. Dan smo zaključili z zborom in spuščanjem zastave. V taboru ni manjkalo niti taborni ogenj. Ob prasketanju ognja smo se zvečer zbrali ob njem in pripravili kulturni program. Vsak drug dan smo hodili na ture, s katerih so še danes živi spomini.

Moje prvo planinsko taborjenje je prehitro minilo. Zapustilo mi je lepe spomine in željo: prihodnje počitnice taboriti v Logarski dolini.

Katja Krnc,
OŠ Savo Kladnik, Sevnica

Izleti jeseniških planincev

Jeseniške železarje je že od nekdaj po napornem delu pot vodila v gore. Tako smo tudi letos skušali ljudi čimbolje informirati o poteku in možnostih za udeležbo na množičnih pohodih. Svojo aktivnost smo pričeli že v marcu, ko smo organizirali pohod in vodili 60 pohodnikov na Snežnik. Planinsko društvo Jesenice je za ta množični pohod povabilo k udeležbi

še planince iz Radovljice, Bohinja, Bleda, Koroške Bele in Mojstrane. V prijetni družbi in ob lepem vremenu smo pohod uspešno dokončali.

Za pohod na Porezen smo obvestili naše planince in občane o možnostih prevoza, vodenje pohoda pa je bilo v organizaciji ZB NOV. Naše planince smo informirali tudi o tradicionalnem pohodu na Rožco, ki ga zaključujemo s turnim smukom. Žal letos ni bilo snega, zato turnega smuka ni bilo.

14. maja smo organizirali pohod in vodili naše planince na Vremščico; za ta pohod se je prijavilo kar 35 ljudi.

Med pohodništvo jeseniških planincev štejemo tudi pohode, ki jih organizira Železarna Jesenice za svoje delavce. Kar za dva avtobusa pohodnikov nas je šlo na Smrekovec, pohod pa smo ob glasbi in plesu zaključili v Črni na Koroškem. Junija smo organizirali srečanje obmejnih planincev v Železni Kapli in tudi takrat nas je bilo za en avtobus.

Množica naših planincev se je udeležila tudi pohoda na Golico, ki ga vsako leto organiziramo prvo nedeljo v juniju. Konec junija pa smo se ponovno srečali na Kraškem vrhu. Ta pohod je organizirala in vodila Veriga iz Lesc.

9. septembra smo jeseniški železarji organizirali jubilejni, 10. pohod na Stol. Zanimivost tega pohoda je raznovrstnost pristopov, saj so Štorani prišli na Stol prek Ljubelja in Zelenice, Ravenčani prek Celovške kočje, mi okoličani pa mimo Valvasorja. Dan zatem je bilo srečanje slovenskih planincev na Vogarju, o čemer smo naše občane tudi obvestili.

Dne 15. septembra smo organizirali in vodili izlet prek Vrščica k izviru Soče in naprej v Trento, ki se ga je udeležilo 35 planincev.

(Železar)

Mali oglas

Manjka mi precej številke zadnjih letnikov Planinskega vestnika, ki bi jih želel imeti, pa zato prosim bralce, ki jih imajo in ki jih ne potrebujejo, da mi jih prodajo. Manjkajo mi naslednje številke in letniki: letnik 1979 — vse številke, letnik 1980 — vse številke, 1981 — št. 3 in 8, 1982 — št. 1 in 5, 1983/9, 1984/3, 7, 11, 1985/1, 9, 12, 1986/3, 4, 5, 6, 1987/1, 3, 4.

Prav tako me zanimajo domače in tuje publikacije, tako tuje revije in knjige kot slovenski knjigi Makalu in Kangbačen, kar prav tako kupim.

Upam, da mi bodo planinci (tako kot vedno doslej) priskočili na pomoč in mi pomagali izpopolniti mojo skromno planinsko knjižnico.

Vladan Vukašinovič,
Starca Vujadina 2/5, 11080 Zemun

SEZNAM IN CENE PLANINSKIH EDICIJ

Zemljevidi:

	cena v din
Kranjska gora z okolico — 1 : 25 000	200 000
Rogaška Šiatina z Bočem in Donačko goro — 1 : 25 000	200 000
Julijske Alpe — Bohinj — 1 : 20 000	v pripravi
Julijske Alpe — Triglav — 1 : 20 000	200 000
Grintovci — 1 : 25 000	200 000
Julijske Alpe — vzhodni del — 1 : 50 000	200 000
Julijske Alpe — zahodni del — 1 : 50 000	200 000
Triglavski narodni park — 1 : 50 000	200 000
Karavanke — 1 : 50 000	200 000
Kamniške in Savinjske Alpe z Obirjem in Peco — 1 : 50 000	200 000
Pohorje — vzhodni del — 1 : 50 000	200 000
Pohorje — zahodni del — 1 : 50 000	200 000
Okolica Ljubljane — 1 : 50 000	v pripravi
Posavsko hribovje — 1 : 100 000	200 000
Skofješko hribovje — 1 : 40 000	200 000
Storžič in Košuta — 1 : 25 000	200 000
E-6 — 1 : 50 000	—
Panoramska karta Gorenjske	v pripravi
Bjelašnica — Igman — 1 : 50 000	200 000
Gorenjska, Bled, Bohinj, Kranjska gora — 1 : 50 000	—

Vodniki:

Vodnik po planinskih postojankah SR Slovenije	550 000
Kamniške ali Savinjske Alpe	v pripravi
Julijske Alpe	v pripravi
Karavanke (1983)	500 000
Vodnik po Zasavskem hribovju (1978)	500 000
Po gorah SV Slovenije (1980)	500 000
Turni smuki (1985)	500 000
Bil sem na Triglavu (1983)	90 000
Triglavski narodni park	—
Planine Hrvatske	—
Zaščitena območja treh dežel (1981)	500 000

Vodniki in dnevnik po veznih poteh:

Vodnik po Slovenski planinski poti (1988)	500 000
Dnevnik po Slovenski planinski poti	120 000
Ciglarjeva pot od Drave do Jadrana E-6 YU	—
Vodnik po transverzali kurirjev in vezistov NOB Slovenije	—
Dnevnik po transverzali kurirjev in vezistov NOB Slovenije	—
Loška planinska pot	—
Ljubljanska mladinska pot	80 000
Koroška planinska mladinska transverzala	80 000
Dnevnik bratske planinske poti Ljubljana—Rijeka	80 000
Pot prijateljstva treh dežel	—
Kamniška planinska pot	—
Kajakaški vodniček po slovenskih rekah	80 000
Vodnik po planinski poti XIV. divizije	40 000
Dnevnik po planinski poti XIV. divizije	20 000
Vodnik in dnevnik Trdinove poti	100 000
E-7 od Sotle do Soče	—
Vodnik po loškem ozemlju: Lubnik, Blegoš, Dražgoše, Sorica	—
Gorniška pot iz Planice na Pokljuko PP	80 000

Alpinistični in drugi vodniki:

Naš alpinizem	300 000
Logarska dolina, Matkov kot, Peči	100 000
Kamniška Bistrica	100 000
Lučka Bela, Robanov kot	100 000
Martuljek	100 000
Tri Cine	100 000
Tulove grede	100 000

Vodniki v tujih jezikih:

Die Slowenische Berg — Transverzale	250 000
Triglav — ein kurzer Führer	130 000
How to climb Triglav	130 000
Ravenska Kočna — Kletterführer	130 000
Zaščitena območja — Naturschutzgebiete — Zone Protette	200 000
Slovarček za planince — Wörterbuch für Bergsteiger —	—
Vocabolario per alpinisti	200 000
Turni smuki treh dežel	200 000

Vzgojna literatura:

Planinska šola	80 000
Igre	80 000
Oris zgodovine planinstva	80 000
Sneg, led, plazovi	200 000
Nevarnosti v gorah	200 000
Prehrana v gorah	v pripravi
Vremenoslovje za planince	v pripravi
Dnevnik ciciban-planinec	25 000
Dnevnik pionir-planinec	25 000
Navodila za oskrbo in označevanje planinskih poti	80 000
Hoja in plezanje	200 000
Narava ob gorskem svetu	150 000
Planinski vodnik	150 000
Zavarovane rastline	v pripravi
Planinski dnevnik (s častnim kodeksom)	80 000

Druge edicije:

Razgled s Triglava	40 000
Razglednice s Triglava	20 000
Trije Tominški planinci	100 000
Dr. Henrik Tuma	100 000
Pozor, plaz	15 000
Alpinistični razgledi	—
Pesmarica, Le pojd' mo v gore	v pripravi
Brošura TNP	—

Znaki in našitki:

Planinska zveza Slovenije — našitek — plastificiran	40 000
Planinska zveza Slovenije — našitek	20 000
Planinska zveza Slovenije — nalepka	10 000
GS — našitek	20 000
Pionir-planinec — našitek	10 000

Značke:

PSJ	—
Planinska zveza Slovenije	20 000
PZS — 90 let SPD	20 000
PD Ljubljana matica — 90 let	20 000
Savinjska podružnica SPD — 90 let	20 000
Gorska straža	20 000
Obeski za ključe Lotse	20 000

Drugo blago:

Vpisna knjiga za vrhove	v pripravi
Vpisna knjiga za planinske postojanke	550 000
Članske izkaznice	12 000
Izkaznice GS	12 000
Članska kartoteka	8 000
Nakaznica za prenočišče	v pripravi
Zastava PZS — velika	1 800 000
Ruta — prva pomoč	—
Dnevnik po poteh Kozjanskih borcev	—
Dnevnik Brežiška planinska pot	—
(Oba dnevnika lahko kupite v PD Brežice)	—
Dnevnik Snežnik — Snježnik	—
(lahko kupite v PD Snežnik Ilirska Bistrica)	—
Novoletne voščilnice	8 000

Popust pri nakupu:

— pri planinskih edicijah, ki jih je izdala Planinska založba ali odkupila po lastni ceni: 15 % ob nakupu 5 ali več izvodov.
Kupovanje ali naročanje več kot pet izvodov je možno v pisarni PZS, Ljubljana, Dvoržakova 9, v ponedeljek od 14. do 19. ure, torek, sreda, četrtek in petek od 8. do 14. ure.
Maloprodaja je v pisarni Planinskega društva Ljubljana-matica, Miklošičeva 17, v večjih knjigarnah, na sedežih planinskih društev in v planinskih kočah po vsej Sloveniji, kjer je možno nabaviti tudi drugo gradivo o posameznih gorskih območjih.
Cene veljajo od 1. 12. 1989.

Informacije:

gorenjeservis

p. o., 63320 Titovo Velenje, Partizanska cesta 12

**Sedaj je čas, da mislite na prihodnost!
Energija je vsak dan dražja.
Gorenje daje novo možnost,
kako jo privarčevati!
Z gorenjem do trikrat manjše porabe
energije**

Toplotna črpalka za ogrevanje sanitarne vode!

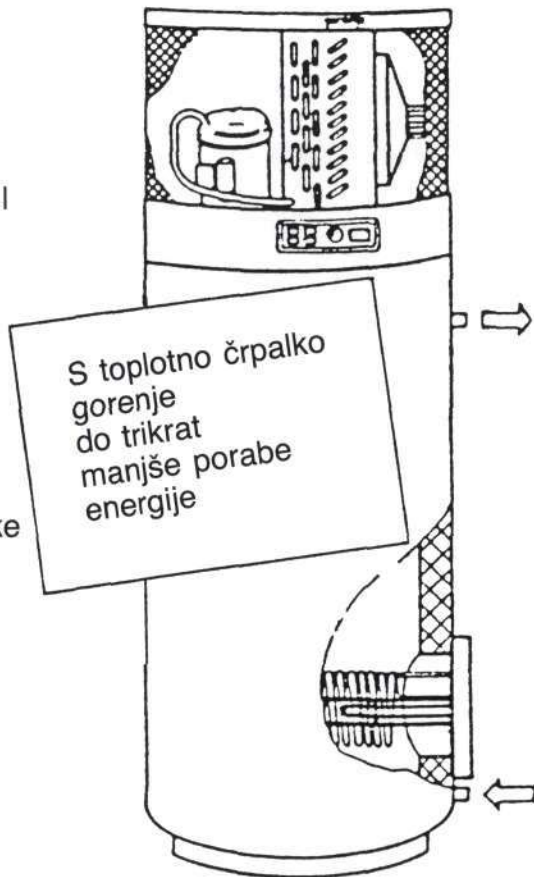
Tehnični podatki:

- prostornina bojlerja 280 l
- priključna moč 600 W
- ogrevna moč 2000 W
- izkoristek 3
- največja temperatura vode + 55 °C

Gorenje Servis zagotavlja še:

- montažo toplotne črpalke
- tehnično svetovanje
- servisno vzdrževanje

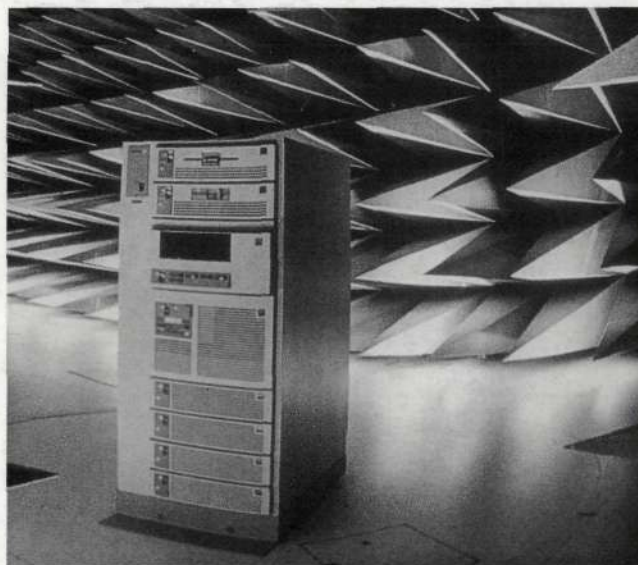
PIŠITE ČIMPREG
NA NAŠ NASLOV
ALI NAS POKLIČITE!
POSLALI VAM BOMO
PROSPEKTE IN
PONUDBO

Telefon (063) 856 796

Nihče ni slučajno dober

Računalniški sistem prihodnosti IT/400

INTERTRADE Zastopstvo IBM, Generalni zastopnik firme IBM v Jugoslaviji